

LA POBRESA I L'EXCLUSIÓ SOCIAL A PALAFRUGELL

*DIAGNOSI DEL PLA LOCAL
D'INCLUSIÓ SOCIAL*

Amb la col·laboració de:

DIAGNOSI DE LA POBRESA I L'EXCLUSIÓ SOCIAL A PALAFRUGELL

Elaborat per:

Oficina Tècnica del Pla Local d'Inclusió i Cohesió Social

**Àrea de Benestar Social i Ciutadania de l'Ajuntament de
Palafrugell**

Palafrugell, juliol de 2012

ÍNDEX

Presentació.....	1
Contextualització	
I. Pobresa, exclusió social i vulnerabilitat	2
II. La pobresa a Catalunya	3
III. Impacte de la crisi	6
Informe Social	
1. Introducció	10
2. Metodologia	11
3. Situació geogràfica.....	12
4. Estructura demogràfica.....	14
5. Territorialització.....	18
6. Àmbits.....	30
6.1. Econòmic i laboral	30
6.2. Formatiu	47
6.3. Salut.....	59
6.4. Habitatge	76
6.5. Família i relacions socials	83
6.6. Ciutadania i participació	90
7. Col·lectius.....	97
7.1. Infants.....	97
7.2. Joves	98
7.3. Dones	99
7.4. Persones immigrades.....	101
7.5. Gent gran.....	102
8. Reflexions finals.....	105
Quadre sinòptic: problemàtiques i perfils de l'exclusió.....	107
9. Bibliografia.....	110
9.1. General.....	110
9.2. Local.....	111
9.3. Fonts de dades.....	112

Presentació

Us presentem la diagnosi de la pobresa i l'exclusió social a Palafrugell.

Es tracta d'un document que recull els indicadors, dades i observacions de la realitat del nostre municipi en els diferents àmbits de la vida social (la salut, el treball, l'economia, l'habitatge, la participació, l'educació,...) i que posa en alerta del risc d'exclusió que poden patir certs grups de persones més vulnerables (gent gran, persones amb alguna discapacitat, aturats, adolescents, infants,...).

Els resultats ens han d'ajudar a veure quin municipi tenim i a pensar quin municipi volem en un context de canvis socials i d'emergència de nous factors d'exclusió social que situen a certes persones i col·lectius en situacions de desavantatge.

La diagnosi servirà de punt de partida per a l'elaboració del Pla Local d'Inclusió Social, que ha de permetre dibuixar, de forma conjunta amb tots els actors de Palafrugell, una vila més cohesionada, solidària i inclusiva.

Aquest Pla s'emmarca dins del Pla d'acció per a la Cohesió i la Inclusió Social a Catalunya (2010-2013) que el Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya posa a disposició dels ens locals per a treballar per la millora de la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes.

A nivell municipal, formarà part del Pla de Desenvolupament Econòmic i de Cohesió Social, un pla de ciutat que està en fase de creació i del qual la Inclusió Social en serà una línia estratègica.

Sabem que la diagnosi és una radiografia de la realitat en un moment concret, que cal anar revisant, ampliant i actualitzant a mesura que avancem en la confecció del Pla. Es tracta doncs d'un document inicial, obert, producte d'una recerca que es va iniciar a finals de 2011 i que hem actualitzat a juliol del 2012.

Amb l'ajuda d'aquest document, l'Ajuntament conjuntament amb els agents que intervenen en el territori, continuarem un procés de lluita contra la pobresa i els factor d'exclusió social que afecten a la ciutadania de Palafrugell.

Margarita Mauri Junqué
Regidora de Ciutadania i Benestar Social

CONTEXTUALITZACIÓ

I. Pobresa, exclusió social i vulnerabilitat

Tradicionalment, l'anàlisi de les desigualtats socials partia del concepte de pobresa, normalment referida a nivells baixos d'ingressos. Amb els canvis econòmics (globalització, terciarització, precarització del mercat de treball, noves tecnologies, etc.) i socials (augment de la immigració, diversitat cultural, nous models familiars, augment de l'activitat femenina, canvis en l'ús del temps, envelliment, etc.), s'obren nous escenaris de desequilibris que van més enllà de la pobresa monetària.

La pobresa, tot i ser recurrent en moltes situacions, és un factor d'exclusió que juntament amb les dificultats en altres àmbits (social, polític, laboral, participatiu, formatiu, salut, etc.) aboquen a situacions de risc més complexes. En aquest sentit, el concepte d'exclusió social es planteja com un concepte multidimensional que introdueix aspectes com la precarietat laboral, els dèficits formatius, la falta d'un habitatge digne, els problemes de salut, l'absència de relacions socials estables i solidàries, el trencament de llaços i vincles afectius, etc. L'exclusió social es defineix com una situació concreta fruit d'un procés dinàmic d'acumulació, superposició i/o combinació de diversos factors de desavantatge o vulnerabilitat social que poden afectar a persones o grups, generant una situació d'impossibilitat o dificultat intensa per accedir a mecanismes de desenvolupament personal, d'inserció sociocomunitària i als sistemes preestablerts de protecció social¹.

En els darrers anys, a més, està reemergint un concepte aplicable a la descripció de les situacions de pobresa i/o exclusió social: la vulnerabilitat. Entès com a moment o etapa prèvia a l'exclusió (aquells que són susceptibles, que estan a prop d'entrar en processos d'exclusió), ha estat desenvolupat teòricament² en països (Brasil, Marroc, etc) on l'ús del concepte exclusió (tal i com s'entén en el context europeu) resultava poc útil per descriure la seva realitat social. L'exclusió social (en aquests altres contextos) concentrava àmplies capes de la població i, per tant, la població inclosa esdevenia una minoria. Darrerament, aquest concepte (com a eina explicativa de la realitat europea) està també tenint entrada a casa

¹ Subirats, J. (dir.) (2004) *Pobresa i exclusió social. Una anàlisi de la realitat espanyola i europea*, Col. Estudis Socials, núm. 16, Barcelona: Fundació la Caixa.

² Estivill, J. (coord.) (2010) *L'Observatori català de la pobresa, la vulnerabilitat i la inclusió social: fonaments i precedents europeus*, Col. Inclusió Social, núm. 1, Barcelona: Departament de Benestar Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya.

nostra. L'espai social de la vulnerabilitat està en creixement degut, sobretot, a la situació de crisi econòmica i a les seves conseqüències.

II. La pobresa a Catalunya

Les dades de pobresa a Espanya i Catalunya mostren una evolució creixent de la taxa de risc de pobresa³. El 2010, un 20,7% de la població espanyola es situava per sota el llindar de pobresa (i les dades provisionals del 2011 indiquen un augment de fins al 21,8%). A Catalunya, el risc de pobresa es situa per sota la mitjana espanyola, però reproduïx la tendència creixent que es va iniciar el 2008 i que probablement es mantindrà el 2011.

Taula 1. Evolució de la taxa de risc de pobresa. Catalunya i Espanya

Període	Catalunya	Espanya
2011 (prov)	-	21,8
2010	19,9	20,7
2009	18,4	19,5
2008	16,6	19,6
2007	18,2	19,7

Font: INE. Enquesta de Condicions de Vida

El risc de pobresa a Espanya té un impacte diferent en la població si tenim en compte el sexe i l'edat (veure la Taula 2):

- Pel que fa al sexe, en conjunt, **més dones que homes es situen per sota el llindar de pobresa**. Amb els anys ha disminuït el risc de pobresa en el col·lectiu de dones grans i, en canvi, ha augmentat en les nenes menors de 16 anys, les noies de 16 a 29 anys i les dones de 30 a 44 anys. Entre els homes, el risc de pobresa té un comportament similar i, per tant, els homes majors de 65 anys han vist reduir el risc de pobresa i ha augmentat entre els nens, els joves i els adults.
- Pel que fa a l'edat, es trenca una tendència històrica. La crisi ha afectat sobretot a la **població infantil i jove que representen avui els col·lectius amb més risc de pobresa**, per sobre els majors de 65 anys que tradicionalment comptaven amb una taxa de risc de pobresa més

³ La taxa de risc a la pobresa és l'indicador consensuat i principal a nivell europeu per mesurar les probabilitats d'un individu/família de viure situacions de pobresa en funció dels seus ingressos. Aquesta taxa s'estableix en el 60% de la mediana dels ingressos anuals per unitat de consum (escala OCDE modificada) prenent el conjunt de la distribució de les persones d'un determinat territori.

elevada. A nivell estatal, la taxa de risc de pobresa dels menors de 16 anys, ha passat del 23,3% (2009) al 26,5% (2011).

Taula 2. Evolució de la taxa de risc de pobresa per sexe i edat. Espanya

Període	Homes						Dones					
	< 16 anys	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	> 65 anys	Total	< 16 anys	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	> 65 anys	Total
2010	24,2	20,3	17,9	19,7	19,9	20,1	26,4	22,5	19	18,5	23,1	21,3
2009	22,1	16,2	16	17,5	22,6	18,3	24,6	18,9	17,6	17,5	27,1	20,6
2008	23,2	15,7	15	16,9	24,7	18,3	24,9	18,7	17,3	17,4	29,4	21
2007	23,6	15,1	16,3	16,1	25,7	18,5	23,5	19,4	17,3	17,3	30,1	20,9

Font: INE. Enquesta de Condicions de Vida

Segons el tipus d'unitat familiar, el risc de pobresa és més elevat a les **llars unipersonals** (sobretot d'adults majors de 65 anys). A les llars amb fills dependents, la incidència de la pobresa afecta en major proporció a les **famílies monoparentals i les famílies amb tres o més fills dependents**.

L'absència o limitació de recursos econòmics porta moltes llars a patir dificultats per arribar a final de mes. Han augmentat en els darrers anys les llars que declaren patir dificultats. El 2010, 3 de cada 10 llars espanyoles declarava patir "dificultat" o "molta dificultat" per arribar a final de mes, una proporció semblant en el cas de Catalunya. Tot i això, s'aprecia certa millora d'aquest indicador respecte anys anteriors.

Taula 3. Evolució de les dificultats a la llar per arribar a final de mes. Catalunya i Espanya

Període	Catalunya							Espanya						
	Amb molta dificultat	Amb dificultat	Amb certa dificultat	Amb certa facilitat	Amb facilitat	Amb molta facilitat	No consta	Amb molta dificultat	Amb dificultat	Amb certa dificultat	Amb certa facilitat	Amb facilitat	Amb molta facilitat	No consta
2010	12,9	14,8	30,5	27,4	13,0	1,3	--	13,5	17,1	28,2	25,3	14,7	1,2	--
2009	13,8	17,9	29,9	27,8	9,8	0,6	0,1	13,7	16,8	28,5	26,8	12,9	1,2	--
2008	11	17,4	33	28,1	9,4	1,1	--	12,2	17,1	30,6	26,7	12,4	1	--
2007	10,4	16,8	29,5	25,3	16,4	1,6	--	10,3	16,5	29,9	26,4	15,4	1,5	0,1

Font: INE. Enquesta de Condicions de Vida

En termes de privació material, s'evidencia un augment del conjunt de béns i serveis als quals la població no té accés o no pot fer front. A Catalunya l'any 2009

van augmentar les persones que no podien anar de vacances, ni fer front a despeses imprevistes; però el 2010 i el 2011 sembla que la tendència és que aquesta dada millori, tot i que a Catalunya augmenta el nombre de gent que no té capacitat per fer front a despeses imprevistes.

Taula 4. Evolució de la manca material. Catalunya i Espanya

Període	Espanya				Catalunya			
	No pot permetre's anar de vacances almenys una vegada a l'any	No té capacitat per afrontar despeses imprevistes	Ha tingut retards en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge en els últims 12 mesos	Carència en almenys 3 conceptes d'una llista de 7	No pot permetre's anar de vacances almenys una vegada a l'any	No té capacitat per afrontar despeses imprevistes	Ha tingut retards en el pagament de despeses relacionades amb l'habitatge en els últims 12 mesos	Carència en almenys 3 conceptes d'una llista de 7
2011	38,8	35,9	6,1	12,1	29,8	33,1	4,4	-
2010	39,7	36,7	7,7	13,9	32,6	30,4	8	11,1
2009	38,9	34	7,2	12,2	36,3	35,3	5,3	8,5
2008	33,5	28,1	5,4	10,5	28	24,4	5,4	7,3
2007	35,8	30,5	5,2	11,4	31,6	28,5	5,2	9

Font: INE. Enquesta de Condicions de Vida

Les dificultats econòmiques també es manifesten en l'evolució de la renda anual neta mitjana per llar: el 2008 la renda anual mitjana de les llars va començar a disminuir tant en el cas de Catalunya com el d'Espanya. La tendència és a anar disminuint cada any (encara no es disposa de dades del 2010 per Catalunya però les dades provisionals per Espanya indiquen una important davallada de la renda).

Taula 5. Evolució de la renda anual neta mitjana per llar. Catalunya i Espanya

Període	Catalunya	Espanya
2010 (prov)	-	24.890
2009	27.834	26.033
2008	28.046	26.500
2007	28.611	26.101
2006	27.151	24.606
2005	26.512	23.539
2004	24.855	22.471

Font: INE. Enquesta de Condicions de Vida

La distribució de la renda entre la població és un indicador de les desigualtats entre els habitants d'un territori i, amb aquesta finalitat, s'utilitza l'indicador

conegut com a coeficient de Gini⁴. A Catalunya l'any 2009 el coeficient era de 29,4%, inferior a Espanya (32,3%) i, per tant, la distància entre els més rics i els més pobres era inferior en el cas de Catalunya. El 2010 el coeficient augmenta pel conjunt d'Espanya (33,4%) i probablement també ho fa en el cas de Catalunya.

III. Impacte de la crisi

La crisi econòmica que es va iniciar el 2007 i que afecta especialment algunes economies del centre o nord del planeta, s'està transformant en una crisi social sense precedents. La inicial recessió i el posterior estancament de l'economia s'està traduint en un augment exponencial de les necessitats socials. Aquesta crisi està afectant en gran mesura els països industrialitzats, sobretot aquells que tenien economies més febles i dependents, com són els països del Sud d'Europa, com ara el nostre.

L'augment de les necessitats socials ha vingut precedit d'un augment important dels índexs d'atur i per la destrucció de llocs de treball, inicialment, de baixa qualificació i remuneració⁵.

Taula 6. Evolució de la taxa d'activitat, ocupació i atur. Girona i Catalunya

Període	Província de Girona			Catalunya		
	Taxa activitat	Taxa ocupació	Taxa atur	Taxa activitat	Taxa ocupació	Taxa atur
2012 (I trim.)	65,2	48,0	26,3	62,5	48,7	22,1
2011 (III trim.)	67,9	53,4	21,4	63,3	51,0	19,4
2011 (II trim.)	67,6	53,0	21,6	63,2	51,8	18,1
2011 (I trim.)	66,0	51,2	22,3	63,1	51,1	19,0
2010	66,2	54,1	18,2	62,8	51,7	17,8
2009	65,8	53,8	18,2	62,7	52,5	16,2
2008	65,0	57,8	11,1	63,2	57,5	9,0
2007	65,7	60,4	8,1	62,5	58,4	6,5
2006	66,3	61,9	6,6	62,2	58,1	6,6
2005	66,2	61,4	7,3	61,3	57,0	7,0

Font: INE. Enquesta de Població Activa (EPA)

Superada aquesta primera fase de xoc, de reestructuració del mercat de treball

⁴ El coeficient de Gini és un nombre entre 0 i 1, on 0 es correspon amb la perfecta igualtat (tots tenen els mateixos ingressos) i 1 es correspon amb la perfecta desigualtat (una persona té tots els ingressos i els altres cap). L'índex de Gini és el coeficient de Gini expressat en percentatge, i és igual al coeficient de Gini multiplicat per 100.

⁵ Homs, O. i M. Caprile (2010) "L'impacte de la crisi en el mercat de treball" a *Societat Catalana 2010*, Barcelona: Associació Catalana de Sociologia, Institut d'Estudis Catalans, pp. 45-64.

“per sota”, la manca de perspectives de millora, la frenada de les activitats de crèdit bancari, l’extensió de la crisi del sector de la construcció a d’altres sectors dependents -com ara els serveis- i l’arribada d’aquesta a l’economia industrial, està provocant que la citada crisi social estigui començant a tenir característiques molt específiques i diferenciades de crisis anteriors⁶.

En un primer moment, la crisi va accentuar clarament les situacions de pobresa i exclusió de sectors especialment vulnerables o col·lectius ja afectats per aquestes realitats. Com a conseqüència dels canvis estructurals produïts en el context de la postmodernitat (vincles socials afeblits, canvis en el model productiu, canvis de valors, etc), ja abans de la crisi havien aparegut nous col·lectius susceptibles de viure situacions de pobresa i exclusió que es sumaven als grups de població més clàssics, en termes de vulnerabilitat. Les llars de tipus monoparental (normalment comandades per dones), les famílies immigrades (i el creixement en general de la mobilitat i dels moviments poblacionals), la gent gran i les noves situacions de soledat (trencament dels vincles familiars), els treballadors pobres i precaris i/o de baixa qualificació, etc. eren ja col·lectius especialment vulnerables que, arrel de la crisi passen a experimentar de forma més o menys massiva aquesta realitat (juntament amb els perfils més clàssics de la pobresa). En aquests moments a més, la situació està arribant a altres sectors de la nostra societat. A dia d’avui, per exemple, cada cop és més comú trobar **persones de perfils professionals mitjans o empresaris autònoms (la popularment coneguda com a classe mitjana) que comencen a entrar en processos d’exclusió.**

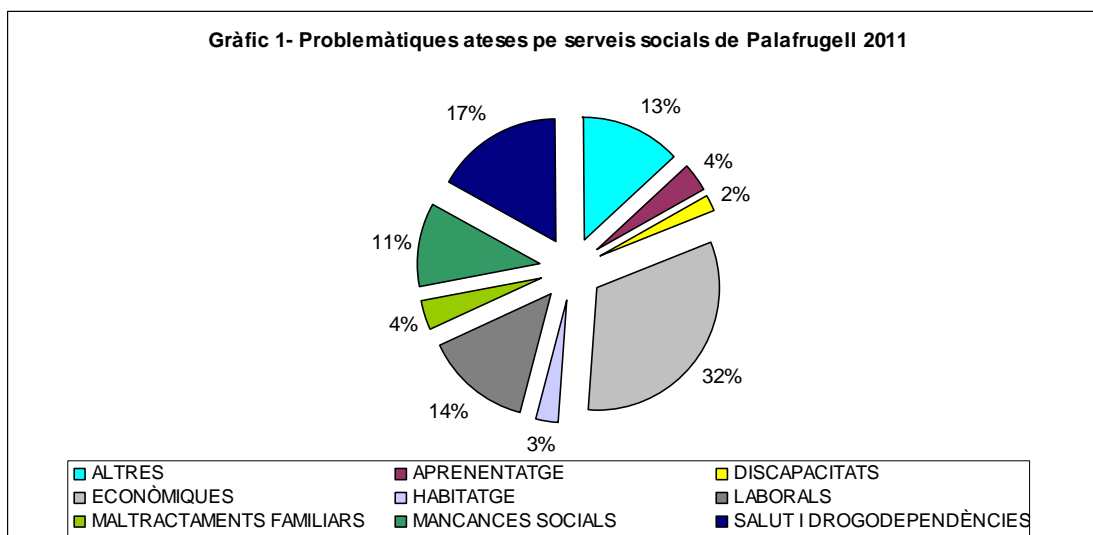
Així ho ratifiquen el conjunt d’indicadors d’anàlisi de les situacions de pobresa i exclusió. Tant pel que fa a la taxa de risc de la pobresa que creix, i creix per quasi tots grups de població (arribant en el seu conjunt a gairebé un 20% de la població catalana en general), però especialment entre aquells més històricament integrats (per exemple, el creixement és especialment important entre els homes de mitjana edat) així com entre els grups de població més vulnerables (dones, joves, infants – no així entre la gent gran). O creix també la taxa de privació material, és a dir, la manca d’accés a béns de necessitat bàsica a l’abast de les famílies. La mateixa tendència la reflecteixen les dades sobre la Rbfd⁷ (Renda Bruta Familiar

⁶ Laparra, M. (2010) *El primer impacto de la crisis en la cohesión social en España. Un análisis provisional a partir de las Encuestas Foessa 2007-2009*, Madrid: Fundación FOESSA, Cáritas Española Editores.

⁷ La renda familiar disponible bruta (RFDB) és la macromagnitud que mesura els ingressos que disposen els residents d’un territori per destinar-los al consum o a l’estalvi. Aquesta renda no només depèn dels ingressos de les famílies directament vinculats a la retribució per la seva aportació a l’activitat productiva (remuneració d’assalariats i excedent brut d’explotació), sinó que també rep la influència de l’activitat de l’administració pública mitjançant els impostos i les prestacions socials.

Disponible) que, tot i que amb diferències en funció del territori, mostren una clara tendència a la baixa en el conjunt de Catalunya. (Vegeu l'apartat 6.1).

L'impacte de la crisi és evident també en el context de Palafrugell. Al llarg de tot l'informe es presentaran el conjunt d'indicadors que ho posen de manifest, d'entre els quals destaca el clar augment de l'activitat desenvolupada per l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell, tant pel que fa al nombre de persones ateses, com els expedients a partir de 2007. Els serveis socials són el conjunt d'intervencions públiques que tenen com a objectiu garantir les necessitats bàsiques dels ciutadans per la integració social de les persones i els col·lectius en risc d'exclusió social. En aquest sentit, destaquem l'important percentatge de persones que són ateses a serveis socials per problemes econòmics, laborals i d'habitatge (que junts signifiquen el 50% de les demandes).

Informe Social de Palafrugell

1. Introducció

Els canvis estructurals, econòmics i socials que s'han produït de forma accelerada els darrers anys han influït en les condicions de vida de bona part de la població. Els canvis socials estan comportant una intensificació de les desigualtats i l'emergència de nous riscos d'exclusió social que han motivat la incorporació de la inclusió social en l'agenda política als diferents nivells de govern.

Per conèixer els processos d'exclusió social i els col·lectius vulnerables al municipi de Palafrugell s'ha impulsat la diagnosi del Pla Local d'Inclusió Social (PLIS) des de l'Àrea de Benestar Social i Ciutadania de l'Ajuntament de Palafrugell. L'Informe Social que aquí es presenta és una aproximació a la realitat social de Palafrugell respecte el fenomen de l'exclusió, tant pel que fa als factors de risc dels diferents àmbits de la vida de les persones (econòmic i laboral, formatiu, salut, habitatge, família i relacions socials, i ciutadania i participació) com als col·lectius vulnerables (infants, joves, immigrants i gent gran).

L'informe social ha de permetre recollir, en una propera fase de planificació, les línies estratègiques i els objectius de treball pel foment de la inclusió social, el disseny i la implementació d'actuacions integrals adreçades a debilitar els factors generadors d'exclusió, atendre els col·lectius més necessitats i prevenir futures situacions de vulnerabilitat.

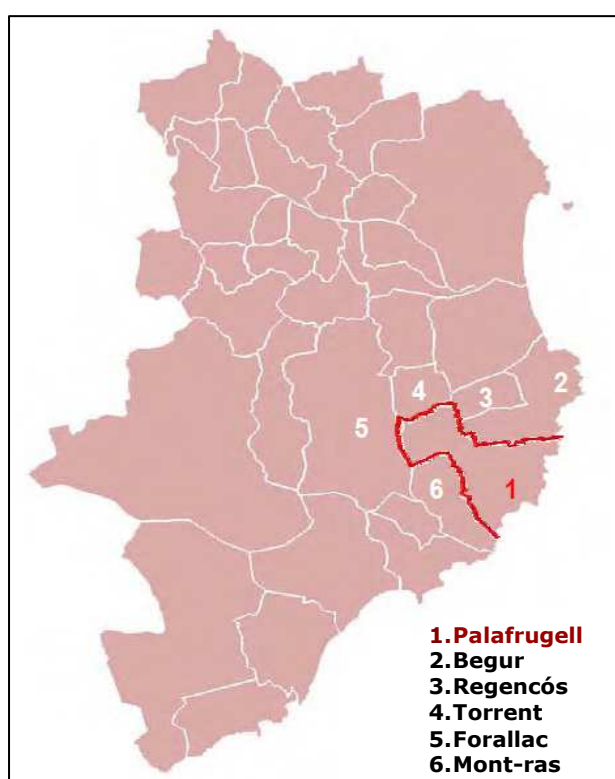
2. Metodologia

La diagnosi del Pla Local d'Inclusió Social de Palafrugell és una fase d'aproximació i coneixement de la realitat social municipal respecte el fenomen de l'exclusió. Amb aquest objectiu s'ha desenvolupat una metodologia que combina tècniques d'anàlisi quantitatives o estadístiques i tècniques qualitatives (entrevistes a informants clau). Concretament, les accions que s'han desenvolupat són les següents:

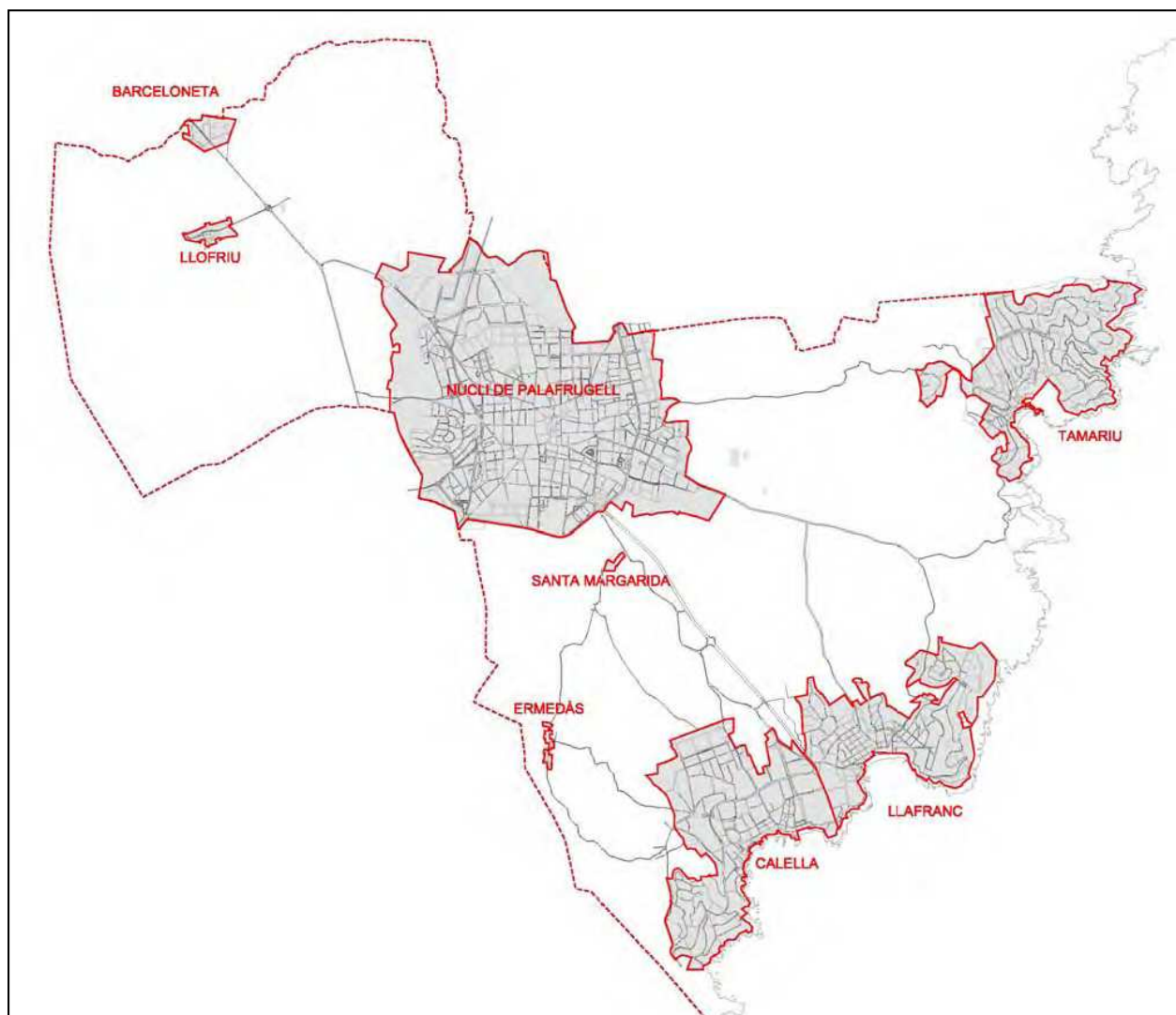
- Recollida i anàlisi de la documentació disponible de les diverses àrees i departaments municipals (informes, memòries, plans locals i registres locals) (vegeu a la bibliografia: 9.2. Local).
- Establiment d'un quadre d'indicadors a partir de dades estadístiques secundàries provinents de l'Ajuntament de Palafrugell, l'IDESCAT, l'INE, Departaments de la Generalitat, entre d'altres (vegeu a la bibliografia: 9.3. Fonts de dades). Per la selecció dels indicadors quantitius s'ha tingut en compte, sempre que ha estat possible, que facin referència als àmbits estructurals (laboral, econòmic, formatiu, de salut, d'habitatge, de família i relacions socials, de ciutadania i participació), que es puguin desagregar per variables transversals (sexe, edat i nacionalitat), que estiguin disponibles a nivell municipal i siguin comparables amb els territoris de referència (Baix Empordà, província de Girona i Catalunya) i que provenguin de fonts de dades fiables i actualitzades.
- Entrevistes amb agents i tècnics municipals per tal d'interpretar i explicar amb la major precisió i claredat possible les dades disponibles i l'anàlisi dels resultats.
- Lectura del primer esborrany de la diagnosi per part de tècnics i polítics i incorporació de les seves aportacions.
- Actualització de les dades de novembre de 2011 a juliol de 2012.
- Anàlisi del conjunt de la informació i redacció final de la diagnosi del Pla Local d'Inclusió Social de Palafrugell.

3. Situació geogràfica

El municipi de Palafrugell té una extensió de 26,9 km² i està situat a l'espai central de la façana litoral de la comarca del Baix Empordà, comarca costanera de la província de Girona, situada al nord-est de Catalunya. Limita al nord amb Torrent, Regencós i Begur; a l'oest amb Forallac, al sud amb Mont-ras i a l'est amb el mar Mediterrani, amb una façana marítima d'11,7 km. Es troba situat en el centre geogràfic de la Costa Brava, entre la serra de les Gavarres i el massís de Begur, ocupant la part central del litoral del Baix Empordà i configura part del corredor que allarga la plana baixempordanesa fins al Mediterrani.

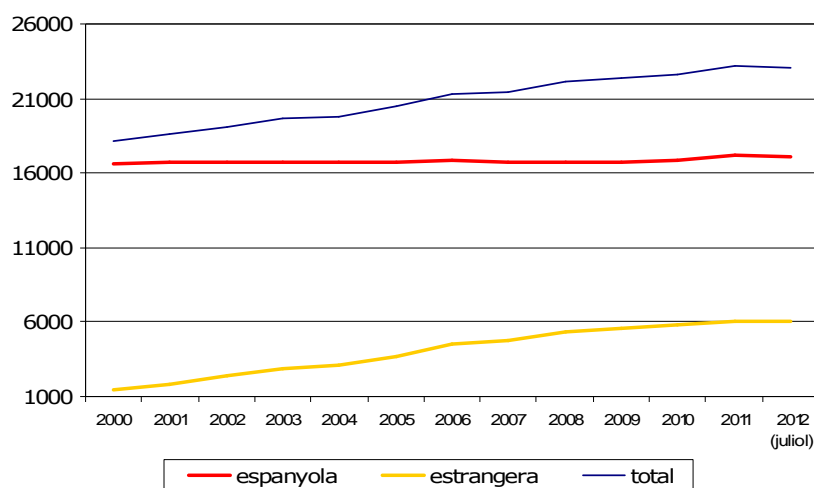
Té una densitat de població de 841,6 habitants/Km², la segona més alta del Baix Empordà, després de Palamós. El 90% de la població viu al nucli principal de l'interior, la vila de Palafrugell, que es troba a la part central, més estreta i plana del terme municipal. També comprèn els nuclis costaners de Llafranc, Calella i Tamariu, que són actius centres turístics; la població rural de Llofriu, al peu de les Gavarres; i els veïnats de Santa Margarida i Ermedàs, a mig camí entre el mar i el nucli estricte de Palafrugell.

4. Estructura demogràfica

El municipi de Palafrugell compta amb 23.123 habitants el 15 de juliol de 2012. La població ha augmentat any rere any des del 2000, suposant un increment del 27,6%, és a dir, d'uns 5.000 habitants el 2011. L'any 2005 és l'any en què es supera el llindar dels 20.000 habitants i justament el trienni 2005-2007 és quan el creixement de la població és més accentuat. L'augment de la població es deu, principalment, a l'arribada de població estrangera a la última dècada al municipi, mentre que la població autòctona s'ha mantingut estable.

Gràfic 2. Evolució de la població segons nacionalitat. Palafrugell 2000-2012

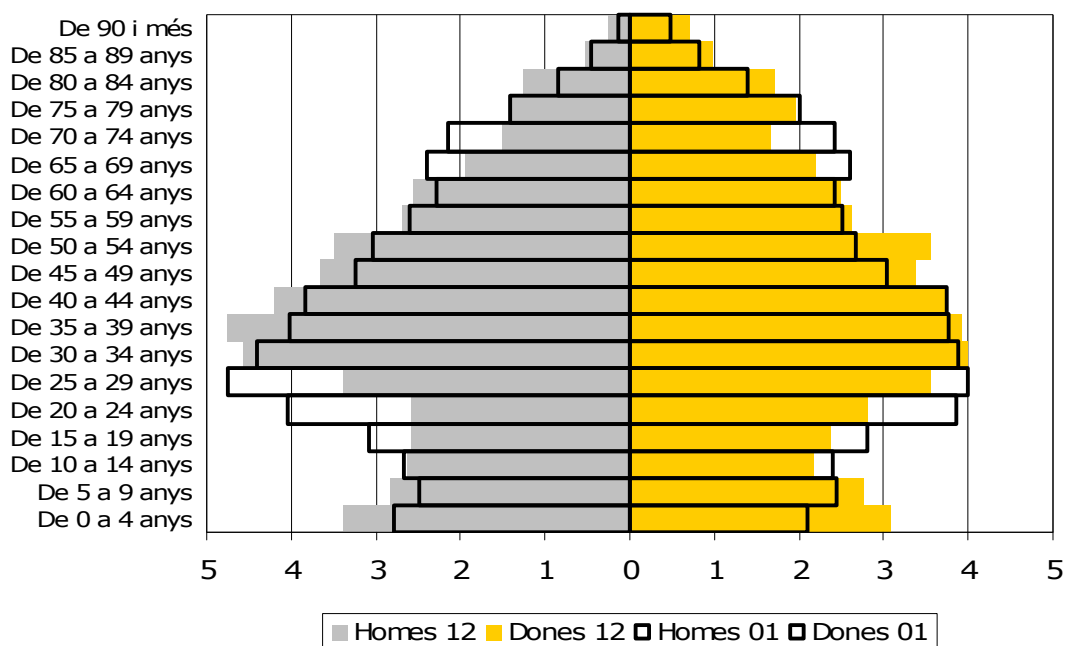

L'estructura demogràfica de la població ha variat en els últims 10 anys. Entre la població en edat activa, s'ha reduït de forma important la població d'entre 15 i 30 anys, i **ha augmentat la població de 30 a 64 anys**. Aquesta tendència s'explica per l'important volum de població estrangera que ha acollit el municipi. El perfil d'estranger que s'ha establert a Palafrugell és el d'una persona jove i del sexe masculí, en major proporció que el femení.

La piràmide poblacional també posa de manifest un **augment de la població infantil de 0 a 9 anys**, tant els nens com les nenes. L'augment de la població estrangera en edat activa no només ha incrementat el nombre d'habitants sinó que també ha alterat el comportament i la tendència demogràfica del municipi. Les dones estrangeres, per qüestions culturals i perquè en el moment d'arribar a Palafrugell es troben en edat fèrtil, tenen més fills que les dones catalanes. En

aquest sentit, el nombre de naixements anuals a Palafrugell ha estat elevat durant l'última dècada. També el nombre de fills per dona o **índex sintètic de fecunditat s'ha vist incrementat en el municipi fins a 2,3 fills per dona** el 2010 una proporció força superior a la mitjana catalana (1,47 fills per dona) i baixempordanesa (1,65).

Gràfic 3- Piràmide de població. Palafrugell. 2001 i 2012 (15 juliol)

Taula 7. Evolució de l'índex sintètic de fecunditat i creixement natural de la població. Palafrugell

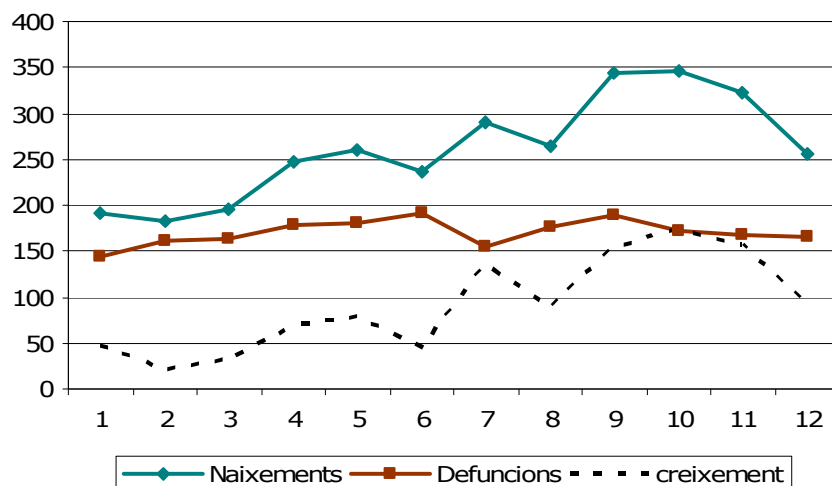
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Índex sintètic de fecunditat (1)	1,63	1,92	1,74	2,20	2,20	2,03
Naixements	237	290	265	345	346	323
Defuncions	192	155	177	190	171	167
Creixement natural (2)	45	135	88	155	175	156

(1) Relació entre el nombre de nascuts vius per cada 1.000 dones en edat fèrtil (de 15 a 49 anys). Mostra el comportament de la fecunditat considerant únicament la població femenina en edat fecunda.

(2) Diferència entre naixements i defuncions.

Font: IDESCAT

Gràfic 4- Evolucions dels naixements i les defuncions a Palafrugell (2000-2012)

Pel que fa a la població d'edat avançada, entre els 65 i els 74 anys, la població s'ha reduït respecte el 2001, però ha augmentat de forma important la població més gran de 75 anys. S'ha produït un **envelliment de la població per l'augment de l'esperança de vida, sobretot entre les dones**. L'índex d'envelliment constata que hi ha una proporció important de gent gran en relació als nens/es menors de 15 anys. Entre la població masculina, per cada 100 nens menors de 15 anys, hi ha 73 homes majors de 65, en canvi, per cada 100 nenes hi ha 108 dones més grans de 65 anys. Entre la població més gran de 65 anys, més de la meitat tenen més de 75 anys, i aquesta proporció s'accentua en el sexe femení, tal com mostra l'índex de sobreenvelliment.

Taula 8. Índex d'envelliment i sobreenvelliment segons sexe. Palafrugell. 2012 (juliol)

	Homes	Dones	Total
Índex envelliment (1)	78,60	115,16	95,99
Índex sobreenvelliment (2)	49,84	56,75	53,78

(1) Relació entre la població de 65 anys i més i la població de 0 a 15 anys.

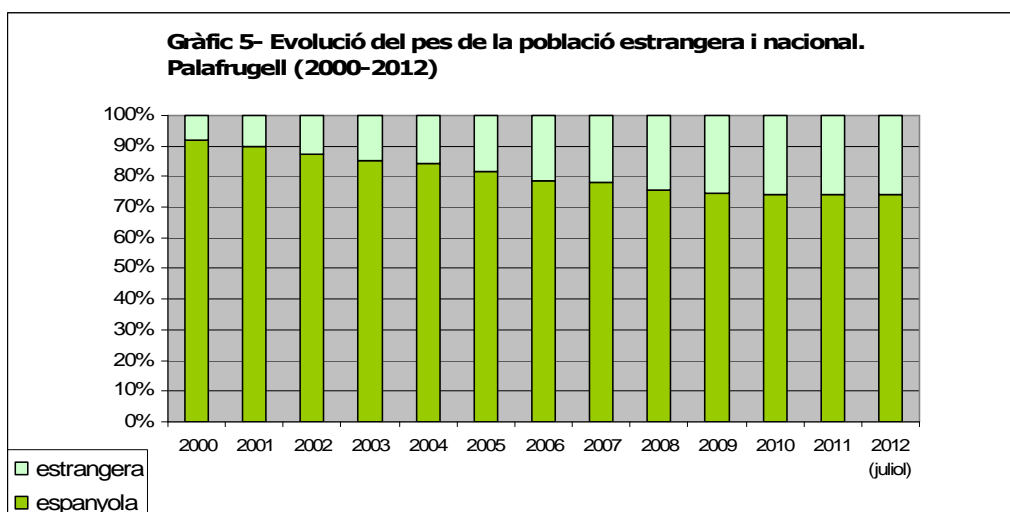
(2) Relació entre la població de 75 anys i més i la població de 65 i més.

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

En aquest context, **l'edat mitjana de la població el 2011 és de 39,7 anys**, una mica inferior al 2001 (39,8), situant-se sempre **per sota la mitjana d'edat catalana i baixempordanesa (41,08)**. Cal tenir en compte que l'edat mitjana es veu alterada per l'augment de població infantil a Palafrugell i no reflecteix l'envelliment de la població adulta i d'edat avançada.

Quant a la **nacionalitat de la població** resident a Palafrugell, el pes de la població amb nacionalitat estrangera és important sobre el conjunt de la població. El 15 de juliol de 2012, **la població estrangera suposa el 25,96%** dels habitants, és a dir, unes 6.000 persones. Aquesta proporció ha augmentat cada any des del 2000, quan el pes de la població estrangera era del 8,25%.

A Palafrugell hi ha empadronats de 69 nacionalitats diferents: més de la meitat de la població d'origen estranger prové del Marroc (52%), seguit de Romania (20%) i el conjunt dels països del Centre i el Sud d'Amèrica (11%).

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

Respecte el conjunt de Palafrugell, la població provinent del Marroc representa el 13,7%, una proporció que també ha augmentat any rere any i que situa el col·lectiu marroquí com el més important entre la població estrangera.

Taula 9. Població estrangera segons nacionalitat. Palafrugell. 2012 (juliol)

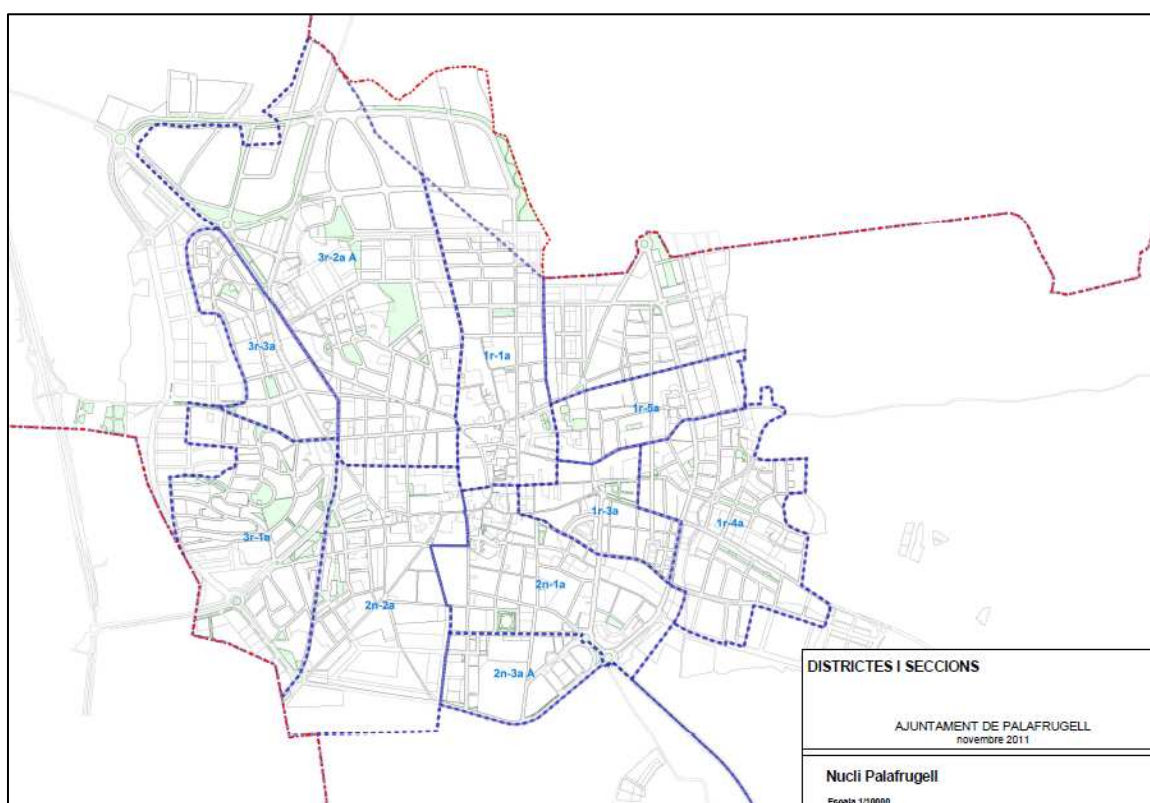
Nacionalitat	Habitants	%	
Centre i Sud Amèrica	669	11,14	
Àfrica	Marroc	3.171	52,83
	Resta Àfrica	84	1,39
Unió Europea	Romania	1.202	20,02
	Resta UE	588	9,79
Resta Europa	31	0,51	
Europa de l'Est	160	2,66	
Amèrica del Nord	5	0,08	
Àsia i Oceania	92	1,53	
Total estrangers	6.002	100,00	

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

5. Territorialització

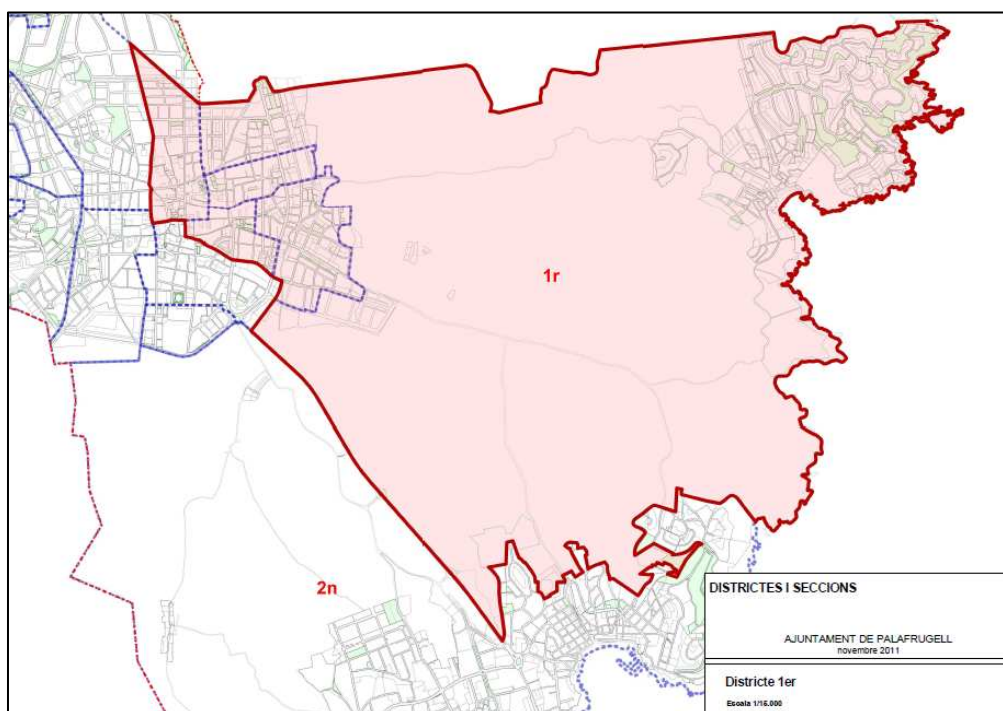
Amb la territorialització del municipi es pretén analitzar si l'exclusió social es distribueix de forma diferent en funció de barris o zones de Palafrugell. Cal tenir en compte, no obstant, que a Palafrugell les divisions administratives (els districtes i les seccions censals) no es corresponen amb els barris, nuclis costaners, rurals i perifèrics tal com històricament i popularment es tenen identificats. Les dades de padró estan dividides per seccions censals i no estan delimitades per barris i, per tant, ens trobem amb seccions que inclouen realitats sociodemogràfiques completament diferents. Per aquesta raó, l'anàlisi territorial potser no ens és tan útil com voldríem, tot i que no deixa d'indicar-nos aspectes interessants de la distribució de la població que anirem detallant.

Dins del teixit urbà del nucli de Palafrugell s'identifiquen diversos barris, però la major part de la seva extensió no s'inclou en cap barri concret. El nucli de Palafrugell comprèn els barris del Nucli Antic, el Mas Mascort, la Bòbila Nova, el Pi Verd, la Roella, Vila-seca, el Bruguerol, la Sauleda, el Molí de Vent i la Punxa. Altres barris s'identifiquen en petits àmbits com el Camp d'en Prats, Les Palmeres, els Pisos Sant Martí o els Pisos de l'Aniversari.

Districte 1

El primer districte, amb 5 seccions censals, inclou la part nord-est del nucli de Palafrugell i limita amb el mar. De forma aproximativa, es pot establir que la primera secció inclou el Nucli Antic i el Mas Mascort; la segona secció, el Pi Verd i el nucli de Tamariu; la tercera secció, els Pisos de Sant Martí, les Palmeres i el Camp d'en Prats; la quarta secció, els nuclis de Vila-seca i el Bruguerol; i la cinquena secció, part del nucli de Vila-seca i la Roella.

Al primer districte es concentra la major part de la població empadronada al municipi (42,1%). La població es reparteix de forma semblant en el conjunt de les seccions, entorn al 9%, excepte a la cinquena secció (Vila-seca i la Roella), on la proporció de població és més baixa.

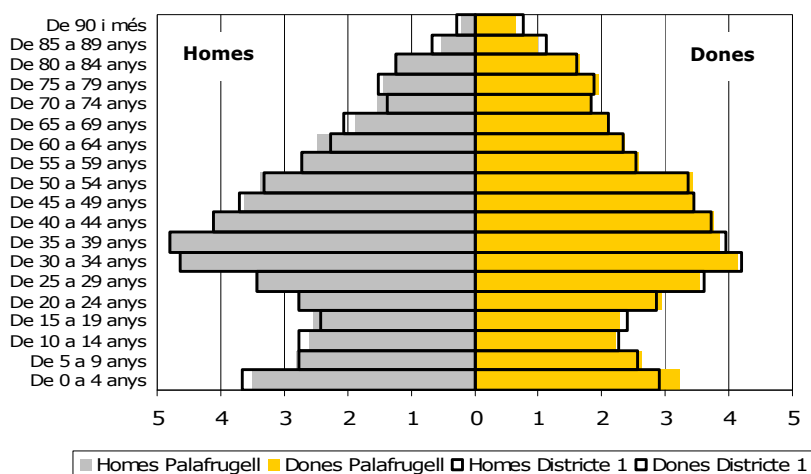
**Taula 10. Distribució de la població.
Districte 1, Palafrugell. 2011 (9 nov.)**

Districte	Secció	Habitants	%
1	1	2.335	10,08
	2	2.012	8,69
	3	2.158	9,32
	4	1.878	8,11
	5	1.369	5,91
	Total	9.752	42,11

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

L'estructura de la població al primer districte s'assimila a la del conjunt de Palafrugell. Només destaca una major proporció de nens de 0 a 4 anys, en detriment de les nenes. D'altra banda, la població més gran de 85 anys és lleugerament superior a la mitjana del municipi i, per tant, l'índex d'envelliment és superior a la mitjana municipal. Les seccions on l'índex d'envelliment és superior i, per tant, hi resideix més gent gran són la primera secció (el Nucli Antic i el Mas Mascort) i la quarta secció (Vila-seca i el Bruguerol). En canvi, a la tercera secció (els Pisos de Sant Martí, les Palmeres i el Camp d'en Prats) és força inferior.

Gràfic 6. Piràmide de població. Districte 1 i Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Font: IDESCAT i Padró d'habitants, Ajuntament de Palafrugell

Taula 11. Índex d'envelliment. Districte 1, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Índex d'envelliment
1	1	119,1
	2	79,3
	3	69,5
	4	107,0
	5	97,5
	Total	92,5
Mitjana Palafrugell		89,4

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

Pel que fa a la població estrangera, són 2.482 persones que representen el 25,5% de la població del districte. La concentració més important es dona a la secció 3 (Pisos de Sant Martí, les Palmeres i Camp d'en Prats) amb un 39,3% de població estrangera, la majoria de la qual d'origen marroquí. Els pisos de Sant Martí són uns pisos altament densificats que actualment compten amb una població molt diversificada i una alta proporció de famílies marroquines. Es tracta de pisos

envellits i mal cuidats, amb importants deficiències pel que fa la mobilitat i les condicions d'habitabilitat. Són pisos que van ser construïts per acollir la immigració espanyola dels 70 i que tenen uns preus més modestos que la resta de Palafrugell, això fa que s'hi concentri població amb menys capacitat econòmica.

A la secció 5, part de Vila-seca i la Roella, també la població estrangera té un pes important, sobretot marroquina. El nucli de Vila-seca (que es completa a la secció 4) és una zona semi-residencial on hi ha pocs serveis bàsics. És també una zona on l'índex d'envelliment és força elevat, per tant, compta amb una població molt diversificada, amb gent gran i immigrants.

La secció 1, que inclou el Nucli Antic i el Mas Mascort, també té un percentatge important de població estrangera. En aquest cas, hi ha un alt percentatge de població marroquina, però també romanesa. Els edificis del nucli antic pateixen el desgast del temps i són més econòmics i assequibles, sobretot en alguns carrers entorn de l'església. El Mas Mascort, en canvi, són petites cases on es concentra molta de la població d'origen espanyol que va arribar a Palafrugell els anys 70.

A la secció 4, el Pi Verd i el nucli de Tamariu, la proporció de població estrangera és la més baixa del municipi. A més, entre la població estrangera tenen un pes més important les persones de la resta de la UE (exclou Romania). Són persones que s'han establert a Palafrugell i compten amb una capacitat econòmica més elevada. El preu i les característiques dels habitatges del nucli de Tamariu són superiors al nucli estricte de Palafrugell i el gruix de les edificacions són segones residències.

Taula 12. Distribució de la població espanyola i estrangera. Districte 1, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Epanyols		Estrangers	
		Hab.	%	Hab.	%
1	1	1.695	72,59	640	27,41
	2	1.758	87,38	254	12,62
	3	1.309	60,66	849	39,34
	4	1.577	83,97	301	16,03
	5	931	68,01	438	31,99
	Total	7.270	74,55	2.482	25,45
Mitjana Palafrugell		17.154	74,08	6.003	25,92

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

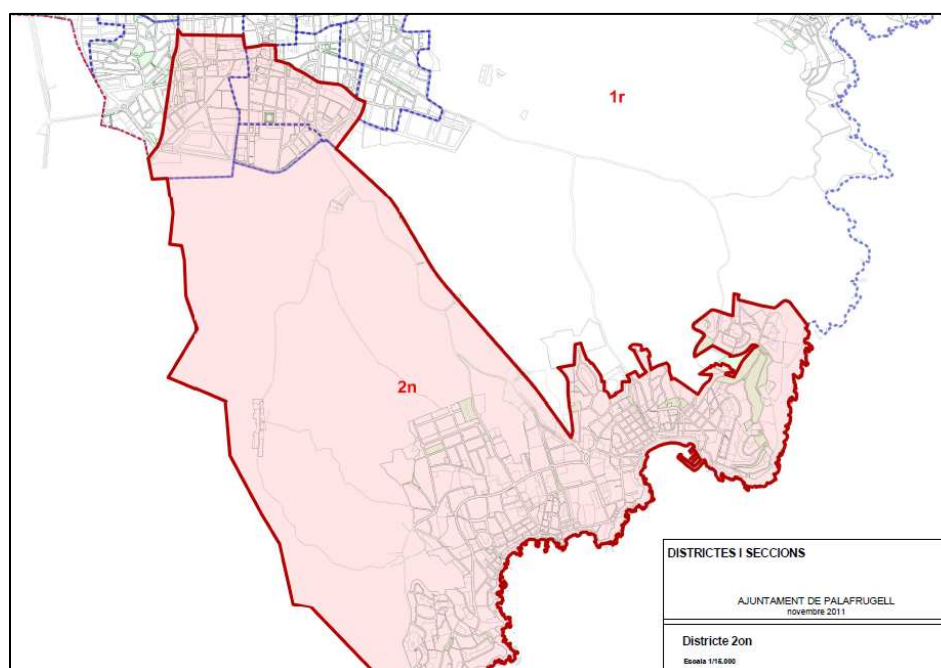
Taula 13. % població estrangera segons nacionalitat. Districte 1, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Centre i Sud Amèrica	Àfrica		Unió Europea		Resta Europa	Europa de l'Est	Amèrica del Nord	Àsia i Oceania	Total estrangers
			Marroc	Resta Àfrica	Romania	Resta UE					
1	1	9,53	52,50	1,25	24,69	5,16	0,31	4,38	0,47	1,72	100,00
	2	20,47	27,17	2,36	14,96	25,59	1,57	6,69	0,00	1,18	100,00
	3	10,72	69,38	0,12	11,66	5,30	0,24	0,71	0,00	1,88	100,00
	4	17,94	27,24	2,99	37,54	8,64	0,00	4,65	0,33	0,66	100,00
	5	8,68	67,81	0,00	17,12	3,42	0,23	1,60	0,23	0,91	100,00
	Total	11,93	55,32	0,97	19,46	7,41	0,36	2,90	0,20	1,45	100,00
Mitjana Palafrugell		12,66	52,96	1,40	19,49	8,41	0,52	2,68	0,22	1,67	100,00

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

Districte 2

El segon districte, amb 3 seccions, comprèn el sud de Palafrugell i també limita amb el mar. A la primera secció no s'hi identifica cap barri concret; la segona secció inclou part del barri de la Sauleda⁸; i la tercera secció els nuclis de Santa Margarida, Ermedàs, Calella i Llafranc, juntament amb els Pisos de l'Aniversari.

⁸ El barri de la Sauleda es troba repartit entre el districte 2, secció 2 i el districte 3, secció 1.

El segon districte concentra també un volum important de població (34,8%), distribuïda de forma semblant a les tres seccions.

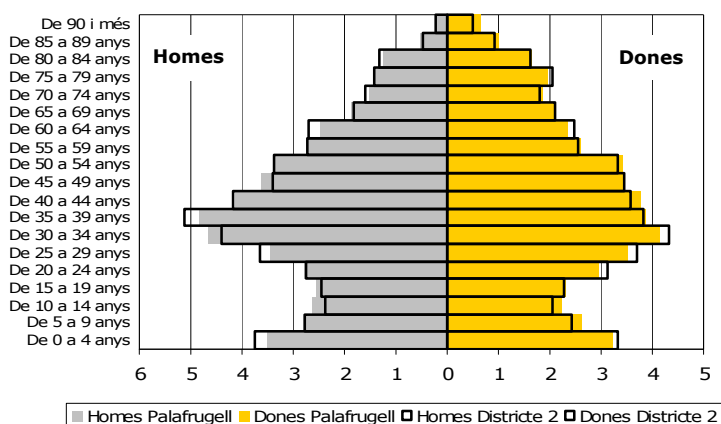
Taula 14. Distribució de la població. Districte 2, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Habitants	%
2	1	2.486	10,74
	2	2.744	11,85
	3	2.817	12,16
	Total	8.047	34,75

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

L'estructura de la població del segon districte té un comportament més divers en relació al conjunt de la població de Palafrugell. En termes generals, la població és més jove, destaca la major proporció d'infants de 0 a 4 anys, així com de la població adulta de 20 a 39 anys, tant d'homes com de dones. Per contra, la població més gran de 85 anys, pel que fa a les dones, és lleugerament inferior. L'índex d'envelliment s'assimila a la mitjana del municipi, només està per sota la segona secció que inclou part del barri de la Sauleda.

Gràfic 7. Piràmide de població. Districte 2 i Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Font: IDESCAT i Padró d'habitants, Ajuntament de

Taula 15. Índex d'envelliment. Districte 2, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Índex d'envelliment
2	1	96,8
	2	81,5
	3	92,4
	Total	89,7
Mitjana Palafrugell		89,4

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

La població estrangera representa el 29,2% de la població del districte. És important a la segona secció (35,8%) que inclou part del barri de la Sauleda. La Sauleda és un barri que antigament estava aïllat del nucli de Palafrugell i que va ser creat durant la dècada dels 60 i 70 per acollir la població espanyola. Actualment, s'hi concentren moltes famílies marroquines perquè el preu i les característiques dels habitatges també són inferiors a la resta de zones de Palafrugell. Com es detecta al Pla de Barris, que inclou el barri de la Sauleda fins el carrer Ample, amb el Pisos de l'Aniversari, aquesta zona presentava problemàtiques relacionades amb la regressió urbanística, la conservació i l'accessibilitat dels habitatges així com la persistència de dèficits socials importants.

A les seccions 1 i 3, la proporció d'estrangers ronda el 20% i l'origen de la població és més diversificat. La població marroquina continua essent superior, però destaca a la primera secció la població del Centre i Sud d'Amèrica i a la tercera secció la població romanesa. A la tercera secció s'inclouen els nuclis de Calella i Llafranc, però també els Pisos de l'Aniversari i, per tant, s'inclouen dues realitats molt diferenciades. Els pisos de l'Aniversari, juntament amb els pisos de Sant Martí, la Sauleda i la Punxa, és on es concentra la major part de la població marroquina i s'inclou també en l'àmbit d'actuació del Pla de Barris per la degradació urbanística i els dèficits socials que s'hi concentren. Per contra, els nuclis turístics de Calella i Llafranc estan formats per segones residències, habitades de forma temporal per famílies de la província de Barcelona i estrangers de l'Europa comunitària amb un poder adquisitiu elevat. Sobretot Llafranc és un dels destins turístics més exclusius.

Taula 16. Distribució de la població espanyola i estrangera. Districte 2, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Epanyols		Estrangers	
		Hab.	%	Hab.	%
2	1	1.904	76,59	582	23,41
	2	1.762	64,21	982	35,79
	3	2.028	71,99	789	28,01
	Total	5.694	70,76	2.353	29,24
Mitjana Palafrugell		17.154	74,08	6.003	25,92

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

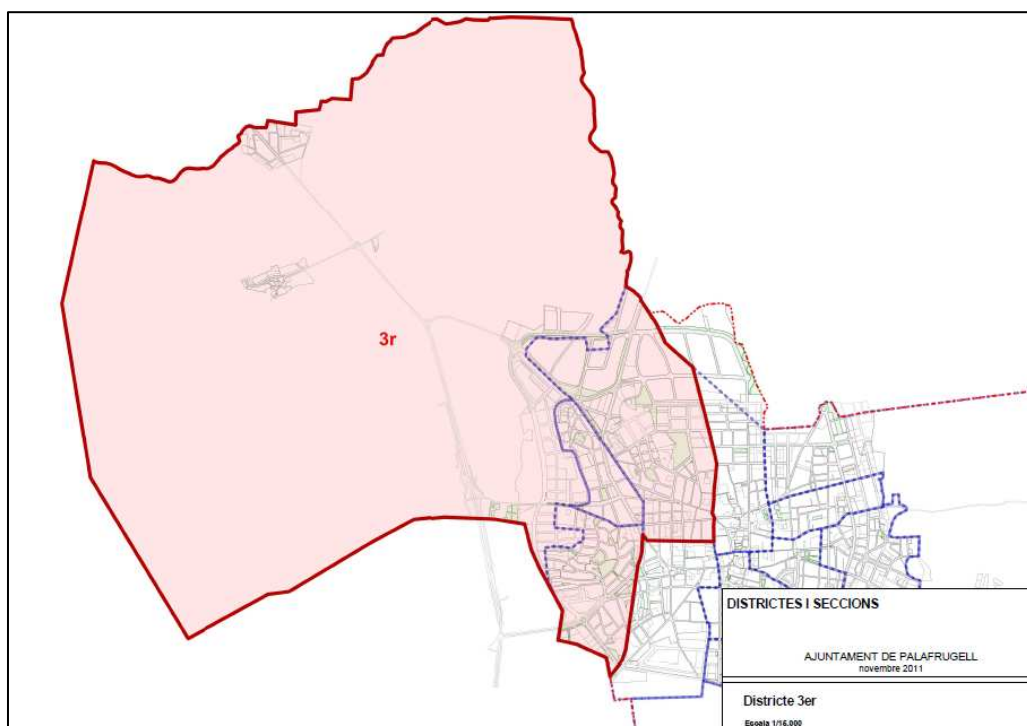
Taula 17. % població estrangera segons nacionalitat. Districte 2, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Centre i Sud Amèrica	Àfrica		Unió Europea		Resta Europa	Europa de l'Est	Amèrica del Nord	Àsia i Oceania	Total estrangers
			Marroc	Resta Àfrica	Romania	Resta UE					
2	1	21,48	43,13	0,52	17,01	12,37	0,00	1,37	0,34	3,78	100,00
	2	7,03	63,14	1,02	18,94	4,79	0,20	4,07	0,20	0,61	100,00
	3	12,80	40,18	2,03	22,43	15,84	0,51	2,92	0,25	3,04	100,00
	Total	12,54	50,49	1,23	19,63	10,37	0,25	3,02	0,25	2,21	100,00
Mitjana Palafrugell		12,66	52,96	1,40	19,49	8,41	0,52	2,68	0,22	1,67	100,00

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

Districte 3

Finalment, el tercer districte, amb 3 seccions, comprèn la part nord-oest de Palafrugell. A la primera secció, hi ha part del barri de la Sauleda i el Molí de Vent; a la segona secció, els nuclis de la Barceloneta i Llofrui; i a la tercera secció, el barri de La Punxa.

El tercer districte és el menys poblat (23,1%) i destaca la concentració de població a la segona secció (9,5%) respecte les altres.

Taula 18. Distribució de la població. Districte 3, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

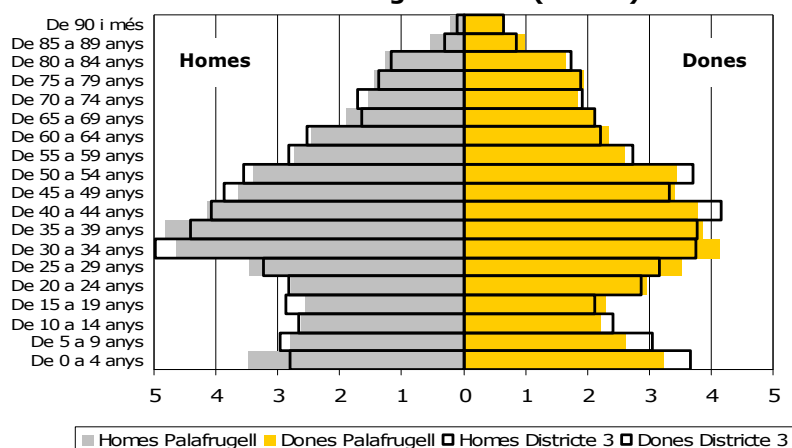
Districte	Secció	Habitants	%
3	1	1.551	6,70
	2	2.205	9,52
	3	1.602	6,92
	Total	5.358	23,14

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

L'estructura de la població també té un comportament diferent del conjunt de Palafrugell. Pel que fa el tram d'edat de 0 a 14 anys, hi ha més nenes que nens. De 15 a 39 anys hi ha una major proporció de dones al conjunt de Palafrugell, en canvi, de 40 a 44 i de 50 a 59 hi ha més dones al tercer districte. Quant al sexe masculí, destaca la major proporció d'homes de 30 a 34 anys.

L'índex d'envelliment presenta diferències significatives entre les diverses seccions censals. Mentre que a la primera secció (part del barri de la Sauleda i el Molí de Vent) i a la segona secció (la Barceloneta i Llofriu) l'índex d'envelliment és lleugerament superior a la mitjana de Palafrugell; a la tercer secció, el barri de La Punxa, l'índex d'envelliment és molt inferior a la mitjana del municipi.

Gràfic 8. Piràmide de població. Districte 3 i Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Font: IDESCAT i Padró d'habitants, Ajuntament de Palafrugell

Taula 19. Índex d'envelliment. Districte 3, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Índex d'envelliment
3	1	92,3
	2	100,8
	3	56,1
	Total	83,6
Mitjana Palafrugell		89,4

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

La proporció de població estrangera al districte és inferior a la resta (21,8%). Tot i això, a la primera secció, on hi ha l'altra part del barri de la Sauleda també hi ha una forta concentració de població marroquina, com s'ha explicat anteriorment.

A la tercera secció, el barri de la Punxa, també hi ha un volum important de població marroquina. Es traca d'un barri aïllat del centre de Palafrugell, amb pendents pronunciats, que connecta amb la zona industrial i disposa de pocs serveis bàsics. Les característiques i els preus dels edificis són similars als Pisos de Sant Martí, els Pisos de l'Aniversari i la Sauleda.

A la segona secció (inclou Llofriu i la part del nord-est del nucli de Palafrugell), la població estrangera és inferior i prové del Marroc, Romania i del Centre i Sud d'Amèrica amb proporcions similars. Llofriu és un nucli rural de dimensions reduïdes i històricament agrari.

Taula 20. Distribució de la població espanyola i estrangera. Districte 3, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Epanyols		Estrangers	
		Hab.	%	Hab.	%
3	1	1.214	78,27	337	21,73
	2	1.835	83,22	370	16,78
	3	1.141	71,22	461	28,78
	Total	4.190	78,20	1.168	21,80
Mitjana Palafrugell		17.154	74,08	6.003	25,92

Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

Taula 21. % població estrangera segons nacionalitat. Districte 3, Palafrugell. 2011 (9 nov.)

Districte	Secció	Centre i Sud Amèrica	Àfrica		Unió Europea		Resta Europa	Europa de l'Est	Amèrica del Nord	Àsia i Oceania	Total estrangers
			Marroc	Resta Àfrica	Romania	Resta UE					
3	1	9,79	68,25	2,37	15,73	2,97	0,00	0,30	0,00	0,59	100,00
	2	22,43	28,38	3,51	30,27	12,16	0,00	1,08	0,54	1,62	100,00
	3	11,50	61,39	2,17	13,02	4,77	3,47	2,82	0,00	0,87	100,00
	Tot al	14,47	52,91	2,65	19,26	6,59	1,37	1,54	0,17	1,03	100,00
Mitjana Palafrugell		12,66	52,96	1,40	19,49	8,41	0,52	2,68	0,22	1,67	100,00

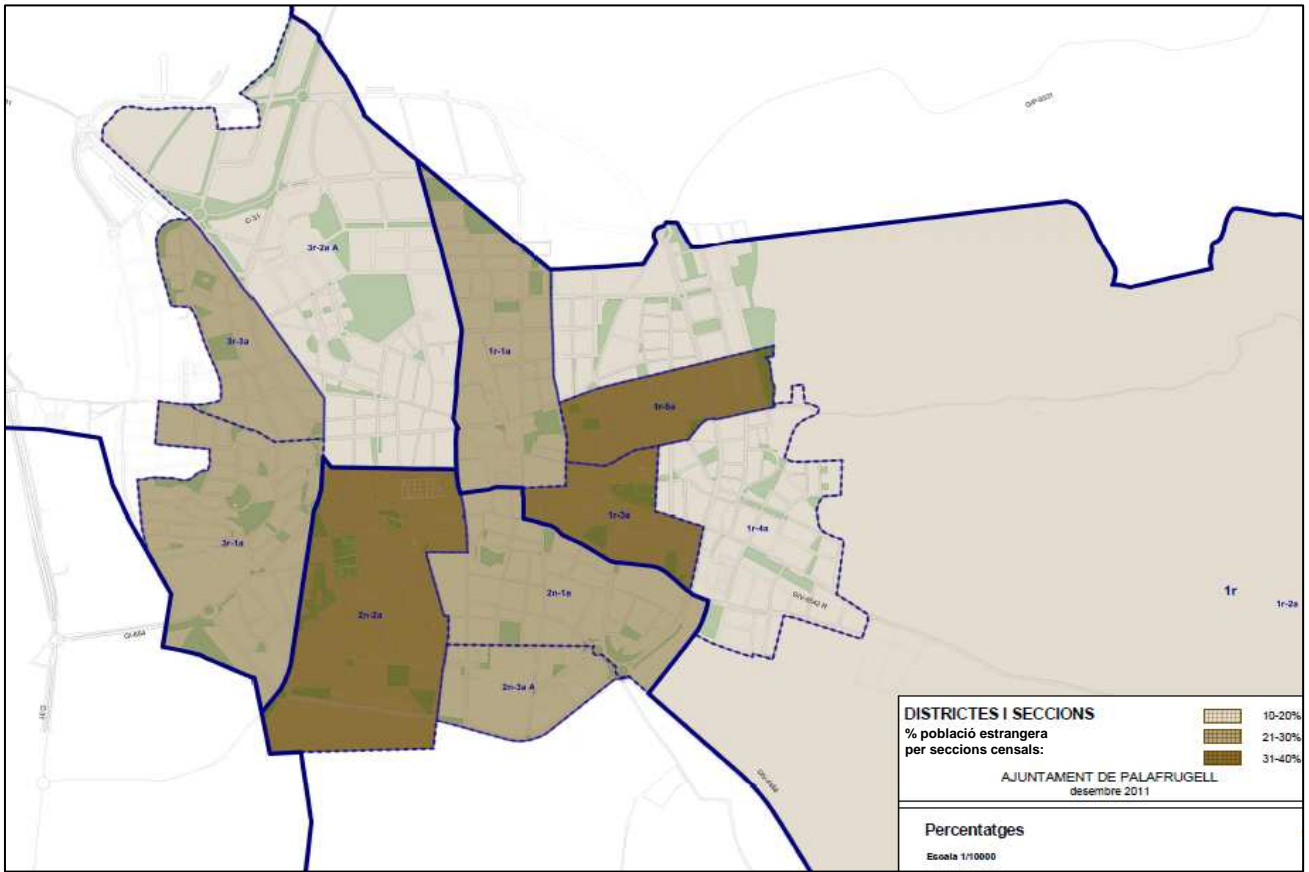
Font: Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell

- Conclusions

La desigualtat social s'expressa geogràficament mitjançant l'articulació dels territoris i la manera com s'hi ubiquen els col·lectius socials. D'aquesta manera, els processos d'exclusió residencial es poden veure acompanyats de processos de segregació de zones senceres, les quals, al seu torn, nodreixen la pròpia exclusió.

El terme municipal de Palafrugell presenta importants diferències pel que fa al nucli estricte de Palafrugell i els nuclis de costa. **Les zones més desfavorides són petits sectors discontinus del nucli estricte de Palafrugell, bàsicament de la perifèria, com la Sauleda, els Pisos de l'Aniversari, els Pisos de Sant Martí i la Punxa** i, conseqüentment, presenten diferències significatives respecte la resta del nucli en quant a preus dels habitatges, tipus d'edificacions, estat de conservació i característiques socioeconòmiques dels seus residents.

També les característiques demogràfiques de la població que hi resideix són diferents, sobretot pel que fa a la concentració de població marroquina en aquestes zones. El plànol següent representa les seccions censals on hi ha una major concentració de població estrangera, sobretot marroquina.

6. Àmbits

6.1. Econòmic i laboral

Per àmbit econòmic s'entenen els recursos econòmics de què disposa una persona i/o unitat familiar per viure en societat, a partir del nivell d'ingressos i de despeses i l'estructura productiva associada a un territori. La font principal d'ingressos prové del treball, de manera que representa un motor determinant per tenir cobertes les necessitats bàsiques presents i futures.

Els nous processos productius, els canvis tecnològics i la desregulació laboral han tingut un impacte directe en les condicions laborals dels treballadors i treballadores. L'economia actual requereix més flexibilitat al mercat de treball, la qual cosa s'ha traduït en un deteriorament dels llocs de treball per la precarietat, el treball mal pagat, inestable i sense protecció. A més, la crisi econòmica mundial ha suposat un augment desorbitat de l'atur i la reducció dels llocs de treball.

L'exclusió del mercat de treball comporta risc d'exclusió en l'àmbit econòmic, alhora que són causa i efecte dels factors de risc per l'exclusió en altres àmbits, com el de l'habitatge, la salut, l'educació, les relacions familiars i socials, etc.

- Estructura econòmica i laboral

Els indicadors macroeconòmics disponibles a nivell municipal, de l'any 2008, mostren que Palafrugell es situa per sota la mitjana catalana i baixempordanesa, tant pel que fa al Producte Interior Brut (PIB) per habitant com la Renda Familiar Bruta Disponible (RFBD). La RFBD mesura la capacitat econòmica de les persones residents en un territori pel consum i l'estalvi. El PIB per habitant, en canvi, mesura el resultat final de l'activitat de producció de les unitats productores del municipi.

Taula 22. Indicadors macroeconòmics

	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
RFBD per habitant (milers €) (2009)	16,9	17,7	17,4
PIB per habitant (milers €) (2008)	24,1	24,6	29,0

Font: Idescat

La principal aportació al PIB municipal prové del sector serveis, sobretot si es compara amb la comarca del Baix Empordà i el conjunt de Catalunya, per la importància que pren el litoral i l'activitat turística a Palafrugell.

També la contribució de la construcció en el PIB municipal és rellevant (21,09%), però, cal tenir en compte que les dades disponibles són del 2008, any en què ja es comença a veure la davallada en la construcció i la indústria, però que de ben segur que els percentatges disminueixen els anys següents.

Pel que fa a la indústria, antigament la indústria surera era la principal font de riquesa de Palafrugell però, tot i que encara gaudeix de gran prestigi, actualment l'aportació de la indústria en el PIB municipal és poc rellevant, en comparació amb el Baix Empordà i el conjunt Catalunya.

Taula 23. Valor Afegit Brut a preus bàsics. Per sectors d'activitat. Milions d'euros. 2008

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Palafrugell	0,5	8,07	21,09	70,3
Baix Empordà	2,6	10,01	18,08	68,58
Catalunya	1,1	20,52	10,29	68,07

Font: Idescat

Si mirem la població ocupada per sectors des del 2007 fins al 2011 a la província de Girona, a Catalunya i a Espanya, queda palesa la davallada en agricultura, indústria i construcció. Només **augmenta la població ocupada al sector serveis a la província de Girona.**

Taula 24. Població ocupada 2007-2011. Per sectors. Província (unitats: milers).

	Girona	Catalunya	Espanya
Agricultura			
2007	12,4	76,7	925,5
2008	8,2	60,7	818,9
2009	10,2	57,9	786,1
2010	11,4	66,5	793,0
2011	10,7	58,9	760,2
Indústria			
2007	71,8	762,4	3.261,8
2008	71,7	749,0	3.198,9
2009	62,2	625,2	2.775,0
2010	61,0	603,6	2.610,5
2011	58,0	567,0	2.555,3
Construcció			

2007	59,0	439,5	2.697,4
2008	52,5	398,5	2.453,4
2009	41,0	325,2	1.888,3
2010	35,7	279,4	1.650,8
2011	31,9	237,3	1.393,0
Serveis			
2007	208,7	2.232,0	13.471,3
2008	214,4	2.286,3	13.786,4
2009	212,6	2.180,6	13.438,7
2010	217,9	2.188,0	13.402,2
2011	209,5	2.216,4	13.396,3

Font: Idescat

Per poder disposar d'informació més recent a **nivell municipal** –i entenem que més útil- fem atenció a l'afiliació a la seguretat social, tant dels assalariats com dels autònoms, per aproximar-nos als sectors d'activitat més importants. El sector serveis acumula la major part de treballadors, a nivells lleugerament superiors a la comarca del Baix Empordà, però inferiors a Catalunya. El pes de la construcció, en canvi, és força superior en comparació al conjunt de Catalunya. Destaca la importància del sector de la construcció entre els autònoms que gairebé duplica els assalariats. Quant a la indústria, es situa a nivells inferiors al Baix Empordà i Catalunya. Finalment, pel que fa al sector agrari compta amb una importància menor.

Taula 25. Afiliats al règim general de la Seguretat Social per sectors d'activitat (%). 2011

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Palafrugell	0,30	15,49	11,38	72,80
Baix Empordà	0,65	13,51	13,99	71,85
Catalunya	0,31	17,76	5,51	76,43

Font: Idescat

Tot i això, si atenem a l'evolució, veiem que **els afiliats a la seguretat social han disminuït progressivament des de 2008 en tots els sectors** (en el cas de la construcció, pràcticament ha baixat a la meitat).

Taula 26. Afiliats al règim general de la Seguretat Social (a 31 de desembre 2011). Per sectors. Palafrugell

Any	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Totals
2011	14	685	503	3.218	4.420
2010	43	704	645	3.437	4.829
2009	24	713	644	3.474	4.855
2008	23	788	910	3.662	5.383

Font: IDESCAT, a partir de les dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Pel que fa als autònoms, també és la construcció el sector que s'ha vist més afectat per la davallada. Tot i això, el 2011 el percentatge d'afiliats és encara superior a la mitjana catalana. De fet, és l'únic sector que es situa per sobre de la mitjana de Catalunya.

Taula 27. Afiliats al règim especial de treballadors autònoms per sectors d'activitat (%). 2011

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Palafrugell	2,32	5,91	23,89	67,88
Baix Empordà	5,8	6,56	21,93	65,71
Catalunya	4,84	8,81	13,71	72,64

Font: Observatori del treball

Taula 28. Afiliats al règim especial de treballadors autònoms (a 31 de desembre 2011). Per sectors. Palafrugell

Any	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Totals
2011	37	94	380	1.079	1.590
2010	39	97	420	1.083	1.693
2009	43	107	446	1.090	1.686
2008	46	112	582	1.135	1.875

Font: IDESCAT, a partir de les dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Atenent més detalladament al tipus d'activitat, veiem el pes que té el comerç al detall i l'engròs en el nombre d'afiliacions a la seguretat social tant d'empleats com d'autònoms, seguit de bon tros per la construcció i la indústria (en el cas dels autònoms, hi ha més afiliats a la construcció que no al comerç).

Taula 29. Afiliació a la seguretat social a desembre de 2011. Règim General, Règim Especial Mineria del Carbó i Règim Especial d'Autònoms

Activitat	Afiliats seguretat social	Afiliats autònoms
Agricultura, ramaderia i pesca	14	37
Indústries extractives		
Indústries manufactureres	467	92
Energia elèctrica i gas		
Aigua, sanejament i gestió de residus	218	2
Construcció	503	380
Comerç a l'engròs i al detall	1.313	368
Transport i emmagatzematge	212	53
Hostaleria	303	208
Informació i comunicació	17	22

Activitats financeres i d'assegurances	76	23
Activitats immobiliàries	58	27
Activitats professionals tècniques	125	69
Activitats administratives i auxiliars	215	67
Administració pública, defensa i SS obligatòria	289	
Educació	253	32
Activitats sanitàries i serveis socials	79	38
Activitats artístiques i d'entreteniment	54	21
Altres serveis	179	142
Activitats de les llars	45	9
Total	4.420	1.590

Font: Observatori del treball

La importància del litoral de Palafrugell ha condicionat de forma important el desenvolupament social i econòmic del municipi, transformant una vila tradicionalment dedicada a la indústria del suro en un centre turístic i de serveis. L'expansió de l'activitat turística va afavorir també la construcció, sobretot de segones residències en els darrers anys.

Els turistes que visiten el municipi, tant en temporada alta com baixa, són majoritàriament catalans (memòria IPEP, 2010). La majoria fan estades de curta durada (el 34% de cap de setmana i 26% menys d'una setmana). La tendència, des del 2008, és d'escurçar l'estada.

Taula 30. Allotjaments turístics 2011.

	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
Hotels	24	183	2.859
Places d'hotels	1.214	13.815	291.660
Càmpings	4	44	355
Places de càmpings	4.752	61.116	278.582
Turisme rural	2	69	2.096
Places de turisme rural	14	542	16.488

Font: Idescat, a partir de les dades del Departament d'Empresa i Ocupació.

- **Atur**

A nivell local, la taxa d'atur registrat⁹ a desembre de 2011, indica que el 16,32% de la població activa estimada de Palafrugell estava desocupada.

Taula 31. Taxa d'atur registrat. Desembre 2011

	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
Atur registrat	2.411	10.282	571.160
Població potencialment activa (2)	15.036	89.442	5.059.786
Població activa estimada (3)	9.954	59.211	3.177.546
Taxa d'atur registrat (%) (1)	16,32	17,61	16,39

(1) Taxa d'atur registrat = relació entre la població desocupada registrada i la població activa estimada
(2) Població potencialment activa = població de 16 a 64 anys
(3) Població activa estimada = població potencialment activa en relació la taxa d'activitat provincial de l'EPA. A Girona la taxa d'activitat el 2010 va ser de 66,2% i a Catalunya del 62,8%. La població activa estimada exclou els inactius: incapacitats permanents, escolars i estudiants, feina a la llar i altres situacions de persones que no treballen ni busquen feina.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i IDESCAT

Respecte el 2005, l'atur registrat a Palafrugell gairebé s'ha triplicat, fent notori l'impacte que la crisi econòmica ha tingut en la pèrdua de llocs de treball. L'increment de l'atur s'ha concentrat en el sector serveis i el sector de la construcció, que són els sectors que tenen un pes més important en l'estructura econòmica i productiva del municipi.

Taula 32 - Atur registrat segons sectors d'activitat. Palafrugell

Període	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	No ocup. ant.	Total
2012 (jun)	45	157	588	951	188	1.929
2011	44	174	664	1126	196	2.147
2010	43	180	724	1.079	146	2.172
2009	29	167	708	931	60	1.895

Font: Observatori del Treball

Segons el tipus d'ocupació, l'atur es concentra en els treballadors no qualificats, és a dir, els perfils professionals més baixos que sovint compten amb unes condicions laborals més precàries i són més vulnerables a la inestabilitat del mercat de treball. Segueixen els treballadors qualificats (de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria) on l'augment de l'atur des de 2005 s'ha quadruplicat degut a la recessió de l'activitat constructora que ha deixat sense feina a molts treballadors. El pes de l'atur també és important entre els treballadors dels serveis (restauració, personal, protecció i venedors de comerços), tot i que l'augment de l'atur s'ha mantingut més estable.

⁹ Població desocupada registrada a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya.

Taula 33- Atur registrat segons grans grups d'ocupació. Palafrugell

Període	Directius	Tècnics i científics	Tècnics i professionals de suport	Empleats administratius	Treballadors dels serveis	Treb. d'agricultura i pesca	Treballadors qualificats	Operaris de maquinària	Treballadors no qualificats	Forces armades	Total
2012 (juny)	10	33	77	110	316	43	426	92	822	0	1.924
2011	13	42	77	147	478	61	498	98	959	0	2.373
2010	6	28	73	152	399	50	485	81	899	0	2.172
2009	6	19	68	135	347	48	468	79	726	0	1.895
2008	7	11	42	98	215	37	261	52	482	0	1.203
2007	5	14	36	74	190	21	115	26	290	0	771
2006	9	16	27	84	207	20	103	16	311	0	793
2005	6	11	26	73	224	15	98	13	304	0	771

Font: Observatori del Treball

L'afectació de l'atur és diferent segons el sexe. Actualment, l'atur entre els homes (56,7%) és superior, cosa que no passava abans de 2007 i, per tant, es produeix un punt d'inflexió coincidint amb l'inici de la crisi econòmica. Una situació similar es produeix a la comarca del Baix Empordà i el conjunt de Catalunya, on també **l'increment de l'atur ha estat més important en el sexe masculí.**

Taula 34. Atur registrat segons sexe. Palafrugell

Període	Sexe		Total
	Homes	Dones	
2012 (juny)	1.127	802	1.929
2011	1.256	949	2.205
2010	1.275	898	2.172
2009	1.175	720	1.895
2008	701	502	1.203
2007	356	415	771
2006	354	440	793
2005	338	434	771
Variació 05-12	185,32%	48,24%	106,09%

Font: Observatori del Treball

Per grups d'edat també s'observen diferències. **L'augment més important de l'atur registrat es produeix en el grup de majors de 45 anys.** El juny de 2012, l'atur en aquest tram d'edat representa el 42,7% del total d'aturats. Segueix el grup de 30 a 44 anys que també ha augmentat progressivament els darrers anys però que a juny del 2012 experimenta un descens (el 2011

representava un 42,58% i el juny de 2012 en representa un 41,47) Entre la població de 16 a 29 anys l'atur és menor (15,75%), tot i l'important augment que es produeix entre 2008 i 2009.

Taula 35. Atur registrat segons edat. Palafrugell

Període	Edat			Total
	16 a 29 anys	30 a 44 anys	Més de 45 anys	
2012 (jun)	304	800	825	1.929
2011	476	939	790	2.205
2010	533	951	689	2.172
2009	511	821	563	1.895
2008	347	477	379	1.203
2007	223	276	272	771
2006	245	301	248	793
2005	234	288	249	771
Var. 05-12	1,29	2,77	3,31	2,5

Font: Observatori del Treball

Pel que fa a la procedència de la població aturada, s'evidencia un clar augment dels espanyols enfront als estrangers. El 2005, del total d'aturats, un 25,8% eren espanyols i un 74,2% eren estrangers; a juny del 2012, els espanyols representen el 56,2% i els estrangers el 43,8%. Es posa de manifest que la **pèrdua de llocs de treball degut a la crisi ha afectat bona part de la població autòctona.**

Taula36. Atur registrat segons procedència. Palafrugell

Període	Procedència		Total
	Espanyols	Estrangers	
2012 (juny)	1.084	845	1.929
2011	1.392	981	2.373
2010	946	1.227	2.172
2009	733	1.163	1.895
2008	440	763	1.203
2007	217	554	771
2006	230	563	793
2005	199	573	771
Var. 05-11	6,99	1,71	3,07

Font: Observatori del Treball

La persistència de la crisi econòmica i la dificultat per trobar feina es fa visible en l'atur de llarga durada, és a dir, en les situacions d'atur de més d'un any. El juny de 2012, el **39% dels aturats fa més d'un any que busquen feina.** Hi ha un 18% que fa més de 2 anys. Per tant, no només augmenten els aturats de llarga

durada, sinó que també augmenta la durada de les situacions d'atur de forma ininterrompuda. En el context actual, l'aturat de llarga durada s'enfronta a una sèrie de problemes econòmics, socials i psicològics, que van més enllà de l'àmbit laboral. Si aquesta situació es perllonga durant molt de temps, els problemes s'agreugen i les possibilitats de reinserció en el mercat de treball disminueixen, sobretot si es correlaciona aquesta dada amb l'edat de la persona.

Taula 37. Atur registrat segons durada. Palafrugell

Període	Durada				Total
	0 a 6 mesos	6 a 12 mesos	12 a 24 mesos	Més de 24 mesos	
2012 juny	685	482	410	352	1.929
2011	1.274	359	399	341	2.373
2010	1.070	474	430	199	2.172
2009	1.109	424	254	109	1.895
2008	812	195	114	82	1.203
2007	482	120	93	66	771
2006	505	129	99	61	793
2005	517	121	77	56	771
Var. 05-10	2,46	2,96	5,18	6,08	3,07

Font: Observatori del Treball

- Precarietat laboral

L'augment de l'atur i la reducció dels llocs de treball són dades contundents de la situació del mercat laboral a Palafrugell. Ara bé, entre la població ocupada també es fa visible una degradació dels llocs de treball en els darrers anys.

L'estructura professional de les contractacions fa visible que un gruix important de la població s'ocupa en professions que requereixen poca qualificació i que tenen remuneracions baixes. El 2010, el 31,2% són treballadors no qualificats. Aquesta proporció és inferior al Baix Empordà, ja que el pes de l'activitat turística a Palafrugell suposa un pes més important de les contractacions en els serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços (37,6%).

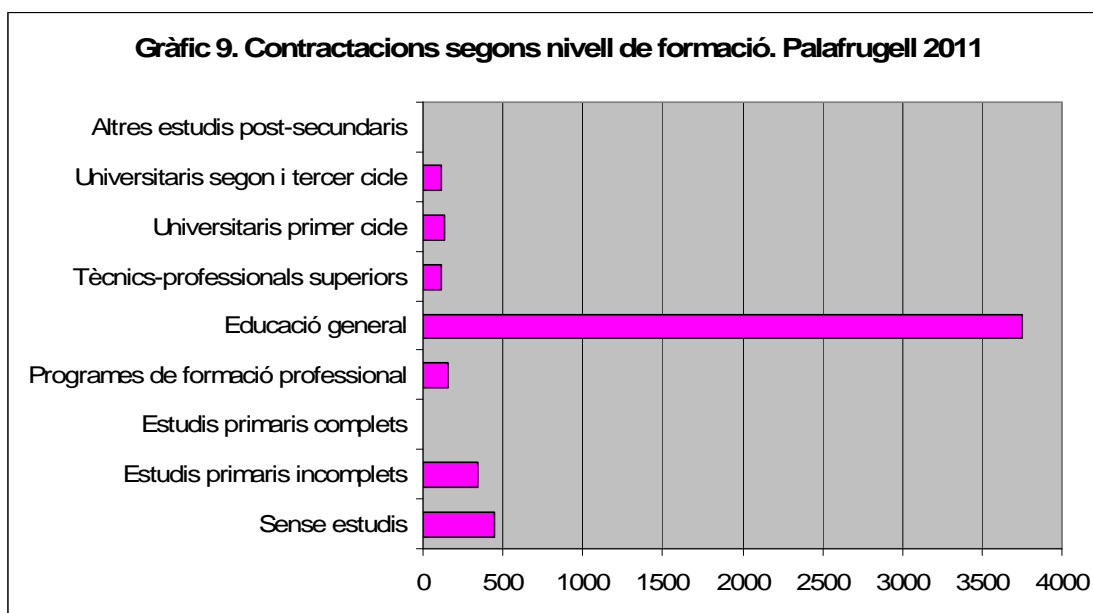
De les principals ocupacions, les contractacions de treballadors qualificats a la indústria i la construcció són les que més s'han reduït en els últims anys (-58%), juntament amb els empleats administratius (-57%) i els treballadors no qualificats (-43%). En canvi, entre els treballadors de serveis i comerços la davallada ha estat menor (-18%).

Taula 38 - Contractacions segons la classificació d'ocupacions. Palafrugell

Període	Forces armades (CCO_0)	Directius (CCO_1)	Tècnics i científics (CCO_2)	Tècnics i professionals de suport	Empleats administratius (CCO_4)	Treballadors dels serveis (CCO_5)	Treb. d'agricultura i pesca (CCO_6)	Treballadors qualificats (CCO_7)	Operaris de maquinària (CCO_8)	Treballadors no qualificats (CCO_9)	Total
2010	0	7	187	362	339	1.817	61	452	101	1.509	4.835
2009	0	13	189	311	331	1.700	40	456	122	1.430	4.592
2008	0	20	157	353	440	1.827	50	717	201	1.657	5.422
2007	3	12	169	391	660	2.024	56	1.024	283	2.183	6.805
2006	0	12	117	355	791	2.207	61	1.072	265	2.638	7.518
Var. 06-10	0,00	-0,42	0,60	0,02	-0,57	-0,18	0,00	-0,58	-0,62	-0,43	-0,36

Font: Observatori del Treball

Segons nivell de formació, les contractacions majoritàriament són a nivells formatius baixos: educació general, primaris incomplets i sense estudis.

Font: Observatori del Treball

Un indicador contundent de la precarietat és la inestabilitat laboral, és a dir, la temporalitat dels contractes. De les 5.069 contractacions de Palafrugell l'any 2011, el 87,88% corresponen a contractes temporals¹⁰, després de l'augment progressius dels darrers anys. La temporalitat a Palafrugell, pel conjunt del període, es manté superior al Baix Empordà i inferior al conjunt de Catalunya.

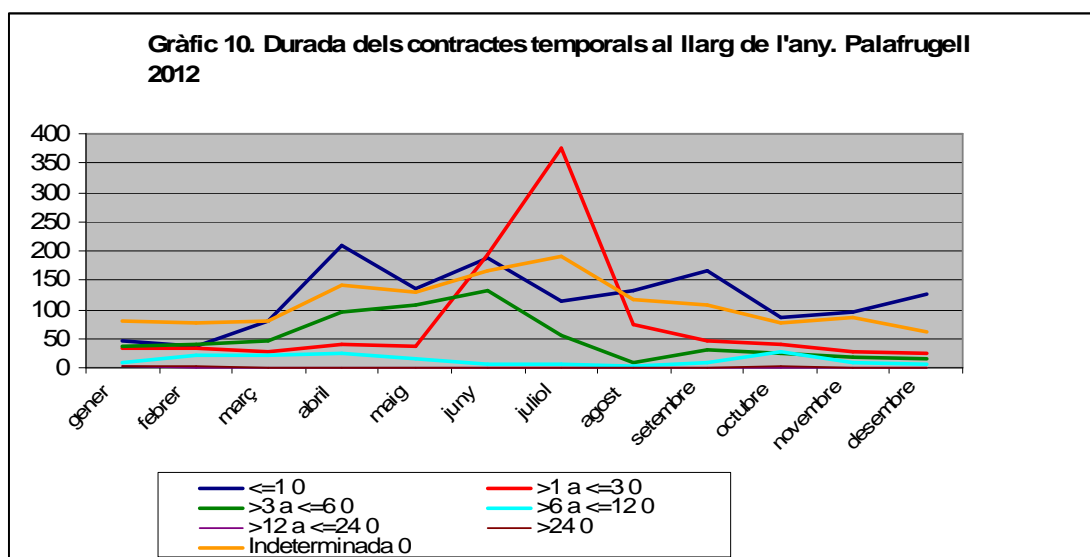
¹⁰ El càlcul de la temporalitat es fa a partir de la taxa de temporalitat que posa en relació el nombre de contractes temporals amb els contractes totals (indefinitos i temporals) en un període determinat.

Taula 39- Taxa de temporalitat

Període	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
2011	87,88	85,55	89,10
2010	87,38	85,12	88,06
2009	85,26	82,76	86,39
2008	81,28	79,05	83,11
2007	83,17	79,24	83,02
2006	82,89	80,65	83,51

Font: Observatori del Treball

La temporalitat a Palafrugell té un caràcter clarament estacional. Durant els mesos d'estiu, coincidint amb la temporada turística, augmenten de forma important el nombre de contractes temporals d'1 a 3 mesos.

Font: Observatori del treball

La temporalitat entre els homes s'ha mantingut superior a les dones des de 2006. Aquesta situació coincideix amb la del conjunt de la comarca del Baix Empordà, però contrasta amb la de Catalunya, on la taxa de temporalitat per les dones és superior a la dels homes.

Taula 40- Taxa de temporalitat segons sexe. Palafrugell

Període	Homes	Dones
2011	88,71	87,00
2010	88,38	86,29
2009	86,35	84,11
2008	82,01	80,44

2007	84,99	80,96
2006	83,51	82,12

Font: Observatori del Treball

Pel que fa als diferents grups d'edat, destaca una **major proporció de contractes temporals entre els joves**, sobretot d'entre 16 a 19 anys. En conjunt, l'edat és un factor que condiona la taxa de temporalitat, a mesura que augmenta l'edat disminueix la taxa de temporalitat, tot i que continua essent alta.

Taula 41 - Taxa de temporalitat segons edat. Palafrugell

Període	16 a 29 anys			30-44	45 o més
	16 a 19 anys	20 a 24 anys	25 a 29 anys		
2011	94,70	90,39	86,84	86,55	84,00
2010	91,60	89,17	85,31	87,83	83,52
2009	95,72	86,46	84,87	83,08	82,27
2008	88,73	82,66	82,19	79,86	76,49
2007	90,78	84,00	81,45	82,22	80,10
2006	92,16	85,28	80,26	80,88	79,32

Font: Observatori del Treball

- Serveis municipals en l'àmbit laboral

En consonància amb la situació descrita, sobretot relativa a la pèrdua de llocs de treball, l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell ha vist augmentar el nombre de consultes ateses per problemes laborals. Concretament, han augmentat les consultes d'atur amb subsidi i sense subsidi, ja sigui perquè l'han esgotat o no hi tenen dret. També són rellevants les consultes per manca de formació i orientació laboral i, per tant, de persones que es troben amb dificultats per trobar feina per limitacions en el camp formatiu.

Taula 42 - Evolució problemàtiques laborals ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Activitats marginals	2,8	1,9	1,5	2,4	1,4
Atur amb subsidi	16,9	18,8	24,8	18,4	25,9
Atur sense subsidi	26,4	26,3	25,9	29,1	27,1
Cerca primera feina	9,4	6,5	6,7	5,5	4,5
Inadaptació laboral	2,3	5,1	3,2	4,8	2,3
Manca formació/ orientació laboral	16,9	13,3	14,5	13	12,7
Prestació d'atur	0,9	1	4,3	2,7	2,6

Temporers	1,8	2,8	2,1	2	3,7
Treball esporàdic	10,8	9,1	6,5	8,4	8,5
Treball submergit	5,1	5,4	4,5	6,7	4,9
Altres	6,1	9,5	5,6	6,9	6,1
Total	100	100	100	100	100

Font: Memòria Serveis Socials 2011

Per donar resposta als problemes laborals dels habitants de Palafrugell, l'Ajuntament compta amb l'Institut de Promoció Econòmica de Palafrugell (IPEP). L'activitat desenvolupada pel Servei d'Ocupació Municipal de l'IPEP ha vist incrementada la demanda degut a l'augment de les situacions d'atur i precarietat laboral. En aquest sentit, respecte el 2007, les consultes ateses s'han multiplicat per 9, representant el 2010 gairebé 5.000 consultes. Destaquen especialment les consultes sobre orientació per a la recerca de feina.

Taula 43 - Evolució de l'activitat de l'IPEP. Palafrugell

		2007	2008	2009	2010	2011
Consultes ateses		503	1.348	3.243	4.927	4.695
Tipus de consultes	Orientació per a la recerca de feina	378	1.206	3.081	4.637	4.451
	Millora de feina	79	82	72	194	67
	Formació ocupacional	30	40	88	93	151
	Creació d'empreses	10	10	2	3	26
Persones donades d'alta a la borsa de treball		457	706	1.240	1.146	1.189

Font: Memòria IPEP 2011

Pel foment de la ocupabilitat, l'IPEP participa en polítiques actives d'ocupació (desenvolupant programes i mesures d'orientació, ocupació i formació) i cerca els recursos que millor s'adeqüin a la demanda existent. La borsa de treball és un dels serveis que ofereix el Servei d'Ocupació Municipal per intermediar l'accés a llocs de treball. Tot i que el perfil de persones usuàries és divers, el volum d'homes és superior al de dones, sobretot d'entre 25 i 45 anys. En termes generals, el perfil de població demandant de la borsa de treball municipal s'assimila al perfil de població on més ha augmentat l'atur registrat en els darrers anys.

Taula 44 - Altes a la borsa de treball de l'IPEP segons sexe, edat i situació legal. Palafrugell. 2011

Sexe	Homes	668
	Dones	521
Edat	16-25	247
	25-35	364
	35-45	334

	Més de 45	244
Situació legal	Nacionalitat espanyola	58%
	Comunitaris	4%
	Estrangers no comunitaris	38%

Font: Memòria IPEP 2011

- Protecció social

La pèrdua del lloc de treball, la persistència de l'atur i la inestabilitat de les feines, deixen a moltes persones sense cap font d'ingressos regular. La protecció social preveu ajudes i mitjans per la provisió d'uns mínims de subsistència i inserció als individus i les famílies que no els generen per si mateixos, en aquest sentit, es presenten com la última xarxa o malla de seguretat.

Des de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell s'ha detectat un augment de les consultes relacionades amb l'economia personal i familiar. El 2011, el 32% de totes les consultes ateses pels Serveis Socials són per problemes econòmics. D'aquestes, el 56% són relatives a la inexistència d'ingressos econòmics (no ja ingressos insuficients com era el 2010) i, a més, hi ha un augment molt important de problemàtiques degudes a l'endeutament.

Taula 45- Evolució problemàtiques econòmiques ateses pels serveis socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Administració deficient	2,2	3,2	4	3,7	5,1
Deutes	5,5	8,3	7,3	5,9	5,6
Ingressos insuficients	58,8	56,3	58,1	57,6	57,8
Sense ingressos	10,5	14,8	14,4	14,7	16,5
Altres	22,9	17,3	16	18,14	14,9
Total	100	100	100	100	100

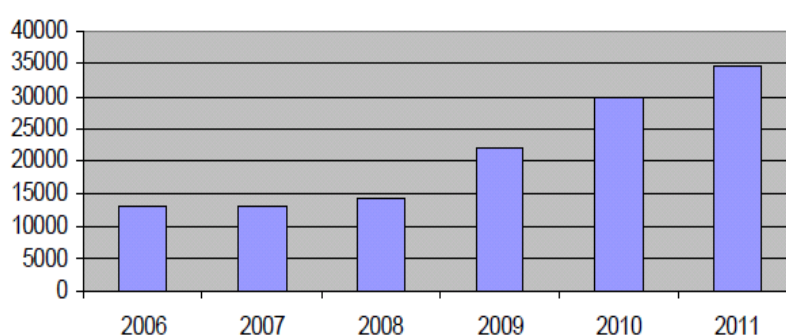
La dependència econòmica de la protecció social és un indicador d'exclusió social, en el sentit que l'Estat reconeix l'absència de recursos suficients per a la subsistència i preveu ajudes per a persones que sense aquestes es situarien en el radi de la pobresa.

El programa interdepartamental de la renda mínima d'inserció (PIRMI), segons el Departament d'Empresa i Ocupació, és una acció de solidaritat de caràcter universal envers els ciutadans i ciutadanes amb greus dificultats econòmiques i socials amb el propòsit d'atendre les necessitats bàsiques per viure en societat, amb els recursos convenients per mantenir-se i per afavorir-ne la inserció o la

reinserció social i laboral. Comprèn accions de prestació de serveis socials, prestacions econòmiques, suport per a la integració laboral i formació d'adults.

L'evolució dels beneficiaris de PIRMI a Catalunya ha estat creixent, així com el pressupost que s'hi ha destinat. En el context de crisi econòmica i social actual, es va elaborar l'Acord Estratègic 2008-2010 per reformar la prestació i adaptar-la a les noves problemàtiques i perfils d'exclusió social. Amb la reforma d'agost de 2011 es van aprovar varies mesures de revisió del sistema¹¹ que van en detriment dels possibles perceptors i els beneficiaris¹².

Gràfic 11. Evolució dels beneficiaris de PIRMI. Catalunya

Font: Present i futur de la Renda Mínima d'Inserció. Tercer Sector

Segons l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell els beneficiaris de PIRMI també han augmentat, el juliol del 2012 es compatibilitzen 206 PIRMI: **87 vigents, 91 no vigents i 28 aprovades però pendents de pagament**. El gruix de beneficiaris de la renda mínima d'inserció són homes de 26 a 45 anys (46,6%).

Taula 46. Rendes Mínimes d'Inserció vigents. Palafrugell. 2011 (oct.)

	< 25	26 - 35	36 - 45	46 - 59	60 - 65	Total
Homes	0,0	23,3	23,3	11,6	1,2	59,4
Dones	8,1	11,6	12,8	8,1	0,0	40,6
Total	8,1	34,9	36,1	19,7	1,2	100,0

Font: Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell

¹¹ Les mesures aprovades a l'agost del 2011 impliquen que es vincula la prestació a les disponibilitats pressupostàries del govern, no es fa l'actualització anual de l'IPC, la quantia no podrà superar al salari mínim interprofessional, s'allarga el període de càlcul per la valoració d'ingressos, augmenta el temps de residència mínima a Catalunya, és obligatori residir al país per cobrar la prestació, es fixa un període màxim de 5 anys, es deneguen les sol·licituds si la persona o unitat familiar percep alguna altra ajuda pública, es deneguen les sol·licituds per carència o pèrdua de feina si no van acompanyades de problemes socials i canvia el sentit del silenci administratiu i termini de resolució (si no es resol en 4 mesos es considera denegada). La demora en la resposta administrativa està essent, però, d'un any.

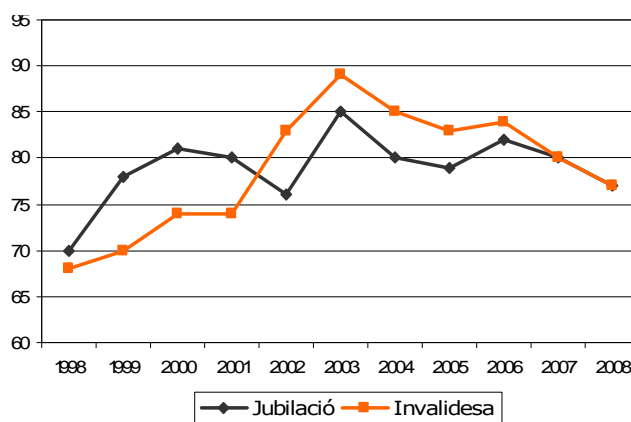
¹² Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya (2011) *Present i futur de la Renda Mínima d'Inserció*, Dossiers del Tercer Sector, núm. 12, setembre 2011.

Cal que dir que el model actual de gestió de la RMI, amb un retard en la resposta administrativa molt gran (d'un any), fa que el recurs no sigui útil pels casos de necessitats socioeconòmiques greus.

Per altra banda, les pensions no contributives (PNC), segons el Departament de Benestar Social i Família, són uns ingressos econòmics mensuals que l'Estat garanteix a aquelles persones que no tenen recursos suficients per la seva subsistència i no poden acollir-se -per manca de cotització a la Seguretat Social- a les pensions contributives. El fet de no haver cotitzat a la seguretat social o de no haver-ho fet el temps suficient per comptar amb unes condicions laborals precàries o la inactivitat, pot ser un factor de vulnerabilitat davant l'exclusió econòmica.

Les PNC estan destinades a persones grans majors de 65 anys i persones amb discapacitat amb un grau superior al 65%. En els darrers anys a Palafrugell els beneficiaris de PNC per invalidesa i jubilació han tendit a disminuir. A Catalunya, han disminuït les PNC per invalidesa i al Baix Empordà per jubilació.

Gràfic 12. Evolució de les PNC. Palafrugell

Font: IDESCAT

Les PNC per jubilació a Palafrugell cobreixen al 2,3% de la població més gran de 65 anys. La cobertura de les PNC per jubilació a Palafrugell és superior al Baix Empordà i inferior al conjunt de Catalunya. Quant a les PNC per invalidesa, en relació al nombre de persones amb discapacitat de més del 65%, la taxa de cobertura es situa a Palafrugell en el 15,7%, lleugerament superior a la resta d'àmbits territorials considerats. Per tant, tot i que han disminuït el nombre de PNC, la cobertura es manté dins de la mitjana.

Taula 47. PNC de jubilació i invalidesa en relació a la població major de 65 anys i discapacitats superiors al 65%. 2010

	Jubilació			Invalidesa		
	Població > 65 anys	PNC per jubilació	%	Població discapacitat > 65%	PNC per invalidesa	%
Palafrugell	3.568	83	2,32	469	74	15,77
Baix Empordà	21.838	399	1,82	2.489	368	14,78
Catalunya	1.239.163	31.516	2,54	198.535	24.679	12,43

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'IDESCAT i Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

- Conclusions

Els indicadors d'exclusió social en l'àmbit laboral i econòmic s'han vist fortament condicionats per l'impacte de la crisi econòmica actual. L'estructura econòmica i productiva de Palafrugell, basada en els serveis i la construcció, ha suposat un augment important de l'atur en aquests sectors, situant-se a nivells força superiors al Baix Empordà i Catalunya.

El sector serveis es caracteritza, bàsicament, per l'activitat turística. La incidència de la crisi en aquest sector no ha estat tant important com en el sector de la construcció, ja que es continuen creant llocs de treball coincidint amb la temporada turística, tot i que a nivells inferiors a anys anteriors. La contractació al **sector serveis** és sobretot de caràcter temporal i concentrada en els mesos d'estiu, per tant, **la durada mitjana dels contractes és d'1 a 3 mesos**. El perfil de població que s'ocupa en els serveis i que té una major proporció de contractes temporals són sobretot dones i joves.

Per contra, en el sector de la construcció, seguint el procés de recessió a Catalunya i Espanya, la crisi ha tingut un impacte més important. L'atur i la pèrdua de llocs de treball presenta xifres elevades, sobretot en professions de la construcció que requereixen poca qualificació i són de baixa remuneració i, per tant, pateixen més la inestabilitat del mercat de treball. El perfil de persones que concentra el **sector de la construcció** i que més ha patit l'augment de l'atur són sobretot homes de 30 a 45 anys, tant autòctons com estrangers.

La persistència de la crisi i la dificultat per trobar feina ha fet augmentar **l'atur de llarga durada** que agreuja la reinserció laboral alhora que s'esgoten les prestacions d'atur. L'augment de les persones que veuen limitats els recursos

econòmics i que depenen de la protecció social per subsistir situa a més població en el radi de la vulnerabilitat.

6.2. Formatiu

La formació atorga les competències i les habilitats per facilitar l'adaptació per la vida professional i contribueix al desenvolupament personal i social. El sistema educatiu treballa, principalment, la socialització secundària que inclou l'aprenentatge dels coneixements acadèmics i curriculars, i les eines i habilitats per desenvolupar-se en societat. La socialització primària –tots aquells valors, normes, hàbits i actituds bàsiques de comportament personal i relacional– va a càrrec de la família.

La formació adopta un paper central en un context on el coneixement i la informació ocupen la centralitat de l'espai productiu i social. Per societat de la informació s'entén la capacitat tecnològica per emmagatzemar més informació i fer-la circular més ràpidament; per societat del coneixement, l'apropiació crítica i selectiva de la informació per part dels ciutadans. En aquest context, els mínims educatius necessaris per la inclusió social augmenten i el nivell d'instrucció, l'accés al sistema educatiu i el rendiment acadèmic són factors que fan més o menys vulnerables els individus davant l'exclusió. Una acumulació de dèficits en el camp formatiu aboca a situacions de privació més complexes per moure's i actuar en societat, i condicionen de forma important les oportunitats futures.

- **Nivell d'instrucció**

Les dades relatives al nivell educatiu de la població corresponen al cens de 2001, ja que no es disposa d'informació més actualitzada. El comportament haurà variat en els últims 10 anys per l'augment del nivell educatiu assolit per la població. En termes generals, **el nivell d'instrucció de la població de Palafrugell el 2001 era inferior a la mitjana baixempordanesa i catalana**: hi havia més població analfabeta, així com amb estudis obligatoris de primer o segon grau; en canvi, eren menys les persones amb formació professional, batxillerat i estudis universitaris, sobretot en relació al conjunt de Catalunya.

El gruix de la població de Palafrugell, al voltant del 65%, comptava amb estudis de primer grau o ESO, EGB o batxillerat elemental, és a dir, amb estudis obligatoris. Per sexes, el nivell d'instrucció de la població presentava un

comportament similar. Segons l'edat, s'apreciava l'efecte generacional que fa disminuir el nivell educatiu màxim assolit a mesura que augmenta l'edat.

Taula 48. Nivell educatiu de la població (%). 2001

	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
No sap llegir o escriure	3,12	2,46	2,27
Sense estudis	10,96	9,36	11,47
Primer grau	31,65	27,25	26,22
ESO,EGB o Batx. Elemental	32,24	34,74	25,57
FP grau mitjà	4,13	4,01	5,40
FP grau superior	2,94	3,48	5,26
Batxillerat superior	8,00	9,71	11,01
Diplomatura	3,45	4,67	6,14
Llicenciatura i doctorat	3,50	4,32	6,66
Total pob. 10 anys i més	100	100	100

Font: IDESCAT. Cens 2001

A l'estudi fet el 2011 amb la població activa del barri de la Sauleda-Carrer Ample, els percentatges del nivell d'estudis varien significativament respecte als que acabem de veure. **Si al 2001 hi ha un 3% de població analfabeta a Palafrugell, el 2011 a la Sauleda n'hi hauria un 7%.** En els altres nivells educatius no són tant rellevants les diferències. Només comentar que a la Sauleda el 2011 hi ha un 9,7% d'universitaris, enfront al 7% del 2001. És al col·lectiu d'origen marroquí on es concentra el 75% de la població analfabeta.

Sense que tampoc sigui representatiu de la població general, veiem el nivell d'instrucció de les persones donades d'alta a la borsa de treball de l'IPEP. Es posa de manifest que el **gruix de persones que busquen feina compten amb estudis bàsics (49%)**, per tant, amb nivells baixos de formació. Segueixen les persones amb estudis no convalidats (29%), perquè es tracta d'estudis que no preveu el sistema educatiu i no estan reconeguts. També destaquen les persones amb estudis secundaris o superiors (12%). En els extrems, el 6,3% són neoelectors i el 5,6% universitaris. En general, tot i que un nivell d'estudis superior no garanteix l'accés al mercat de treball, fa augmentar les opcions i oportunitats laborals.

Taula 49. Nivell d'estudis altes a la borsa de treball de l'IPEP. Palafrugell. 2011

Nivell d'estudis	Nº	%
Neoelectors	76	6%
Estudis bàsics	473	49%

Secundaris o superiors	250	12%
Universitaris	42	4%
No convalidats	348	29%
Total	1.189	100,00

Font: Memòria IPEP 2010

El percentatge de joves d'entre 18 i 24 anys que han assolit com a màxim l'ESO és del 26% per a l'any 2011 a Catalunya: és el que és coneix com a **abandonament prematur dels estudis**. Una situació que es dona més en el cas dels nois (30%) que no el de les noies (21%). En el cas de Palafrugell, tot i no disposar de les dades, sembla que es segueix la mateixa tendència que a la resta de Catalunya.

- **Escolarització**

L'evolució de l'escolarització està condicionada per l'augment de la demanda i per l'ampliació de l'oferta de places educatives. A Palafrugell, l'augment accelerat de la població infantil ha precipitat la creació de places per donar sortida a les necessitats d'escolarització.

L'escolarització de 0 a 3 anys, tot i no ser obligatòria, millora les oportunitats de desenvolupament personal, social, cognitiu i emocional dels infants, molt lligades a l'estimulació educativa primerenca. D'altra banda, amb l'augment de l'activitat femenina, afavoreix la conciliació de la vida laboral i familiar i redistribueix les responsabilitats entre els homes i les dones.

La taxa d'escolarització de 0 a 3 anys pel curs 2011-2012 es situa en el 30,7%. Segons el Projecte Educatiu de Ciutat de Palafrugell, pel curs 2003-2004, la taxa d'escolarització es situava en el 31% i, per tant, ha variat poc. Cal tenir en compte que el 2003 la població de 0 a 3 anys era de 555 nens i nenes, un 40% menys que el 2011. Tot i que no ha augmentat l'escolarització, s'han creat un nombre important de places per donar sortida a l'augment de la demanda.

En el cas de l'educació infantil obligatòria, la taxa d'escolarització no arriba al 100%, de manera que segons la població registrada de 3 a 6 anys hi ha un 4% d'alumnes que no estan escolaritzats. La causa més probable és per baixes que s'han produït en el padró d'habitants i que no s'han registrat, o bé són famílies

que per qüestions culturals i ideològiques prefereixen no escolaritzar els seus fills. Segons els tècnics de l'Ajuntament no es tracta de famílies immigrades o amb risc d'exclusió social, sinó de casos excepcionals. Es desconeix si aquesta taxa augmentarà amb la pujada de preus de les mensualitats aprovada pel curs 2012-2013.

Taula 50. Taxa d'escolarització. Palafrugell

Alumnes escola Bressol 2011-2012	268
Població 0-3 anys (2011)	929
Taxa d'escolarització 0-3 anys (1)	28,8%
Alumnes educació infantil 2011-2012	824
Població 3-6 anys (2011)	891
Taxa d'escolarització 3-6 anys (2)	92,5%

(1) Relació entre els alumnes de l'escola bressol i la població de 0 a 3 anys.

(2) Relació entre els alumnes d'educació infantil i la població de 3 a 6 anys.

Font: IDESCAT, Departament d'Educació i Centre Municipal d'Educació de Palafrugell

- Centres educatius

A Palafrugell hi ha 15 centres educatius: 5 escoles bressol (2 de titularitat pública i 3 privada), 6 centres d'educació infantil i primària (4 públics i 2 concertats) i 4 instituts (2 públics i 2 concertats). Els centres educatius estan situats al nucli estricte de Palafrugell, amb la qual cosa els infants i joves de la resta de nuclis del municipi s'han de desplaçar per anar a l'escola.

Taula 51. Centres educatius segons titularitat. Palafrugell. Curs 2012-2013

Nivell educatiu	Centre	Titularitat
Escoles Bressol	Escola Bressol Els Belluguets	Públic
	Llar d'infants el Tomanyí	Públic
	Santa Teresa	Privat
	Els Cargolets	Privat
	El Petit Vedruna	Privat
Educació Infantil i Primària	Escola Barceló i Matas	Públic
	Escola Carrilet	Públic
	Escola Pi verd	Públic
	Escola Torres Jonama	Públic
	CC Sant Jordi	Concertat
	CC Vedruna	Concertat
Institut d'Educació Secundària	Institut Baix Empordà	Públic
	Institut Frederic Martí	Públic
	CC Sant Jordi	Concertat
	CC Prats de la Carrera	Concertat

Font: Centre Municipal d'Educació de Palafrugell

- **Alumnat**

El nombre d'alumnes escolaritzats als centres educatius de Palafrugell durant el curs 2011-2012 s'especifiquen a la taula següent. Cal tenir en compte que a l'educació secundària, a part de l'alumnat que prové de les escoles de Palafrugell, també s'hi escolaritza l'alumnat de Pals, Begur, Regencós, Mont-ras i Torrent.

Taula 52 - Alumnes matriculats per nivell educatiu. Palafrugell. Curs 2011-2012

	Públic	Privat
Escola Bressol	148	120
Infantil	598	226
Primària	886	453
Educació secundària obligatòria	770	362
Batxillerat (1)	291	0
Cicles formatius d'FP específica de grau mitjà	241	0
Cicles formatius d'FP específica de grau superior	59	0
Total	2.993	1.161

(1) Les dades de matricules a Batxillerat i Cicles formatius provenen del Departament d'Educació 2011-2012

Font: Departament d'Educació i Centre Municipal d'Educació de Palafrugell

Els centres públics escolaritzen a un volum superior d'alumnes que els centres privats i concertats perquè compten amb més places i centres. En comparació al Baix Empordà, la proporció d'escolarització als centres públics de Palafrugell és inferior, degut a que la comarca comprèn molts nuclis petits de població on no hi ha centres de titularitat privada o concertada. Respecte el conjunt de Catalunya, l'escolarització als centres públics és lleugerament superior per tots els nivells educatius. En el cas de batxillerat i els cicles formatius, la cobertura del sector públic a Palafrugell és total.

Taula 53 - Alumnes matriculats en centres públics (%). Curs 2010-2011

	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
Infantil	70,07	78,19	68,65
Primària	66,25	75,99	65,87
Educació secundària obligatòria	67,27	75,58	61,21
Batxillerat	100,00	84,73	64,70
CFGM	100,00	100,00	75,34
CFGS	100,00	100,00	70,60

Font: Departament d'Educació

A Palafrugell, **el percentatge d'alumnes estrangers¹³ és superior a la comarca del Baix Empordà i el conjunt de Catalunya**, per tots els nivells educatius i independentment de la titularitat del centre. L'arribada de població estrangera a la última dècada a Palafrugell s'ha traduït en un augment d'alumnes estrangers als centres educatius del municipi que s'han hagut d'adaptar als canvis i necessitats d'aquests col·lectius.

La proporció d'alumnes estrangers per tots els nivells educatius és superior en els centres públics que en els privats, de forma semblant en el conjunt de territoris considerats. A Palafrugell, **l'escolarització als centres públics ronda el 30%, excepte a batxillerat on la proporció es redueix al 14%**. Respecte el curs 2003-2004, les diferències entre centres s'han reduït, tenint en compte que actualment la proporció d'alumnes estrangers és força superior al 2003-2004.

Taula 54. Alumnes estrangers (no tenen la nacionalitat espanyola) per nivell educatiu i titularitat del centre (%). Curs 2010-2011

	Titularitat	Catalunya	Baix Empordà	Palafrugell
Infantil	Públic	14,35	22,58	30,0
	Privat	4,28	12,33	17,0
Primària	Públic	17,89	22,94	26,8
	Privat	5,49	10,88	13,6
Educació secundària obligatòria	Públic	23,27	27,31	30,7
	Privat	9,11	14,60	16,5
Batxillerat	Públic	11,98	13,17	14,1
	Privat	3,49	6,09	
Cicles formatius d'FP específica de grau mitjà	Públic	18,32	26,16	33,2
	Privat	10,89		
Cicles formatius d'FP específica de grau superior	Públic	9,48	12,84	23,7
	Privat	7,92		

Font: Departament d'Educació

Taula 55. Alumnes estrangers per nivell educatiu i titularitat del centre (%). Palafrugell

	Titularitat	2003-2004	2010-2011
Infantil	Públic	23,3	30,0
	Privat	5,0	17,0
Primària	Públic	26,7	26,8
	Privat	3,1	13,6
Educació secundària obligatòria	Públic	16,8	30,7
	Privat	11,6	16,5
Batxillerat	Públic	5,1	14,1

¹³ Alumnes estrangers es consideren els alumnes que no tenen nacionalitat espanyola. No s'han de confondre amb els alumnes amb necessitats específiques (majoritàriament estrangers). Hi ha un nombre important d'alumnes estrangers que no tenen aquestes necessitats.

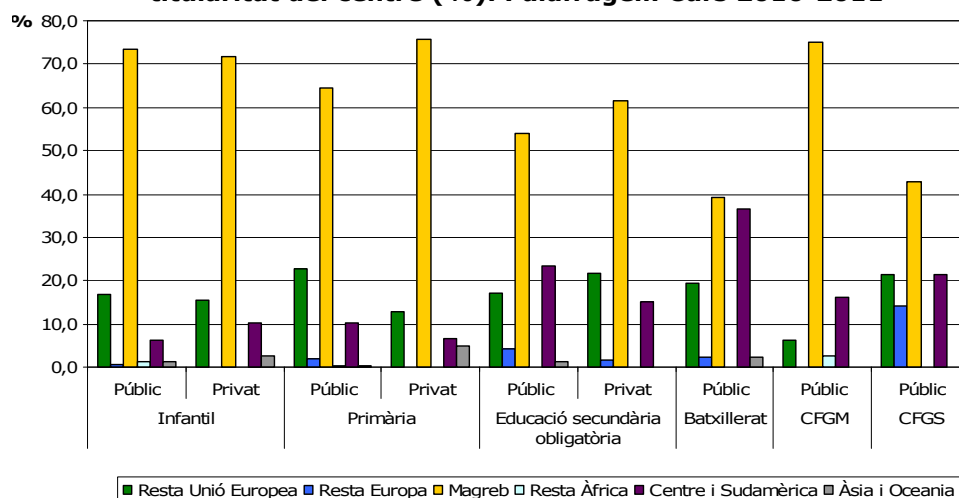
	Privat		
Cicles formatius	Públic	16,5	28,5
	Privat		

Font: Departament d'Educació

Una altra particularitat de Palafrugell és la procedència dels alumnes estrangers, principalment del Marroc. Pels nivells educatius més baixos, **infantil i primària**, els alumnes **marroquins** ronden el 70% dels alumnes estrangers, segueixen els alumnes procedents de la resta de la Unió Europea (sobretot de Romania) i del Centre i Sud d'Amèrica. En **l'educació secundària obligatòria**, l'alumnat marroquí té un pes inferior i augmenten els alumnes del **Centre i Sud d'Amèrica**, que s'escolaritzen en major proporció als centres públics, i els de la resta de la Unió Europea, més presents en els centres privats.

Pel que fa a **l'educació postobligatòria**, a batxillerat la proporció d'estrangers disminueix, especialment de l'alumnat marroquí, però augmenten els alumnes del Centre i Sud d'Amèrica. La disminució d'alumnes del Marroc a batxillerat es pot associar al pes important que tenen en els CFGM que, normalment, es cursen un cop es finalitza l'ESO com alternativa al batxillerat. En canvi, pels CFGS l'alumnat marroquí no té un pes tant destacable i augmenten els alumnes de la resta de la UE, del Centre i Sud d'Amèrica i de la resta d'Europa no comunitària. En aquest sentit, a mesura que augmenta el nivell educatiu i deixa de ser obligatori, els alumnes **procedents del Marroc opten per una formació més específica, orientada al mercat laboral** i que permeti exercir una professió concreta, mentre que **els alumnes del Centre i Sud d'Amèrica i europeus opten per assolir un nivell educatiu superior**.

Gràfic 13. Alumnes estrangers segons nacionalitat, nivell educatiu i titularitat del centre (%). Palafrugell. Curs 2010-2011

Font: Departament d'Educació

Els **alumnes amb necessitats educatives especials** (NEE) són aquells que pateixen alguna deficiència física, psíquica o social que afecta l'aprenentatge i que pots fer necessària la modificació del currículum per a què el nen o nena pugui assolir el màxim desenvolupament de la seva personalitat i les seves capacitats. Concretament, les NEE poden ser especials (discapacitats psíquiques, motrius, auditives i trastorns de personalitat) o específiques (incorporació tardana al curs escolar i situacions socials i culturals desafavorides)¹⁴. La necessitat d'atenció personalitzada a les NEE, tot i que el sistema educatiu preveu recursos específics, no està pensat per aquest col·lectiu i sovint la seva atenció és difícil.

El alumnes amb NEE a Palafrugell representen una proporció important d'alumnes en comparació al Baix Empordà i, sobretot, el conjunt de Catalunya. En molts casos s'estableix una relació directa entre l'alumnat amb NEE de caràcter específic i una part de l'alumnat estranger.

Des de l'Ajuntament de Palafrugell es vetlla per la **distribució equitativa tant a centres públics com concertats de l'alumnat amb necessitats específiques**, a fi d'evitar-ne la concentració, aplicant mesures de reserva de places. Amb els darrers anys s'ha assolit un repartiment força equitatiu si atenem a les dades del curs 2003-2004.

Taula 56. Alumnes amb NEE per nivell educatiu i titularitat del centre (%). Curs 2010-2011

	Titularitat	Catalunya	Baix Empordà	Palafrugell
Infantil	Públic	5,68	11,71	31,16
	Privat	4,38	17,62	23,14
Primària	Públic	8,52	16,15	35,05
	Privat	5,66	16,30	25,05
Educació secundària obligatòria	Públic	8,43	13,57	16,31
	Privat	6,83	16,58	22,53
Batxillerat	Públic	0,21	0,37	0,00
	Privat	0,59	0,00	
CFGM	Públic	0,55	3,74	2,07
	Privat	1,10		
CFGS	Públic	0,08	0,34	0,00
	Privat	0,18		

Font: Departament d'Educació

¹⁴ Els criteris per definir les NEE, segons el Centre Municipal d'Educació, són: 1) Si un infant ha estat prèviament escolaritzat en una escola bressol o no; 2) Si és perceptor de tractament especialitzat per part del Centre de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP), si té una disminució, etc.; 3) Si la família és considerada desafavorida (PIRMI, atur, situació precària...); 4) Si la família fa menys de tres anys que resideix al país i desconeix la llengua, fent especial èmfasi en la mare, com a persona que generalment fa l'acompanyament escolar de l'infant; 5) Si l'infant és usuari d'Equips d'Atenció a la Infància y Adolescència (EAIA) o amb risc d'exclusió social.

Taula 57. Alumnes amb NEE per nivell educatiu i titularitat del centre (%). Palafrugell. Curs 2003-2004 i 2010-2011

	Titularitat	2003-2004	2010-2011
Infantil	Públic	24,1	31,16
	Privat	12,7	23,14
Primària	Públic	18,6	35,05
	Privat	10,1	25,05
Educació secundària obligatòria	Públic	7,6	16,31
	Privat	7,0	22,53

Font: Departament d'Educació

A l'educació infantil, primària i secundària, destaquen entre les NEE les situacions socials i culturals desfavorides. Aquest tipus de situacions són superiors al Baix Empordà i Catalunya. Les situacions socials i culturals desfavorides poden productes del desconeixement de la llengua, perquè els pares pateixen dificultats econòmiques i laborals, perquè es detecta un alt risc d'exclusió social, etc.

Taula 58 - Alumnes amb NEE segons tipus per nivell educatiu i titularitat del centre (%). Palafrugell. Curs 2010-2011

		Especials				Específiques		Superdotats	Altres	Total
		Discapacitats psíquiques	Discapacitats motrius	Discapacitats d'audició greus	Personalitat i conducta	Incorporació tardana	Situacions socials i culturals			
Infantil	Públic	0,37	0,00	0,00	0,19	0,00	30,60	0,00	0,00	31,16
	Privat	0,00	0,00	0,00	0,00	4,37	18,78	0,00	0,00	23,14
Primària	Públic	0,56	0,11	0,11	0,00	2,58	30,24	0,00	1,46	35,05
	Privat	1,32	0,00	0,00	0,00	0,00	23,52	0,00	0,22	25,05
Educació secundària obligatòria	Públic	2,67	0,13	0,00	0,40	2,27	10,56	0,00	0,27	16,31
	Privat	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	21,98	0,27	0,00	22,53
Batxillerat	Públic	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CFGM	Públic	0,00	0,00	0,41	0,00	0,00	0,00	0,00	1,66	2,07
CFGS	Públic	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Font: Departament d'Educació

També són rellevants **les situacions d'incorporació tardana** al curs escolar, sobretot vinculades als fluxos migratoris que es produeixen durant tot l'any. A mesura que augmenta el nivell educatiu, més problemàtica és la incorporació tardana, ja que els coneixements bàsics per seguir el curs escolar no s'han assimilats. Pels alumnes estrangers la incorporació tardana és més costosa pel desconeixement de la llengua, la cultura i el sistema educatiu de destí. El nombre d'incorporacions tardanes ha anat disminuint lleugerament els darrers anys.

- **Fracàs escolar**

El fracàs escolar es pot mesurar tenint en compte els alumnes que no superen l'ESO i que, per tant, no assolixen els nivells formatius mínims i obligatoris que preveu el sistema educatiu per continuar els estudis superiors.

A Palafrugell, els alumnes que es van graduar el curs 2009-2010 representen el 83,7% dels alumnes avaluats, una proporció similar al Baix Empordà i superior al conjunt de Catalunya. Els alumnes que repetiran curs perquè no han superat totes les assignatures són el 9,2%, per sota la comarca del Baix Empordà i Catalunya. **Els alumnes que no superen l'ESO i obtenen el certificat escolar i, per tant, no poden continuar els estudis superiors són el 7,1%** dels alumnes avaluats. Aquesta proporció és inferior a la mitjana catalana, però superior al conjunt de la comarca del Baix Empordà.

Aquests indicadors no contemplen els casos d'alumnes no avaluats per abandonament del curs escolar que, juntament amb els alumnes que obtenen el certificat escolar, no tenen accés als estudis postobligatoris, amb l'agreujant de no tenir certificat el pas per l'educació secundària obligatòria.

En comparació amb el curs 2003-2004, segons les dades del Projecte Educatiu de Ciutat, el percentatge de graduats ha passat del 69,2% el 2003-2004 al 83,7% el 2010-2011. També han disminuït els alumnes que no superen l'ESO i que hauran de repetir. Per tant, es pot dir que **la incidència del fracàs escolar ha disminuït i té una afectació menor a Palafrugell respecte cursos anteriors.**

Taula 59 - Alumnes avaluats, graduats, que no superen i que han de repetir curs a 4t d'ESO. Curs 2009-2010

	Palafrugell		Baix Empordà		Catalunya	
	Nº	% sobre total avaluats	Nº	% sobre total avaluats	Nº	% sobre total avaluats
Graduats	236	83,7	928	83,7	50.488	81,8
No superat	20	7,1	72	6,5	4.807	7,8
Hauran de repetir	26	9,2	109	9,8	6.461	10,5
Avaluats Total	282	100	1.109	100	61.756	100

Font: Departament d'Educació

- Problemes d'aprenentatge detectats pels Serveis Socials

L'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell ha detectat una augment de les persones ateses per problemes en el camp formatiu en els darrers anys. Les més rellevants fan referència a dificultats en l'aprenentatge escolar i contempen aquelles situacions on es fa difícil seguir el curs acadèmic. També són importants els problemes d'absentisme escolar i que afecten, principalment, els joves en l'etapa d'educació secundària. En tercer lloc, són importants les problemàtiques relacionades amb la inadaptació escolar, molt lligades a problemes amb la llengua i desajustaments culturals.

Taula 60 . Evolució problemàtiques d'aprenentatge ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Absentisme escolar	35,6	21,8	25,7	22,1	25,5
Analfabetisme	3,3	9	4	6,8	8,5
Dificultats aprenentatge escolar	33,9	39,4	47,3	43,8	42,4
Escolaritat inacabada	10,1	6,6	6,7	7,2	5,6
Inadaptació escolar	16,9	23	16,2	20	11,8
Total	100	100	100	100	100

- Formació d'adults

Cal tenir en compte també el volum de població que accedeix a la formació no reglada a Palafrugell. Al Centre Municipal d'Educació, durant el curs 2010-2011 han accedit a la formació un total de 2.024 persones (un 10% de la població adulta de Palafrugell).

Taula 61. Oferta de cursos de formació d'adults a Palafrugell

Centre	Cursos	Alumnes
Centre de Formació d'Adults (Generalitat de Catalunya)	17	403
Oficina de Català (CNPL)	24	479
Centre Municipal d'Educació	48	700
Àrea educació, Benestar Social i IPEP (informàtica per persones a l'atur)	2	32
IPEP	19	351

Reocupa't	1	18
UDG	1	17
UNED	4	24
Total	116	2.024

Font: Memòria Àrea d'Educació 2011

No es disposa de dades sobre el perfil de la població adulta que accedeix a la formació. La distribució entre sexes en alguns casos és equitativa, en altres predomina la dona (aules de barri, per exemple). Darrerament, amb la crisi econòmica s'evidencia una incorporació de l'home a l'aprenentatge de la llengua, atès que disposa de més temps en quedar-se sense feina.

En alguns casos, hi ha llista d'espera i no es pot cobrir la demanda. Pel que fa les necessitats expressades pels alumnes a una enquesta realitzada al Centre Municipal d'Educació a finals del curs 2011-2012, destaca la informàtica i els idiomes.

- **Conclusions**

L'arribada de població estrangera al municipi de Palafrugell ha tingut un impacte directe en l'àmbit educatiu, l'augment de la demanda ha anat acompanyada d'un augment de les places als centres educatius que no ha fet variar la taxa d'escolarització respecte anys anteriors. Així, han augmentat de forma accelerada els alumnes estrangers i amb NEE, la qual cosa ha requerit l'adaptació dels centres i el sistema educatiu municipal als canvis i necessitats d'aquests col·lectius.

Com posa de relleu el Projecte Educatiu de Ciutat, inicialment la població nouvinguda es concentrava als centres públics i existia un risc important de segregació dels centres educatius. Aquesta situació s'ha anat corregint amb les mesures de reserva de places per alumnes amb NEE als centres públics i privats. Tot i això, encara avui els centres públics escolaritzen una major proporció d'alumnes estrangers.

Els alumnes estrangers són, bàsicament, **d'origen marroquí**. Aquests tenen una **trajectòria educativa més curta que els alumnes d'altres nacionalitats i opten per una formació més especialitzada i professionalitzadora**. Els alumnes de la resta de la UE, principalment romanesos, però sobretot del Centre i Sud d'Amèrica assoleixen un nivell educatiu superior. En termes generals, però, el

volum d'alumnes estrangers i amb NEE disminueix a mesura que augmenta el nivell educatiu i, per tant, es tracta d'alumnes que surten del sistema educatiu i com màxim assolixen l'educació obligatòria. També el fracàs escolar i l'absentisme té una incidència més clara entre els alumnes d'origen estranger.

En el context de la societat del coneixement, els mínims educatius necessaris per la inclusió social augmenten i, per tant, assolir un nivell educatiu baix o no completar l'educació obligatòria són factors d'exclusió social que poden tenir conseqüències en el desenvolupament personal, social i laboral, tal com es posa de manifest amb el nivell educatiu majoritari dels usuaris de la borsa de treball municipal.

6.3. Salut

Pel que fa a l'àmbit de la salut, es parteix de la perspectiva que la vinculació entre les condicions de vida i la salut genera condicions de desigualtat i d'exclusió social. Així, d'una banda, les condicions laborals, econòmiques, residencials, les estructures i serveis d'atenció sanitària i d'altres factors socials poden generar situacions de vulnerabilitat en la salut de les persones, que desencadenin patologies o hàbits i conductes no saludables. Així, molts problemes de salut tenen un caràcter psicosocial, com els accidents de trànsit, les addiccions, els trastorns alimentaris o la violència intrafamiliar

D'altra banda, les condicions de salut de les persones molt sovint són per si mateixes elements d'exclusió directa, o altament condicionants de les seves possibilitats de desenvolupament personal, social, laboral, etc. Algunes malalties i discapacitats físiques i psíquiques poden derivar en problemes en altres àmbits: dificultats d'accés al mercat de treball, precarietat econòmica, dificultats per accedir a un habitatge adaptat, dependència de la xarxa familiar o dels serveis socials, etc.

- Demanda sanitària

El municipi de Palafrugell s'inclou a la Regió Sanitària de Girona. L'Àrea Bàsica de Salut (ABS) de Palafrugell inclou els municipis de Begur, Esclanyà, Mont-ras, Regencós, Pals i Torrent.

Palafrugell compta amb el Centre d'Atenció Primària (CAP) Dr. Josep Alsina i Bofill i l'Hospital de Palamós, d'àmbit comarcal, que dona servei al Baix Empordà i forma part de la xarxa hospitalària d'utilització pública (XHUP), proveïdor de serveis del CatSalut. Els Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà (SSIBE), a més de l'ABS de Palafrugell, inclouen l'ABS de la Bisbal d'Empordà, l'ABS de Palamós, l'ABS de Torroella de Montgrí i algun servei de l'ABS de Sant Feliu de Guíxols.

L'activitat assistencial de l'ABS de Palafrugell acumula el major nombre de visites en comparació a la resta d'ABS de la comarca perquè acull un volum superior de població. Tot i això, el nombre de visites mitjanes en relació a la població no és superior a l'ABS de la Bisbal, ni al de Torroella de Montgrí (aquests dos ABS tenen un nombre mitjà de visites superior a la mitjana comarcal) i, per tant, la demanda de serveis sanitaris de l'ABS es situa entorn de la mitjana (vegeu també la taula 63).

Taula 62. Activitat assistencial dels ABS del Baix Empordà. Visites per ABS. 2011

Medicina general	ABS La Bisbal d'E.	ABS Palamós	ABS Palafrugell	ABS Torroella M.	ABS Sant Feliu G. ¹⁵	Total
Facultatiu	45.562	68.501	79.165	32.289	-	225.517
Infermeria	31.673	30.118	55.562	31.669	-	149.022
Total visites	77.235	98.619	134.727	63.958	-	374.539
Pediatria						
Facultatiu	11.334	19.112	18.919	8.373	-	57.738
Infermeria	2.680	6.614	5.890	2.242	-	17.426
Total visites	14.014	25.726	24.809	10.615	-	75.164
Odontologia						
Facultatiu	1.957	3.357	4.281	2.171	-	11.766
Total visites	1.957	3.357	4.281	2.171	-	11.766
Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva						
Facultatiu	1.611	1.885	1.469	1.256	1.584	7.805
Infermeria	1.802	3.352	3.164	1.640	3.550	13.508
Total visites	3.413	5.237	4.633	2.896	5.134	21.313
Urgències						
Facultatiu	23.684	22.611	34.915	27.006	-	108.216
Infermeria	3.790	10.645	3.587	2.255	-	20.277
Total visites	27.474	33.256	38.502	29.261	-	128.493
Total d'activitat centres d'atenció primària						
Facultatiu	84.148	115.466	138.749	71.095	1.584	411.042
Infermeria	39.945	50.729	68.203	37.806	3.550	200.233
Total visites	124.093	166.195	206.952	108.901	5.134	611.275

Font: Memòria Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà 2011

¹⁵ Les dades d'activitat de l'ABS Sant Feliu es refereixen únicament als serveis gestionats pel SSIBE: Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva del CAP Sant Feliu de Guíxols i del CAS Castell Platja d'Aro

Taula 63 - Activitat assistencial dels ABS del Baix Empordà en relació la població. 2011

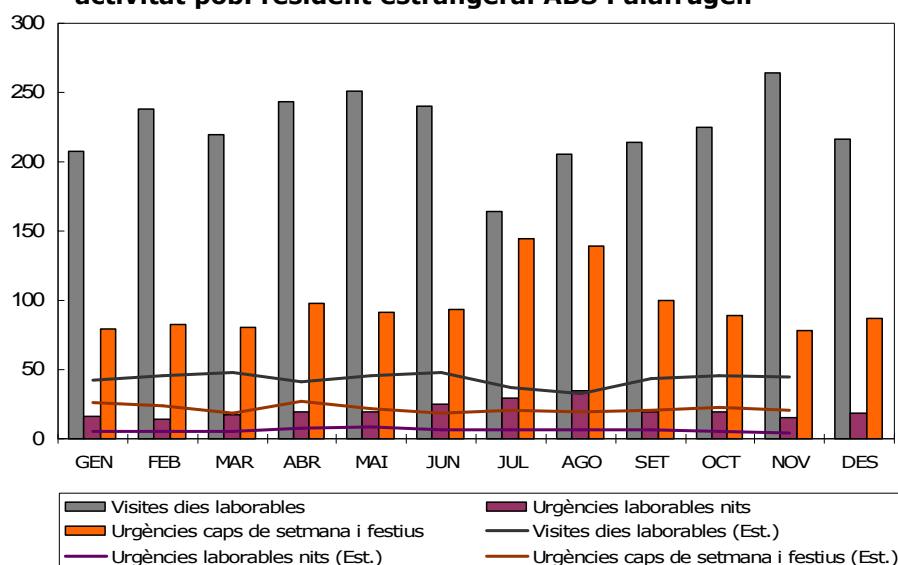
	ABS La Bisbal d'Empordà	ABS Palamós	ABS Palafrugell	ABS Torroella de Montgrí	Total (1)
Total visites Centres d'Atenció Primària	124.003	165.195	206.952	108.901	605.051
Població ABS	16.959	29.035	31.390	15.523	92.907
Visites en relació la població	7,3	5,7	6,6	7	6,5

(1) No inclou ABS de Sant Feliu de Guíxols

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Memòria Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà 2011

La demanda sanitària a l'ABS de Palafrugell varia en funció dels mesos i concentra a l'estiu, coincidint amb la temporada turística, el major nombre d'urgències els caps de setmana. Alhora disminueixen les visites programades, sobretot d'atenció continuada de residents (no les visites de desplaçats). Segons especialistes dels SSIBE, els casos d'urgència són de poca complexitat i estan ben detectats, de manera que no alteren la qualitat de l'atenció assistencial.

Gràfic 14- Activitat assistencial dels facultatius en medicina de família (mitjana visites/dia). Total activitat i activitat pob. resident estrangera. ABS Palafrugell

Nota: Dades activitat total són de 2010 i activitat població assignada estrangera de 2011 (no disponible desembre de 2011)
Font: Hospital de Palamós

Un tret distintiu dels residents de l'ABS de Palafrugell és l'elevada proporció de població amb **nacionalitat estrangera: 7.138 persones assignades, que representen pràcticament un 24% del total** (un percentatge que només és superior en el cas de l'ABS de Torroella de Montgrí).

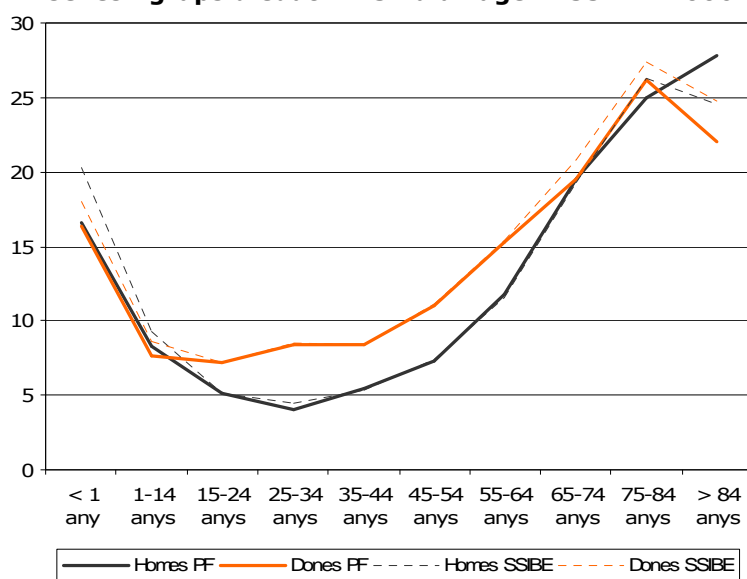
Taula 64 – Població estrangera assignada als ABS del Baix Empordà (2011)

	Epanyola		Estrangera		Total	
	Nº	%	Nº	%	Nº	%
ABS La Bisbal d'Empordà	12.891	80,4	3.142	19,6	16.033	100
ABS Palafrugell	22.258	75,7	7.138	24,3	29.396	100
ABS Palamós	21.938	80,7	5.232	19,3	27.170	100
ABS Torroella de Montgrí	10.472	71,4	4.185	28,6	14.657	100
Total	67.559	77,4	19.697	22,5	87.256	100

Font: Dades facilitades per Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà (exclou ABS Sant Feliu).

Les visites en dies laborables de la població estrangera respecte el total representen només el 20% (Gràfic 13). En canvi, són més importants les urgències de nit en dies laborables i, sobretot, els caps de setmana. En aquest sentit, la població estrangera no utilitza més els serveis sanitaris, sinó que en fa un ús diferencial, tal com constaten especialistes del SSIBE.

Segons el sexe i l'edat, no s'observen diferències importants en l'activitat de l'ABS de Palafrugell respecte el conjunt del Baix Empordà, segons les darreres dades de què disposem (2006). El primer any de vida hi ha una alta intensitat d'ús dels serveis que es va reduint fins arribar als mínims en la franja de 15-35 anys, quan torna a pujar progressivament. La freqüentació de les dones és major entre els 15 i els 85 anys, a partir de llavors disminueixen les dones però augmenten els homes, de forma important en comparació el conjunt del Baix Empordà.

Gràfic 15- Utilització dels recursos sanitaris, per sexes i grups d'edat. ABS Palafrugell i SSIBE. 2006

Font: La despesa sanitària poblacional segons la morbiditat atesa

- **Estat de salut**

Les consultes per problemes de salut de les persones ateses per l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell ha tingut una tendència creixent en els darrers anys. Destaquen les consultes per malalties físiques (transitòries i cròniques) que acumulen el voltant el 48% de les consultes totals. Seguidament, destaquen les consultes per malalties mentals (transitòries i cròniques) el 14%.

Les malalties cròniques o també conegudes com malalties degeneratives, atròpiques o de la civilització s'associen a l'estil de vida i a hàbits no saludables que poden comportar factors de risc. Entre els problemes de salut detectats pels Serveis Socials, les malalties cròniques (físiques i mentals) suposen el 34% de les consultes el 2011.

Taula 65 - Evolució problemàtiques de salut ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Alzheimer/altres demències	17,8	12,9	13,5	13,3	10,4
Malaltia física crònica	33,9	32,4	40,1	29,6	34,3
Malaltia física transitòria	19,8	15,4	12,1	19,1	11,6
Malaltia greu	3,1	4,1	4,7	3,6	2,7
Malaltia mental crònica	8,2	13,5	11,8	9,9	11,2
Malaltia mental transitòria	5,1	3,9	2,2	3,9	3,1
Malaltia d'alt risc	2	3,2	2,2	2,8	2,9
Altres	9,9	14,4	13,3	17,7	28,6
Total	100	100	100	100	100

Font: memòria serveis socials Palafrugell 2011

De totes maneres, cal tenir en compte que, de les consultes ateses a l'ABS, gairebé un 40% són de persones sanes. La població que pateix alguna malaltia crònica significa un 35% del total de consultes.

Taula 66- Estratificació de la població segons problemes de salut atesos any 2011

Estat de salut	Palafrugell		SSIBE			
	Persones	% del N	Persones	% del N	%	Estrats de cronicitat
Persones no usuàries durant el període	5.818	18,53	16.655	17,93	64%	Sense cronicitat
Persones sanes	12.291	39,15	36.314	39,09		
Amb malalties agudes significatives	2.258	7,19	6.495	6,99		
Amb una malaltia crònica menor	2.502	7,97	8.048	8,66	24,30%	Cronicitat menor o única
Amb múltiples malalties cròniques	538	1,71	2.027	2,18		

menors						
Amb una malaltia crònica significativa	4.118	13,11	12.500	13,45	10,87%	Cronicitat significativa múltiple
Amb dues malalties cròniques significatives	3.372	10,75	9.349	10,06		
Amb tres o més malalties cròniques significatives	248	0,79	752	0,81		
Amb malaltia neoplàsica complexa	165	0,53	508	0,55	0,83%	Alta complexitat
Amb condicions catastròfiques	80	0,26	259	0,28		
Total	31.390	100	92.907	100	100	Total

Font: Memòria 2011 Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà

Entre les malalties cròniques, en el conjunt del Baix Empordà, destaquen la hipertensió, la diabetis, l'asma, l'Alzheimer i altres demències, la malaltia pulmonar, la insuficiència cardíaca, la insuficiència renal, els infarts de miocardi i la SIDA. En general, es tracta de malalties cardiovasculars i càncer. També destaca l'Alzheimer que es caracteritza per un deteriorament progressiu i irreversible de les funcions cognitives i que sol aparèixer en persones d'edat avançada. Les persones amb Alzheimer augmenten cada any i es preveu que durant el segle XXI la incidència serà més rellevant.

Taula 67 - Patologies cròniques. Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. 2006

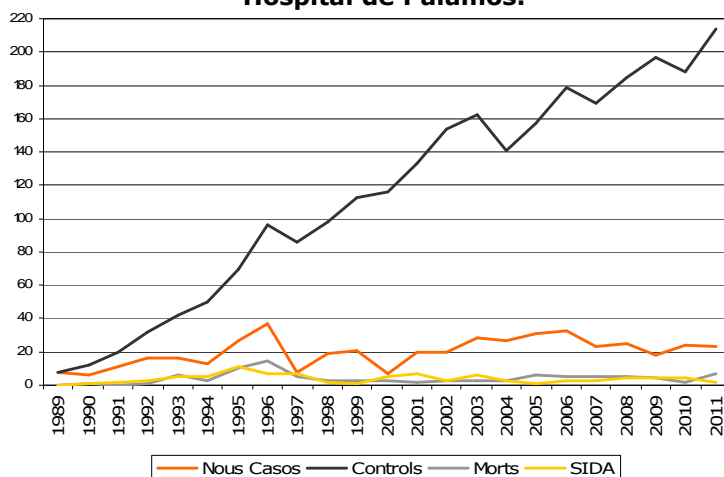
	Persones (1)	Visites	Visites / persona
Hipertensió	4.054	78.610	19,39
Diabetis	1.754	35.407	20,19
Diabetis i hipertensió	1.171	28.836	24,63
Diabetis i altres malalties cròniques moderades	722	24.963	34,57
Asma	719	13.314	18,52
Alzheimer i altres demències	280	8.169	29,18
Malaltia pulmonar obstructiva crònica i bronquiectasis	269	6.414	23,84
Malaltia de demència i altres malalties cròniques moderades	242	8.217	33,95
Insuficiència cardíaca congestiva	223	6.569	29,46
Insuficiència renal crònica i altres malalties cròniques dominants o moderades	197	9.132	46,36
Infart de miocardi	182	4.486	24,65
Diabetis i altres malalties cròniques dominants	179	8.579	47,93
Malalties de VIH	179	4.951	27,66
Diabetis - Hipertensió - Altres malalties cròniques dominants	177	9.590	54,18
Diabetis i estat avançat de la malaltia arterial coronària	151	5.315	35,20
Malaltia pulmonar obstructiva crònica i altres malalties cròniques moderades	139	6.413	46,14
Aterosclerosi coronària	130	2.065	15,88
Angina de pit i cardiopatia isquèmica	127	2.756	21,70
Malaltia cerebrovascular i altres malalties cròniques moderades	124	7.462	60,18

Insuficiència renal crònica	122	3.082	25,26
Malaltia vascular cerebral amb infart o hemorràgia intracranial	112	3.602	32,16
Insuficiència cardíaca congestiva i diabetis	102	5.809	56,95
Malaltia pulmonar obstructiva crònica i hipertensió	100	2.942	29,42
Total	12.697	359.141	28,29
% total població Baix Empordà / pes mitja	10,4%	25,9%	2,49

(1) S'han inclòs les patologies que acumulen més de 100 persones
Font: Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. Hospital de Palamós

Els casos de SIDA continuen augmentant, si el 2006 eren 179 casos en seguiment a l'Hospital de Palamós, el 2011 són 214. La SIDA afecta sobretot a homes en edats joves i en general té més incidència en classes socials menys afavorides. La SIDA és una malaltia que comporta greus problemes de salut i està altament estigmatitzada, de manera que té importants conseqüències en tots els àmbits.

Gràfic 16- Evolució de casos de SIDA. Hospital de Palamós.

Font: Hospital de Palamós

Quant a les malalties mentals, al Baix Empordà, les més importants són les depressions, l'estrès, l'abús de substàncies tòxiques, l'esquizofrènia i els trastorns bipolars.

Taula 68 - Malalties mentals. Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. 2006

	Persones	Visites	Visites / persona
Depressió	793	10.599	13,37
Diagnòstic de salut mental crònica - Menor	348	5.645	16,22
Estrès crònic i diagnòstic d'ansietat	322	4.386	13,62
Malaltia mental greu o diagnòstic d'abús de substàncies amb altres malalties significatives	165	3.409	20,66
Depressió i altres psicosis	145	2.652	18,29
Esquizofrènia	129	4.149	32,16

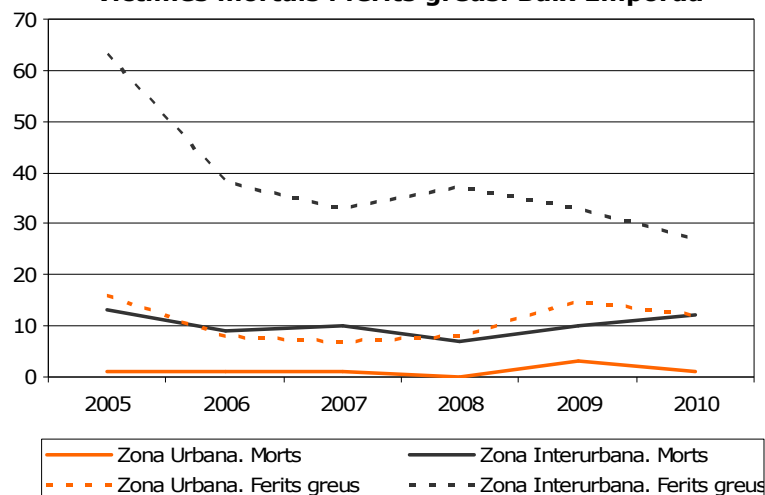
Abús crònic d'alcohol	125	2.530	20,24
Trastorn bipolar	98	2.686	27,41
Malalties psiquiàtriques (excepte esquizofrènia) i altres malalties cròniques moderades	97	3.038	31,32
Dèficit d'atenció - Hiperactivitat	57	845	14,82
Conducta, control dels impulsos i altres trastorns de comportament pertorbador	49	731	14,92
Trastorn alimentari	46	751	16,33
Abús crònic moderat de substàncies i altres malalties cròniques moderades	42	1.125	26,79
Diagnòstic d'abús de drogues relacionades	35	462	13,20
Diagnòstic de salut mental crònica - Moderada	30	484	16,13
Trastorns de personalitat importants	22	478	21,73
Abús de drogues - Cànnabis - Sense Especificar	17	217	12,76
Malalties psiquiàtriques (excepte esquizofrènia) i altres malalties cròniques	12	373	31,08
Altre malaltia dominant crònica i malaltia psiquiàtrica (excepte la esquizofrènia)	11	359	32,64
Abús de cocaïna	10	130	13,00
Esquizofrènia i altres malalties moderades cròniques	8	217	27,13
Altre malaltia dominant crònica i abús crònic moderat de substàncies	5	275	55,00
Esquizofrènia i altres malalties cròniques moderades	4	213	53,25
Abús d'opiacis	2	22	11,00
Abús crònic moderat de substàncies i altres malalties cròniques	1	30	30,00
Esquizofrènia i altres malalties cròniques	1	42	42,00
Abús d'altres drogues importants	1	28	28,00
Total	2.575	45.876	17,82
% total població Baix Empordà / pes mitja	2,1%	3,3%	1,57

Font: Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. Hospital de Palamós

Els accidents de trànsit són un tipus de mort prematura de marcat caràcter psicosocial, com les addiccions, els trastorns alimentaris o la violència intrafamiliar que afecten de forma diferenciada els col·lectius de població i que estan estretament vinculats al context sociocultural actual.

Al Baix Empordà, els accidents de trànsit són una de les causes de mort prematura més importants, tal com succeeix al conjunt de Girona i els territoris de fora la regió metropolitana de Barcelona. Aquests són sobretot en zones interurbanes, les quals han augmentat lleugerament a partir de 2008. Una de les principals causes dels accidents de trànsit és el consum d'alcohol. L'any 2009 al Baix Empordà es van realitzar 6.388 controls preventius, dels quals el 17,3% van donar positiu, una taxa superior a la mitjana catalana (11,8%).

Gràfic 17- Evolució d'accidents de trànsit amb víctimes mortals i ferits greus. Baix Empordà

Font: Anuari estadístic d'accidents de trànsit a Catalunya. Servei Català de

- Discapacitat

D'acord amb la definició del Departament de Benestar Social i Família, la discapacitat és la impossibilitat o la dificultat de la persona que presenta un trastorn físic o mental per al desenvolupament normal de la seva activitat. Les dades que s'ofereixen corresponen al nombre de persones amb reconeixement legal de discapacitat.

Les persones amb discapacitat augmenten any rere any en el conjunt de territoris considerats. No obstant, percentualment l'augment a Palafrugell no ha estat tant important com a la comarca del Baix Empordà. Cal tenir en compte que la comarca del Baix Empordà està formada per molts municipis petits on la població està més envellida.

Taula 69 - Evolució del nombre de persones amb discapacitat

Període	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
2011	1.036	5.628	454.914
2010	981	5.355	442.050
2009	889	4.874	413.673
2008	858	4.551	408.059
2007	813	4.242	385.173
2006	826	4.173	377.523
2005	790	3.960	356.526
2004	733	3.668	333.580
2003	704	3.504	308.060
2002	656	3.255	284.771
2001	620	3.006	267.985
Var. 01-11	67,09%	87,22%	69,75%

Font: Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

Per sexe, a Palafrugell hi ha més dones amb reconeixement de discapacitat que homes, tal com al conjunt de Catalunya. En canvi, a la comarca del Baix Empordà hi ha més homes que dones. Com s'apuntava, a la comarca del Baix Empordà hi ha molts nuclis petits de població que compten amb una població més envellida i, també, més masculinitzada.

Taula 70. Persones amb reconeixement legal de discapacitat segons sexe. 2011

	Homes	Dones
Palafrugell	504	532
Baix Empordà	2.088	2.740
Catalunya	168.069	178.265

Font: Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

La majoria de les discapacitats tenen el seu origen en les malalties que es contreuen al llarg de la vida, la qual cosa explica que el seu nombre augmenti amb l'edat. No obstant, hi ha algunes especificitats segons el territori. El comportament a Palafrugell és molt semblant a la comarca del Baix Empordà.

El percentatge de persones amb discapacitat de menys de 54 anys són més que en el conjunt de Catalunya, en canvi, són menys les persones de més de 55 anys-

Taula 71 . Persones amb reconeixement legal de discapacitat segons edat (%). 2011

	De 0 a 15 anys	De 16 a 19 anys	De 20 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys	De 65 a 74 anys	De 75 i més	Total
Palafrugell	5,5	3,3	10,9	12,1	15,3	17,4	14,5	5,5	100
Baix Empordà	6,3	2,7	10,2	12,3	15,6	16,6	15,1	6,3	100
Catalunya	3,7	1,4	7,3	10,5	14,8	19,2	19,2	3,7	100

Font: Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

La discapacitat pot ser física, sensorial, intel·lectual o malalts mentals. A Palafrugell, destaquen les persones amb discapacitat física motòrica, és a dir, persones que veuen limitada la capacitat de moviment. Les discapacitats sensorials són menors que al Baix Empordà i Catalunya, en canvi, la discapacitat intel·lectual té un pes més important a Palafrugell. Es tracta de persones amb una funció intel·lectual inferior a la mitjana i una facilitat de comprensió i informació reduïda.

Taula 72 - Persones amb reconeixement legal de discapacitat segons tipus. 2011

	Discapacitat física		Discapacitat sensorial		Discapacitat intel·lectual/psíquica	Malalts mentals	No consta
	Motòrics	Físics no motòrics	Visuals	Auditiu s			
Palafrugell	433	187	49	40	184	141	4
Baix Empordà	2.390	1.031	264	255	885	794	9
Catalunya	158.993	105.383	31.993	24.737	46.138	86.953	717

Font: Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

A Palafrugell, **la majoria de casos de discapacitat són del 33% al 64%**¹⁶. No obstant, per sobre del Baix Empordà i Catalunya, destaca el grau de disminució d'entre el 65% i 74%.

Taula 73 - Persones amb reconeixement legal de discapacitat segons grau (%). 2011

	Grau de disminució		
	Entre 33 i 64%	Entre 65 i 74%	75% i més
Palafrugell	53,38	28,66	17,95
Baix Empordà	54,44	27,50	18,05
Catalunya	56,16	24,99	18,83

Font: Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

La discapacitat amb necessitat d'una tercera persona fa referència a la necessitat d'ajuda per realitzar les activitats bàsiques de la vida diària. Del total de discapacitats, el percentatge de persones amb necessitat d'una tercera persona a Palafrugell es situa entre el Baix Empordà i Catalunya.

Taula 74 - Persones amb reconeixement legal de discapacitat amb necessitat de 3a persona (%). 2011

	Necessitat de 3a persona	Total discapacitats	%
Palafrugell	180	1.036	17,37
Baix Empordà	1.071	5.628	19,02
Catalunya	68.993	454.914	15,16

Font: Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

En consonància amb l'augment anual del nombre de casos de discapacitat, també han augmentat les targetes d'aparcament que s'han sol·licitat a l'Àrea de Serveis

¹⁶ Classificació de les discapacitats segons el grau: 1) Entre el 33% i el 64%: Inclou persones amb discapacitat que tenen un nivell d'autonomia personal prou important per inserir-se socialment i laboralment, si més no en un sistema de treball protegit; 2) Entre el 65% i el 74%: Fa referència a persones que, en termes generals, presenten més dificultats per aconseguir una plena integració social i laboral. 3) Disminució igual o superior al 75%: Registra persones molt afectades que són susceptibles de requerir instruments altament especialitzats per a la seva integració social.

Socials de l'Ajuntament de Palafrugell per a persones amb discapacitat o mobilitat reduïda. A finals d'octubre de 2011 ja s'han superat el nombre de sol·licituds de targetes d'aparcament de l'any anterior.

Taula 75 - Evolució targetes d'aparcament noves per a persones amb discapacitat. Palafrugell

Període	Nº
2011	37
2010	38
2009	31
2008	22
2007	17

Font: Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell.

El nombre d'usuaris atesos pels Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell en relació a les discapacitats també han augmentat. La principal problemàtica atesa té a veure amb la discapacitat psíquica o intel·lectual que, com dèiem, a Palafrugell té un pes important en comparació a la resta de territoris considerats. També destaquen les discapacitats sensorials i, en tercer lloc, la discapacitat física. Pel conjunt de discapacitats, tenen un pes similar les consultes per mobilitat reduïda i necessitat de tercera persona.

Taula 76 -Evolució problemàtiques de discapacitats ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Discapacitat física	14,3	20	23,9	19,5	20,6
Discapacitat psíquica	26,5	21,9	25	26,4	32,3
Discapacitat sensorial	30,6	17,1	16,7	25,8	20,6
Discapacitat. Mobilitat reduïda	14,3	22,8	15,3	13,2	10,3
Discapacitat. Necessitat 3a.persona	14,3	18,1	19,4	15,1	16,2
Total	100	100	100	100	100

Font: Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell.

- Addiccions

Les addiccions estan estretament vinculades a problemes socials, el deteriorament de les condicions de vida de les persones afecten les relacions socials i familiars, i deriven en problemes en altres àmbits (laboral, econòmic, etc.). D'altra banda, el consum de substàncies tòxiques també està condicionat per l'edat, el gènere, el

nivell formatiu i d'ingressos. En funció d'aquests aspectes, una persona pot ser més vulnerable davant del consum de tòxics.

Segons les dades de l'Enquesta Domiciliària d'Alcohol i Drogues a Espanya 2009/2010 del Pla Nacional sobre Drogues, les substàncies més consumides a Catalunya i Espanya són l'alcohol i el tabac. **Segons l'Enquesta de Salut de Catalunya 2006, la proporció de població que declara ser fumadora i consumir alcohol de risc és considerablement superior al Baix Empordà, respecte el conjunt de Girona i Catalunya, sobretot destaca el consum d'alcohol de risc.**

A Catalunya, l'any 2011, **tres de cada deu persones de 15 anys i més són fumadores** (29,5%), el 35,8% dels homes i 23,4% de les dones. El 19,6% de la població de 15 anys i més és exfumadora. **El 4,7% de la població de 15 anys i més fa un consum de risc d'alcohol** (7,2% dels homes i 2,3% de les dones). El 63,4% de la població beu amb moderació (69,4%, els homes).

Taula 77 - Diferències territorials dels principals indicadors sobre Estils de Vida per regions sanitàries i governs territorials de salut. 2006

	Catalunya	Girona	Baix Empordà
% de població que declara ser fumadora (diària+ocasional)	29,4	26,2	33,0
% de població que declara un consum d'alcohol de risc	4,7	6,1	8,3

Font: Departament de Salut. Enquesta de Salut de Catalunya 2006

En els diferents ABS del Baix Empordà, la incidència de tabaquisme i consum d'alcohol de risc de la població amb registre a Palafrugell és la més baixa.

Taula 78 - Prevalença detectada de Tabaquisme en població assignada i atesa segons ABS. 2009

ABS	Població atesa assignada	Amb registre	Tabaquisme registrat	Tabaquisme / amb registre
Bisbal d'Empordà	11.278	9.442	2.702	28,6%
Palamós	17.802	13.902	4.275	30,8%
Palafrugell	19.921	16.447	4.325	26,3%
Torroella de Montgrí	10.086	8.097	2.193	27,1%
Total	59.087	47.888	13.495	28,2%

Font: Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. Hospital de Palamós

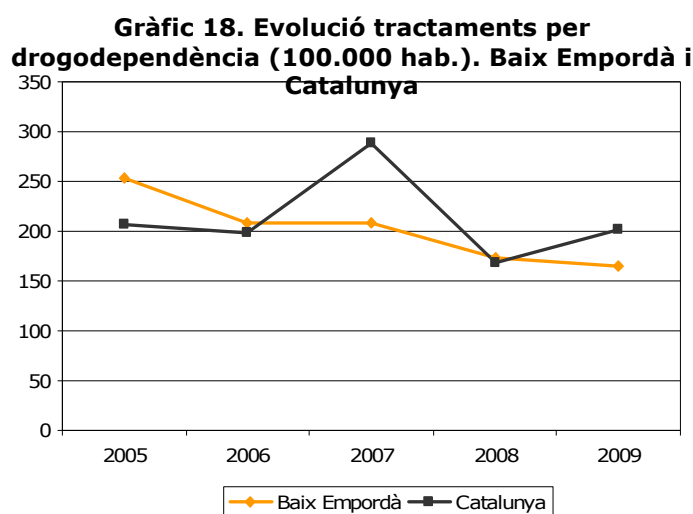
Taula 79 - Prevalença detectada de consum d'Alcohol de risc en població assignada i atesa segons ABS. 2009

ABS	Població atesa assignada	Amb registre	Consum de risc registrat	Consum de risc / amb registre
Bisbal d'Empordà	11.278	9.365	580	6,2%
Palamós	17.802	13.729	470	3,4%
Palafrugell	19.921	15.990	315	2,0%
Torroella de Montgrí	10.086	7.999	287	3,6%
Total	59.087	47.083	1.652	3,5%

Font: Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. Hospital de Palamós

En general, el consum de drogues, independentment del tipus, és més important entre els homes, excepte els hipnosedants (pastilles per dormir o tractar l'ansietat i l'insomni) que són consumits sobretot per dones. Pel que fa a la cocaïna i l'èxtasi, la proporció d'homes que consumeixen quadruplica la de dones¹⁷.

Els tractaments per drogodependència al Baix Empordà ha disminuït en els darrers anys de forma progressiva. A Catalunya, aquesta disminució no ha estat tant regular, el 2007 van augmentar el nombre de persones per tractaments de deshabituació.

Els principals tractaments per drogodependència al Baix Empordà són per addicció a l'alcohol (40,4%), tot i que a nivells inferiors al conjunt de Catalunya. En canvi, l'addicció a la cocaïna té un pes força més important a la comarca del Baix Empordà (33,8%) respecte Catalunya (25,5%). Finalment, destaca l'addicció a l'heroïna (11,7%).

¹⁷ Enquesta Domiciliària d'Alcohol i Drogues a Espanya 2009/2010

Taula 80 . % tractament per drogodependències per tipus de drogues. 2009

	Heroïna	Cocaïna	Cànnabis	Tabac	Alcohol	Altres (1)
Baix Empordà	11,74	33,80	6,10	2,35	40,38	5,63
Catalunya	12,92	25,49	7,21	6,12	44,54	3,71

(1) S'hi inclouen opiacis diferents de l'heroïna, estimulants diferents de la cocaïna, hipnòtics i sedants, al·lucinògens, inhalables i altres substàncies psicoactives.
Font: IDESCAT

També l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell rep un nombre important de consultes en relació a problemes d'alcoholisme i altres drogues. En el registre destaca la ludopatia, l'addicció al joc, que tot i que és residual presenta una tendència creixent.

Taula 81 . Evolució problemàtiques de drogodependències ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Alcoholisme	62,8	64,8	60	55,7	49,3
Consum drogues	28,5	29,7	34,3	37,1	46,7
Ludopatia	8,6	5,4	5,7	7,1	3,9
Total	100	100	100	100	100

- Salut i addiccions entre els joves

Segons el Pla Local de Joventut de Palafrugell 2008-2011 els principals eixos en relació a la salut dels joves tenen a veure amb la salut alimentària, les addiccions i la sexualitat.

Quant a la salut alimentària el Pla Local de Joventut¹⁸ detecta que el **8% dels joves tenen sobrepès i el 8% de les noies manifesten que els preocupa el seu pes**. Per altra banda, **un 12,5% de les noies declara que es provoca vòmits o pren laxants com a mínim 1 cop a la setmana**.

Quant al consum de drogues es conclou:

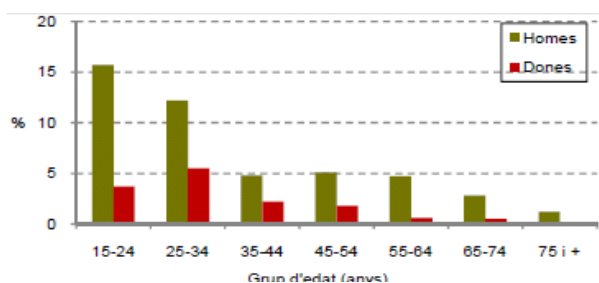
- Un 64% dels alumnes de 4t d'ESO i un 49% dels alumnes de 3r d'ESO declaren que han consumit begudes alcohòliques en l'últim mes.
- Un 11% dels joves es declaren fumadors habituals i un 30% es declaren fumadors esporàdics.

¹⁸ A partir de dades extretes de l'estudi *Entorn social i salut en adolescents de 14 a 16 anys a les comarques gironines* realitzat per la Generalitat de Catalunya, en el marc del Programa Salut i Escola, 2007.

- Un 30% dels joves de 4rt d'ESO declaren haver consumit cànnabis en l'últim mes.
- Un 20% declara no poder dir que no fàcilment si els ofereixen cigarretes, cànnabis o cocaïna quan no volen consumir-ne.

El consum d'alcohol entre el joves, d'entre 14 i 16 anys a Palafrugell, és una dada rellevant. L'Enquesta Domiciliària d'Alcohol i Drogues a Espanya 2009/2010 del Pla Nacional sobre Drogues també destaca un augment del consum abusiu d'alcohol entre els joves, sobretot els nois. L'estudi *Pobresa, marginació i exclusió social a la Costa Brava* destacava que el **consum d'alcohol entre els joves de Palafrugell és estès i es consumeix de forma abundant.**

Gràfic 19. Consum de risc d'alcohol segons edat i sexe a Catalunya. 2011

Font: Enquesta de salut de Catalunya 2011

Les altres drogues també són consumides per una part important de la població jove. És important destacar la impossibilitat que tenen alguns joves a negar-se a consumir, fent evident la pressió que reben per part del grup d'iguals.

Finalment, en relació a la sexualitat, el Pla Local de Joventut destaca que un 14% dels alumnes de 3er d'ESO (14-15 anys) admet haver mantingut relacions sexuals, i entre els alumnes de 4rt d'ESO (16 anys) el percentatge augmenta fins a situar-se en un 26%. Pel que fa a l'ús de preservatiu, un 27% dels alumnes de 3er d'ESO i un 24% dels de 4rt d'ESO declaren no haver-lo utilitzat. **Així, els joves de Palafrugell s'inicien aviat en la vida sexual, però molts d'ells no prenen precaucions, augmentant el risc d'embaràs no desitjat.** D'altra banda, és important destacar la importància del grup d'iguals a l'hora de decidir mantenir relacions sexuals, un 60% manifesta que no pot dir que no fàcilment a l'hora de tenir sexe tant amb la parella com amb algú que els agradi.

El nombre d'Interrupcions Voluntàries de l'Embaràs (IVE) és un indicador dels embarassos no desitjats. A la comarca del Baix Empordà, en comparació al

conjunt de Catalunya, destaquen les interrupcions d'embaràs de les joves de 15 a 19 anys. Encara que no es disposa d'informació pel municipi de Palafrugell, es pot estimar que no ha de diferir gaire del conjunt de la comarca.

Taula 82 . Interrupció voluntària de l'embaràs de dones residents segons edat. 2010

Edat	Baix Empordà		Catalunya	
	Nº IVE	%	Nº IVE	%
< 15	0	0,0	66	0,3
15 – 19	70	18,8	2.436	10,7
20 – 24	77	20,7	4.809	21,0
25 – 29	73	19,6	5.492	24,0
30 – 34	74	19,9	5.129	22,4
35 – 39	50	13,4	3.544	15,5
40 – 44	26	7,0	1.285	5,6
> 44	2	0,5	87	0,4
Total	372	100,0	22.848	100,0

Font: La interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya. 2010. Estadística de la interrupció voluntària de l'embaràs. Departament de Salut

- Conclusions

Les condicions de salut de les persones són molt sovint per si mateixes elements d'exclusió directa, o altament condicionants de les seves possibilitats de desenvolupament social. Les malalties cròniques o mentals, així com les discapacitats, no permeten fer una vida plenament normalitzada i deriven a problemes en altres àmbits. El risc de patir problemes de salut varia en funció de l'edat, el sexe, l'ètnia i la predisposició genètica, però també està condicionada per l'exposició a factors de risc i els hàbits o conductes no saludables, sobretot en malalties com el SIDA, els accidents de trànsit o les addiccions; però també en les malalties cròniques com el càncer o les malalties cardiovasculars, tot i que no de forma tant directa.

Les discapacitats a Palafrugell, com al conjunt de Catalunya, augmenten cada any. L'allargament de l'esperança de vida, sobretot entre les dones, incrementa el risc de vulnerabilitat davant la malaltia degut a l'envelliment i el sobreenvelliment. Les discapacitats entre la població menor de 54 anys són considerablement superiors

a la mitjana catalana, sobretot intel·lectual o psíquica que acumula més problemes per la dificultat d'inserció laboral i social.

Pel que fa a les addiccions, han disminuït els tractaments de deshabitació, tot i això, destaquen els tractaments per consum abusiu d'alcohol i cocaïna. El consum d'alcohol de risc entre la població baixempordanesa gairebé duplica la mitjana catalana, tot i això, en comparació als ABS de la comarca, a Palafrugell el percentatge de població que consumeix alcohol de risc i tabac és inferior.

L'atenció sanitària al nucli de Palafrugell atén a un volum de població important. A més, la demanda d'atenció es veu incrementada en període estival quan la població es pot veure triplicada. D'altra banda, molts tractaments i atencions es reben a l'Hospital Comarcal de Palamós i obliga a les persones a desplaçar-se. Els costos dels trasllats no són assumits per la sanitat pública i comptar amb una xarxa familiar i social que pugui fer-se'n càrrec o disposar de recursos econòmics esdevé imprescindible per poder seguir els tractaments i estar ben atesos.

6.4. Habitatge

L'àmbit de l'habitatge contempla l'espai en què habita qualsevol individu de la societat, però no es limita a una mercaderia, sinó que permet als individus construir una família, tenir una vida personal i íntima, ser un espai permanent de consum i producció, ser també un espai de lleure i descans, i de socialització i aprenentatge social. Per tant, no es limita a un dret jurídic que tenen els ciutadans, sinó que és també un dret cívic i d'integració de la societat.

L'habitatge caracteritza les condicions de vida de les persones i és moltes vegades un reflex de les condicions en altres àmbits, com l'econòmic o el laboral. Entre els factors d'exclusió social en l'àmbit de l'habitatge cal distingir entre l'accés a l'habitatge, ja sigui parcial (infrahabitatge) o total (manca d'habitatge), i les condicions de l'habitatge (habitabilitat). Tanmateix, l'habitatge és un generador de factors d'exclusió social si tenim en compte el territori on s'ubica, l'entorn i el medi.

En els darrers anys, el sector de l'habitatge s'ha regit pel caràcter socialment selectiu i segregador dels mercats del sòl i l'habitatge, amb una estructura

controlada per poques mans i especialment especulativa. L'accés a l'habitatge quedava en mans del mercat especulatiu i estava condicionada per la disponibilitat de recursos econòmics. Amb la crisi, han augmentat les persones que pateixen dificultats econòmiques en matèria d'habitatge (impagament d'hipoteques, desnonaments, infrahabitatge, etc.) i que es troben en el radi de l'exclusió.

- Accés a l'habitatge

Segons el Pla Local d'Habitatge de Palafrugell 2011-2016, el creixement exponencial del mercat de l'habitatge a principis del segle XXI i el canvi de cicle econòmic l'any 2007, ha provocat un desajustament entre les característiques i la tipologia de l'oferta d'habitatge existent, i les necessitats de determinats perfils demandants d'habitatge a Palafrugell, situació semblant a la que s'ha produït en el conjunt del territori català.

La principal font de desajust es troba en el nivell de preus dels habitatges i la capacitat adquisitiva de la població. Els preus dels habitatges varien entre la zona del nucli estricte de Palafrugell i els nuclis costaners. També varien segons l'estació de l'any, essent l'hivern i la tardor més econòmics tant per la compra com pel lloguer.

Tal com posa de manifest el Pla Local d'Habitatge, en una zona estàndard del nucli de Palafrugell, el preu dels habitatges d'obra nova a l'abril de 2010 coincideix amb la de l'any anterior. Pel que fa als habitatges de segona mà, el preu ha disminuït un 8% respecte l'any anterior. En conjunt, s'observa un lleuger descens dels preus.

Taula 83 - Preu mig de l'habitatge d'obra nova i segona mà. Palafrugell

Període	Obra nova (70-90 m ²)	Segona mà (70-90 m ²)
Abril 2010	2.333 €/m ²	1.934 €/m ²
Octubre 2009	1.875 €/m ²	1.650 €/m ²
Abril 2009	2.350 €/m ²	2.100 €/m ²
Var. abril 09-10 (%)	-0,72	-7,90

Font: Pla Local d'Habitatge de Palafrugell 2011-2016

La caiguda més important s'ha produït en l'opció de lloguer. A Palafrugell, s'ha produït un important descens l'any 2010 respecte el 2009 (-16,1%), en

comparació a la comarca del Baix Empordà i el conjunt de Catalunya. Tot i això, el 2011 s'observa un lleuger augment tant a Palafrugell com al Baix Empordà.

Taula 84 - Evolució preu mitjà del lloguer (mitjana IV trim., €/mes)

Període	Palafrugell		Baix Empordà		Catalunya	
	€/mes	Var. any anterior (%)	€/mes	Var. any anterior (%)	€/mes	Var. any anterior (%)
2011	456,24	+6,17	494,61	+2,38	598,43	-1,09
2010	429,72	-16,10	483,07	-7,08	605,08	-5,64
2009	512,15	-5,85	519,87	-5,17	641,26	-6,15
2008	544,00	--	548,22	--	683,31	--

Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Donat que presenta uns preus més assequibles, i davant les dificultats de compra-venda actuals, l'opció de lloguer s'ha convertit en la predominant a Palafrugell. El nombre de contractes de lloguer el 2010 es va duplicat respecte el 2009, la qual cosa suposa un increment molt important en comparació al Baix Empordà i Catalunya. L'any 2011 va seguir la mateixa tendència d'augment tot i que més sostinguda. Tal com subratlla el Pla Local d'Habitatge, l'opció de lloguer destaca entre els col·lectius més vulnerables econòmicament i laboralment, és a dir, joves en edat d'emancipació i persones d'origen estranger extracomunitari.

Taula 85- Evolució contractes de lloguer anuals

Període	Palafrugell		Baix Empordà		Catalunya	
	Nº	Var. any anterior (%)	Nº	Var. any anterior (%)	Nº	Var. any anterior (%)
2011	252	20,57	1.557	20,60	127.813	10,01
2010	209	104,90	1.291	31,73	116.188	18,78
2009	102	-3,77	980	6,06	97.818	22,08
2008	106	--	924	--	80.126	--

Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

No obstant, **el nombre d'habitatges de lloguer disponibles a preus assequibles sovint són insuficients.** Segons el Pla Local d'Habitatge i l'estudi *Pobresa, marginació i exclusió social a la Costa Brava* hi ha una quantitat important d'habitatges buits, és a dir, desocupats permanentment sense causa justificada. D'altra banda, una part important del parc d'habitatges es destina a la segona residència i, per tant, s'ocupen de forma temporal i a uns preus més elevats.

- Manca d'habitatge i infrahabitatge

Les principals problemàtiques detectades en matèria d'habitatge que recull l'Àrea de Serveis Socials de Palafrugell tenen a veure amb la manca d'habitatge i el desnonament. En conjunt, les situacions en les quals no es pot accedir a un habitatge han augmentat degut a la situació econòmica i laboral actual.

Taula 86 - Evolució problemàtiques d'habitatge ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Amuntegaments	8,33	9,35	7,87	9,95	9,52
Barraquisme	1,67	3,60	1,12	3,14	1,19
Desnonament	13,33	15,83	13,48	13,61	19,05
Habitatge deficient	6,67	7,19	5,62	8,38	8,33
Manca de serveis/subministraments	8,33	7,19	11,24	11,52	9,52
Manca habitatge	31,67	28,06	29,21	26,70	26,19
Altres	30,00	28,78	31,46	26,70	26,19
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: Serveis Socials

Les dificultats per fer front al cost de l'habitatge ha fet augmentar el nombre d'execucions hipotecàries¹⁹. El municipi de Palafrugell s'inclou al partit judicial de la Bisbal d'Empordà, juntament amb altres municipis més petits de la comarca del Baix Empordà. El nombre d'execucions ha augmentat en els darrers anys, sobretot el 2008, tant al partit judicial de la Bisbal com en el conjunt de la província de Girona. No obstant, l'augment de les execucions al partit judicial de la Bisbal no va ser tant accentuat com en el conjunt de la província de Girona.

Taula 87. Evolució execucions hipotecàries ingressades. Partit Judicial de la Bisbal d'Empordà i Província de Girona

Període	Bisbal d'Empordà		Província Girona	
	Nº	Var. any anterior (%)	Nº	Var. any anterior (%)
2009	226	56,94	2.248	60,23
2008	144	105,71	1.403	161,75
2007	70	55,56	536	45,65
2006	45	--	368	--

Font: Consell General del Poder Judicial

¹⁹ Les execucions hipotecàries contemplen els casos de desnonament i representen dades més fiables. Les dades de desnonaments només contemplen aquells casos on és necessària la intervenció policial per desallotjar l'habitatge.

Les persones sense sostre són aquelles que no disposen d'habitatge i es veuen obligades a dormir al carrer. Estudis sobre l'impacte de la crisi posen de manifest que a Espanya el nombre de persones sense sostre ha augmentat en els darrers anys²⁰. No obstant, des de l'Àrea de Serveis Socials de Palafrugell no es detecta un augment de les persones sense sostre ja que les famílies afectades pels desnonaments recorren a la xarxa familiar.

Segons la policia local de Palafrugell, es detecten molt pocs casos de persones transeünts o sense sostre (la mitjana anual és de dues o tres persones). A principis de 2012 es van desallotjar dos habitatges ocupats. En situació de mendicitat tampoc s'han detectat més casos arran de la crisi.

Entre les problemàtiques d'infrahabitatge que recullen els Serveis Socials (Taula 86) destaquen: la manca de serveis i subministraments (llum, aigua i gas) i els amuntegaments o la sobreocupació de persones que conviuen juntes en un mateix habitatge. La manca de serveis i subministraments han augmentat de forma important en els darrers anys i comporten problemes en les condicions d'habitabilitat dels habitatges. D'altra banda, els desnonaments han incrementat les situacions d'amuntegament degut a que moltes famílies han acollit els familiars que han perdut el seu habitatge. Segons el Pla Local d'Habitatge, a partir de les dades del padró d'habitants del 2010, a Palafrugell hi hauria entre 30 i 35 habitatges amb més de 10 persones empadronades.

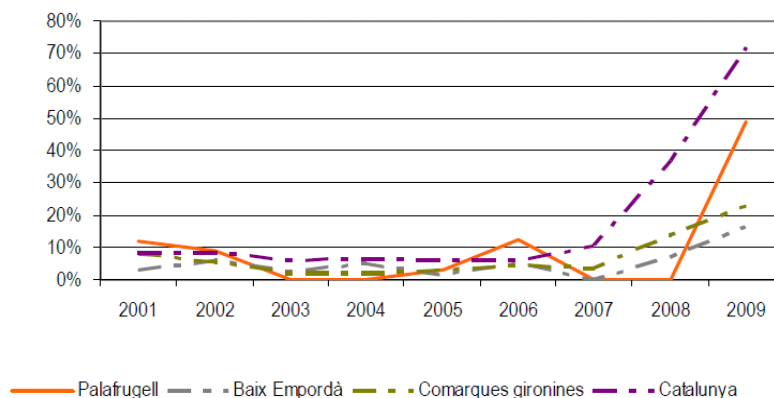
- **Política d'habitatge**

Les instàncies públiques en matèria d'habitatge, per fer front a les diverses i greus problemàtiques que envolten el sector, preveuen la promoció d'habitatge protegit i les figures vinculades al finançament per accedir o fer front al pagament de l'habitatge i la millora de les condicions d'habitabilitat.

Els habitatges d'iniciativa pública van augmentar el 2009 de forma important a Palafrugell, coincidint amb la frenada del ritme constructiu del mercat lliure. El 2010, segons la Secretaria d'Habitatge, ni a Palafrugell ni al Baix Empordà s'ha iniciat cap habitatge de protecció oficial. Tot i això, s'ha reforçat la promoció i adjudicació de pisos de protecció oficial buits. Recentment, per l'adjudicació de 13 pisos de protecció oficial s'han presentat 174 sol·licituds i, properament, s'obrirà la convocatòria per la promoció de pisos dotacionals.

²⁰ EAPN Social Inclusion working group (2009) *Social Cohesion at stake. The Social Impact of the Crisis and of the Recovery Package*. Brussel·les: European Anti Poverty Network.

Gràfic 20 . Evolució habitatges de protecció pública iniciats sobre el total d'habitatges visats

Font: Pla Local d'Habitatge de Palafrugell 2011-2016

Quant a les prestacions econòmiques per fer front al lloguer de l'habitatge cal destacar: les Prestacions Econòmiques Permanents per al Pagament del Lloguer –antic Ajut al Lloguer Just– per a famílies amb rendes baixes; la Renda Bàsica d'Emancipació destinada a joves de 22 a 30 anys; i els Ajuts a la Rehabilitació de l'habitatge.

Les tramitacions per les Prestacions Econòmiques per al Pagament del Lloguer a Palafrugell han augmentat en els darrers anys, gairebé un 60%. L'any 2011 no s'han renovat aquestes ajudes i només s'han concedit a antics perceptors i, per aquest motiu, el 2011 el nombre de tramitacions no ha augmentat respecte l'any anterior. D'altra banda, el 2010 es van endurir els requisits d'accés (acreditar ingressos, residència, pagament del lloguer, etc.), de manera que un volum important de famílies amb dificultats econòmiques i que depenen de la prestació per tenir accés a un habitatge de lloguer en queden al marge.

Per altra banda, la Renda Bàsica d'Emancipació s'ha reduït progressivament. Cal tenir en compte que per sol·licitar l'ajuda s'ha de demostrar una vida laboral de com a mínim 6 mesos immediatament anteriors a la sol·licitud, la qual cosa, donada la conjuntura econòmica i laboral actual, per molts joves resulta un inconvenient.

Finalment, els contractes de Lloguer Social consisteixen en la intermediació per part de l'administració entre propietaris i demandants per disposar d'una borsa d'habitatges a preus de mercat i amb garanties. En aquest cas, han augmentat el nombre de contractes que s'han signat el 2011 respecte l'any anterior.

Taula 88. Evolució de les tramitacions a l'Àrea d'Habitatge. Palafrugell

	2008	2009	2010	2011
Prestacions econòmiques permanents per al pagament del lloguer (1)	194	222	310	199
Ajuts rehabilitació (2)	2	10	5	0
Renda Bàsica d'emancipació	112	95	75	75
Contractes de lloguer social	13	7	11	11

(1) L'any 2011 no s'ha convocat l'ajut. Les dades corresponen a renovacions d'ajuts concedits el 2010. Es tracta dels antics Ajuts al Lloguer Just.

(2) L'any 2011 no s'ha obert la convocatòria pels Ajuts a la Rehabilitació.

Font: Àrea d'Habitatge. Ajuntament de Palafrugell.

- Conclusions

L'habitatge disponible a Palafrugell, molt del qual creat amb el boom de la construcció dels últims anys, no s'ajusta a la demanda existent, ni pel que fa a les característiques ni als preus. Els col·lectius vulnerables no poden fer front als preus de compra d'un habitatge i l'opció de lloguer ha esdevingut predominant. Els preus de lloguer han disminuït però l'oferta és limitada perquè hi ha molts pisos buits i destinats a segones residències. Com a conseqüència, han augmentat el nombre de contractes de Lloguer Social i les sol·licituds per les promocions de pisos de protecció oficial. Tot i això, el volum de demanda continua essent elevada. A la vegada s'han vist limitades i més restrictives les ajudes públiques de caràcter econòmic per fer front al pagament del lloguer.

La manca d'habitatge es detecta amb l'augment de les execucions hipotecàries i els desnonaments. Moltes famílies perden la seva llar per impagament de les quotes hipotecàries. Tot i això, no es detecta un augment de l'exclusió social severa en matèria d'habitatge, ni un augment de les famílies sense sostre. La solidaritat i la xarxa familiar es presenta com un pilar bàsic per donar sortida a aquestes situacions. Conseqüentment, es detecta un augment de les situacions d'infrahabitatge, concretament d'amuntegament i sobreocupació.

El mercat de l'habitatge mostra importants diferències pel que fa el nucli estricte de Palafrugell i els nuclis de costa, tant pel que fa a l'oferta com a la demanda. Les zones més desfavorides, segons el Pla Local d'habitatge, són petits sectors discontinus en el territori, bàsicament de la perifèria, com La Sauleda, els Pisos de l'Aniversari, els Pisos de Sant Martí i La Punxa i, conseqüentment, presenten diferències significatives respecte la resta del nucli en quant a preus dels habitatges, tipus d'edificacions, estat de conservació i característiques socioeconòmiques dels seus residents (vegeu apartat 5.Territorialització).

6.5. Família i relacions socials

El context de sociabilització de les persones ha variat significativament en les darreres dècades. Si abans l'articulació del subjecte amb la societat es produïa de manera natural a través de la primera sociabilització amb la família (extensa), la posterior incorporació al sistema educatiu i posteriorment amb el seu barri-ciutat, i la participació dels mateixos agents en aquests espais garantien una certa seguretat; l'aprofundiment del procés globalitzador ha comportat la possibilitat de trencar els eixos cartesianes de l'espai i el temps, podent-nos desplaçar i obtenint informació immediata de qualsevol punt. Les trajectòries de vida, com la producció, cada cop han esdevingut més fragmentades, més disruptives, comportant també una major atomització de les relacions socials i, per tant, afeblint dels llaços de solidaritat entre les persones.

A contracorrent d'aquest context, però, la família segueix sent la primera font de sociabilització de les persones i és en el si d'aquesta que es produeixen els llaços primaris d'altruisme i redistribució. És doncs la primera institució de benestar. Com a grup de socialització primària, la família assumeix els rols fonamentals per als individus, des de la configuració de la identitat, dotar d'un espai de suport i benestar (material i simbòlic) i ser l'eina central per a l'adaptació al canvi i l'assumpció de noves competències.

Tant a Catalunya com al conjunt de països de l'Europa comunitària, s'ha produït una diversificació dels models de família alhora que ha disminuït la dimensió de les llars. En aquest context, han augmentat el nombre de llars unipersonals, famílies monoparental i parelles sense fills, són formes que aporten més elements de feblesa en la configuració del teixit relacional. A més de la família, també es contempen com a factors d'exclusió, l'escassetat o debilitat de relacions socials o de proximitat.

El deteriorament o l'escassetat de les relacions familiars o socials pot constituir una forma d'exclusió que transcendeixi l'àmbit afectiu i edifiqui barreres objectives i subjectives que obstaculitzin la inclusió social. Un dels factors més destacats d'exclusió social fa referència al deteriorament de la xarxa familiar i a les conseqüències que se'n deriven a nivell psicològic o social degut als conflictes i/o la violència intrafamiliar.

- Nuclis familiars

Les llars unipersonals a Palafrugell representen el 26% de les llars segons el padró d'habitants de juliol de 2012. En el darrer cens, el del 2001, les llars unipersonals constituïen el 21,8% de les llars i estaven formades, principalment, per dones, més grans de 65 anys i vídues. En la mateixa línia, el Pla d'Igualtat d'Oportunitats de Palafrugell (2008) posava de manifest que les dones majors de 65 anys i que viuen soles superen els homes, sobretot majors de 85 anys.

Taula 89. Nombre de membres a la llar. Palafrugell. 2012

Membres a la llar	Nº de llars
1	2.058
2	2.173
3	1.637
4	1.411
5	487
6	268
7	118
8 i més	128

Font: Padró d'habitants

Taula 90. Persones grans que viuen soles. Palafrugell. 2008

	+ 65 anys		+ 85 anys	
	Nº	%	Nº	%
Homes	176	23,7	30	18,1
Dones	568	76,3	136	81,9
Total	744	100	166	100

Font: Pla d'Igualtat d'Oportunitats

Les **persones que viuen soles** també representen un col·lectiu de demanda important dels Serveis Socials de Palafrugell. El pes de la demanda de llars unipersonals entre 2009 i 2011 s'ha vist duplicat.

Taula 91. Evolució persones ateses pels Serveis Socials segons nucli familiar (%). Palafrugell

	2007	2008	2009	2010	2011
Persona sola	26,58	20,40	20,40	32,89	34,03
2 persones	19,90	18,22	18,68	20,93	19,24
3 persones	17,88	20,49	24,93	18,12	17,25
4 persones	20,02	19,76	16,86	13,08	13,36
5 persones	8,34	8,91	7,52	7,07	7,6
Més de 5 persones	7,27	12,23	11,60	7,91	8,4
Total	100	100	100	100	100

Font: Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell

L'estudi *Pobresa, marginació i exclusió social a la Costa Brava* posava l'accent en la solitud en que viuen molts avis, ja sigui perquè se senten sols o perquè viuen sols. Tinguin o no família es remarcava el fet que els familiars sovint se'n desentenen. Aquesta problemàtica s'afegeix a les que ja pateixen les persones

grans en altres àmbits: manca de recursos econòmics, problemes de salut, problemes amb l'habitatge, etc.

En l'estudi fet el desembre de 2011 sobre la *Situació de la gent gran de l'àmbit de Pla de Barris de la Sauleda – Carrer Ample* es troba que el 25.3% dels entrevistats de més de 65 anys viuen sols (tres vegades més dones que homes). Un 15% de les persones entrevistades responen que estan sempre o quasi sempre sols durant el dia. I d'aquestes, un 76% són dones.

Per altra banda, les llars formades per 2 persones, representen el 26,2% de les llars de Palafrugell. Segons el cens de 2001, les llars formades per 2 persones representaven el 27,1% de les llars del municipi, d'aquestes la majoria eren nuclis formats per una parella sense fills, no obstant, es registraven 426 llars monoparentals amb un fill.

Les **famílies monoparentals** amb un o més fills representen un col·lectiu important i un altre dels exponents de desintegració familiar per la problemàtica econòmica i de gestió que suposa. Les llars monoparentals han tendit a augmentar en els darrers anys, tot i això, continuen sent les famílies monoparentals formades per la mare i els fills les més importants.

Taula 92 - Famílies monoparentals. Palafrugell. 2008

	Nº	%
Llars amb cap de família home	268	22,9
Llars amb cap de família dona	901	77,1
Total	1.169	100

Font: Pla d'Igualtat d'Oportunitats

- **Mancances socials**

Els casos de persones ateses pels Serveis Socials de l'Ajuntament amb mancances socials és un marcador de la fragilitat de la xarxes socials familiars i de les xarxes socials de proximitat.

Segons les dades de l'Àrea de Serveis Socials, la principal problemàtica atesa en aquesta matèria és la manca d'autonomia personal. Es tracta de situacions on és necessària l'ajuda externa per dur a terme les activitats bàsiques de la vida diària. En la majoria de casos aquesta problemàtica està associada a l'edat, la dependència o la discapacitat.

En segon lloc, destaquen les dificultats en les relacions familiars i socials en sentit estricte. Es tracta de situacions d'intolerància, conflicte, manca de respecte o d'altres problemàtiques en el si familiar i la xarxa social de proximitat, amics, veïns, etc.

També són rellevants els problemes per dificultats d'integració social. Aquest és un concepte molt ampli que, segons els tècnics, inclou situacions on no és possible participar en la societat per mancances amb l'idioma, desajustaments culturals, discapacitats, antecedents penals, etc.

En quart lloc, destaquen els casos d'aïllament físic, estretament vinculats a la solitud que pateixen les persones grans que viuen soles i que no compten amb una xarxa familiar o social que se'n ocupi.

L'augment més important en els darrers anys s'ha produït en les conductes socials delictives que s'han vist quadruplicades en quatre anys.

Taula 93. Evolució problemàtiques de mancances socials ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Aïllament físic	13	7,6	5,6	8,5	5,2
Conductes socials/delictives	1,3	4,4	4,7	3,8	4,9
Dificultats integració social	11	0,1	13,5	11,3	12,9
Dificultats rel.famil/socials	23,1	30,9	28,8	27,1	29,5
Indicis trastorns mentals	0,6	1,7	0,6	0,8	1,5
Indigència	0,3	0,6	0	0,2	0,6
Manca autonomia personal	38	29	34,5	36,4	31,4
Mendicitat	0,3	0,2	0	0,2	0,6
Rebuig social	0,3	0,6	0	0,4	0,3
Transeünts	0,6	0,2	0,3	0,4	0,3
Victimització	2,9	4,6	3,5	3	4,6
Altres	7,5	10	8,2	7,5	8,2
Total	100	100	100	100	100

Font: Serveis Socials Palafrugell

Per gestionar i resoldre els conflictes comunitaris i veïnals; familiars i contractuals que es produeixen entre les persones, l'Ajuntament de Palafrugell posa a disposició dels ciutadans el Centre de Mediació i Convivència (CMiC). Els principals

conflictes atesos tenen a veure amb la convivència veïnal i les relacions familiars. Aquesta tendència, segons el Centre, s'ha mantingut igual al llarg dels anys.

Taula 94 . Conflictes atesos pel CMiC. Palafrugell. 2011

Tipus de conflicte	Nº casos
Convivència veïnal	35
Relacions familiars	11
Impagaments	17
Contractuals	9
Mesures alternatives	3
Ús espais públics	2
Comunitats de veïns	1
Altres	5
Total	83

Font: Centre de Mediació i Convivència.
Ajuntament de Palafrugell

- **Maltractament familiar**

Relatiu al maltractament familiar, l'any 2011 es van registrar 117 consultes pels Serveis Socials de l'Ajuntament de Palafrugell. Destaquen les consultes per violència masclista, és a dir, maltractament psíquic (32) i físic a la dona (29). També són rellevants els casos de negligència per abandonament dels fills (10).

Taula 95 . Evolució problemàtiques de maltractament familiar ateses pels Serveis Socials. Palafrugell (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Abús sexual als fills	0	1	0	1,1	0,9
Ingrés d'urgència x maltracta.	0	1	0	1,1	1,8
Ingrés en casa acollida	0	0,5	1,2	0,5	0
Maltract. Econòmic	4	3,6	2,4	2,6	3,6
Maltract. Físic a la dona	28	26,4	23,8	23,4	26,6
Maltract. Físic als fills	2,6	2,6	3,6	2,6	2,7
Maltract. Físic gent gran	0	0,5	0	0	0,9
Maltract. Psíquic a la dona	25,3	24,8	30,9	26,1	29,3
Maltract. Psíquic als fills	2,6	4,1	2,4	4,8	4,6
Maltract. Psíquic gent gran	0	0	0	0,5	0,9
Maltracta. físic o psíquic home	1,3	2	0	1,6	0,9
Maltractament econòmic	8	1,5	2,4	2,1	3,6
Maltractament físic als fills	0	1	0	1,1	0,9
Maltractament psíquic fills	2,6	2,6	2,4	1,1	1,8
Maltractament/abús sexual fills	1,3	1	1,2	1,1	1,8

Maltractaments/abús sexual	0	0	1,2	0,5	0,9
Negligència abandonament fills	10,6	10,8	16,6	14,9	9,1
Negligència i/o abandó	1,3	3,1	3,6	3,7	6,4
Negligència/abando. gent gran	1,3	0,5	2,4	2,2	0
Altres	10,6	12,4	5,9	9	11,9
Total	100	100	100	100	100

Font: Serveis Socials Palafrugell

Les dades de l'Institut Català de les Dones sobre les trucades rebudes a la línia d'atenció a les dones en situacions de violència, posa de manifest que de les 10.817 trucades rebudes el 2011, només el 0,9% són de la comarca del Baix Empordà.

Per les situacions de més risc de maltractament físic a Palafrugell existeix el servei de teleassistència mòbil per a dones víctimes de violència de gènere (ATEMPRO). L'any 2011 s'han donat d'alta 5 dones al servei, el mateix nombre que l'any anterior.

El Servei d'Informació i Atenció a la Dona (SIAD) de Palafrugell s'inclou a l'Àrea de Serveis Socials. Aquest ofereix un servei orientat a la dona, per donar resposta a totes aquelles demandes i necessitats personals que es canalitzen a través de l'administració local, facilitant l'accés als recursos, la participació, el desenvolupament integral, la socialització, l'eradicació de la discriminació per raó de gènere, així com dotar d'eines de suport a aquelles dones que pateixen violència masclista.

L'any 2011 s'han atès 93 dones, moltes d'elles derivades de l'Àrea Serveis Socials. El perfil de dones era, principalment, de 18 a 45 anys, el 49% de nacionalitat espanyola i el 23% marroquina, el 37,6% estaven casades, el 45% separades o divorciades i el 6,5% eren solteres. De les consultes ateses, destaquen les demandes d'assessorament jurídic, recursos laborals i suport psicològic.

Taula 96 . Consultes ateses pel SIAD segons serveis de les derivacions sortints. Palafrugell. 2011

Tipus de derivació	Nº
Assessorament legal SIAD	50
Col·legi advocats	20
Serveis socials	9
Suport psicològic	13
Grup psicoterapèutic	6
SIAD Consell Comarcals	5

SIAD Girona	1
ICD	1
Mossos d'esquadra	6
CAP	1
GRAMC	2
SOC	11
IPEP	10
Creu Roja	4
Formació	2
Associació Suport Dona	3
Club Sant Jordi	4
Altres	8
	156
Font: Memòria SIAD 2011.	

- **Conclusions**

La taxa de pobresa a Catalunya segons el tipus d'unitat familiar és important en les llars unipersonals (sobretot de majors de 65 anys), les famílies monoparentals i les famílies amb tres o més fills. Són noves formes d'estructura de les llars que introdueixen més elements de feblesa.

A Palafrugell han augmentat les llars unipersonals, sobretot de persones grans, per l'envelliment i el sobreenvelliment de la població, sobretot femenina. La pèrdua de la xarxa familiar, en un context on la família és el pilar bàsic per dotar de suport i benestar, aguditzza els problemes que ja de per si pateix la gent gran. Una de les principals conseqüències del procés d'envelliment de la població és l'augment de les situacions de dependència i les responsabilitats d'atenció i cura entre els familiars propis. L'atenció d'aquestes persones es fa sobretot en l'àmbit familiar i recau especialment en les dones.

Les famílies monoparentals també s'han vist incrementades per l'augment dels processos de separació, divorci o solteria. El risc d'exclusió per aquest tipus d'unitat familiar s'agreuja per les dificultats econòmiques i de gestió de les responsabilitats laborals i familiars. Les famílies monoparentals estan formades, principalment, per dones amb fills. En el cas de les llars encapçalades per una dona, s'afegeixen les desigualtats salarials entre homes i dones i el suport econòmic, sovint inadequat, que les mares que obtenen la custòdia dels fills reben per part de les seves exparelles.

El risc d'exclusió entre les famílies nombroses, amb 3 o més fills, és especialment important entre la població d'origen estranger. L'índex sintètic de fecunditat o nombre de fills per dona és superior a les dones autòctones i, per tant, les famílies nombroses tenen una forta incidència entre la població marroquina. Les condicions laborals i econòmiques d'aquest col·lectiu són més desfavorables i les necessitats econòmiques a la llar s'agreugen.

En el context familiar la dona té un pes important en la cura dels membres de la llar, les persones d'edat avançada i els infants. L'augment de la participació de les dones en el mercat de treball planteja problemes de conciliació familiar que fa necessària la redistribució de les responsabilitats familiars, amb altres membres de la llar o de fora de la llar.

La situació extrema de desestructuració familiar es dona amb el maltractament intrafamiliar, sobretot per violència contra les dones o violència de gènere. Des de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament es detecta un augment de les situacions de maltractament físic i psíquic a la dona. Es fa difícil dir si ha augmentat la violència domèstica o bé les campanyes de sensibilització ha portat a més dones a denunciar. En tot cas, és una realitat que comporta un deteriorament de les xarxes familiars o socials més pròximes, no només dels afectats sinó de l'entorn social i familiar, i comporta seqüeles psicològiques de llarga durada. Quan hi ha menors d'edat a la llar, augmenta el risc d'exclusió pels infants, ja que afecta en el seu desenvolupament personal, social i educatiu.

6.6. Ciutadania i participació

La ciutadania és un estatus, és a dir, un reconeixement social i jurídic. En un context de democràcia, la ciutadania remet a la participació social plena en drets i obligacions que tenen els individus i grups socials.

Malgrat ser una societat de dret, la societat catalana i espanyola estableixen mecanismes i normatives que limiten l'accés a la ciutadania o priven de determinats drets polítics i/o socials a les persones en funció de diverses raons, entre les que es pot destacar la nacionalitat i la situació administrativa dels ciutadans, és a dir, segons la situació jurídica i legal.

Com apunten molts estudis, la participació política està estretament vinculada a les condicions dels individus en altres àmbits (econòmic, laboral, formatiu, etc.).

Normalment, les persones que participen en el camp polític són aquelles que es troben en una millor posició social, i a l'inversa. A més dels drets de participació política, les societats disposen de mecanismes per vehicular les necessitats i opinions i establir lligams socials. A través de les xarxes associatives i els espais disponibles per l'encontre i la dinamització dels entorns es generen fluxos propis i vinculacions amb d'altres entorns i realitats, generant espais de comprensió i construcció social, així com canals d'acció, més enllà dels previstos en la democràcia representativa.

- Participació política

A les eleccions municipals del 22 de març de 2011, el 20% de la població major de 18 anys i empadronada a Palafrugell no tenia dret a votar. La proporció de població és força més elevada que en el conjunt del territori català, la qual cosa s'atribueix a la quantitat de persones amb nacionalitat estrangera que resideixen al municipi. Així doncs, trobem que una part de les persones que viuen a Palafrugell no són ciutadans de ple dret.

Taula 97. Població no censada electoralment (%). Eleccions municipals 2011

	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
Cens	14.526	88.150	5.292.531
Població ≥ 18 anys (2010)	18.175	108.699	6.162.578
Població no censada electoralment (%) (1)	20,08	18,90	14,12

(1) Relació entre població censada electoralment i la població més gran de 18 anys

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Governació i Relacions Institucionals i IDESCAT

De les persones que podien votar, el 51,4% va participar a les eleccions, una taxa de participació inferior al conjunt del Baix Empordà i Catalunya. En conseqüència, l'abstenció a Palafrugell va ser del 48,6%, superior a la resta d'àmbits territorials considerats.

Taula 98 - Participació i abstenció a les eleccions municipals de 2011 (%)

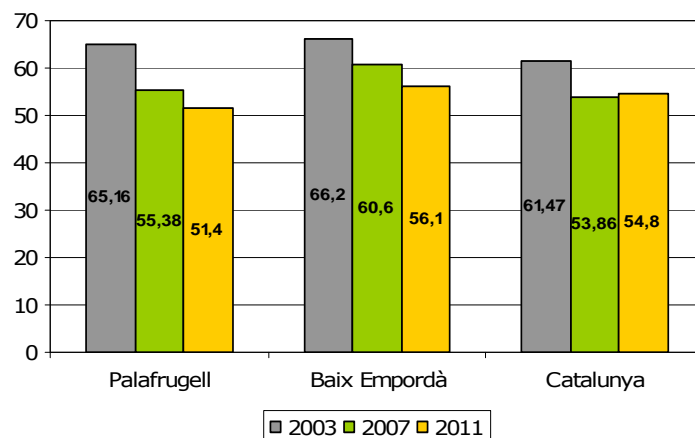
	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
Participació	51,4	56,1	54,8
Abstenció	48,6	43,9	45,2

Font: Departament de Governació i Relacions Institucionals

La participació a les eleccions municipals s'ha reduït de forma important a Palafrugell i ha augmentat l'abstenció, seguint la pauta del Baix Empordà i, en menor mesura, Catalunya. La baixa participació en la vida pública i política de les

persones és un reflex del seu grau de desafecció política, que s'entén com una desvinculació amb el sistema democràtic i amb la vida política a causa del desinterès o el descontentament dels ciutadans.

Gràfic 21. Participació a les eleccions municipals (%)

Font: Departament de Governació i Relacions Institucionals

Pel que fa a la participació en les darreres eleccions, veiem que les eleccions al congrés dels diputats són les que més electors tenen (62,1%, 2011) i les europees les que menys (32,7%, el 2009). Cal dir també que hi ha més participació en les eleccions al Parlament de Catalunya (55,9%, 2010) que en les municipals.

- Participació ciutadana

El paper de la participació ciutadana en l'àmbit local ha adoptat un paper important en els darrers anys. En aquest context, l'Ajuntament de Palafrugell ha desenvolupat entre el 2006 i 2012 els següents processos participatius:

- Pla Educatiu de Ciutat 2005-2006
- POUM 2006
- Pla de Participació Ciutadana 2009-2010
- Pla director de la Societat del Coneixement 2009-2010
- Pla de Barris 2009-2012
 - Plaça de l'Estadi 2009
 - Parc de la Sauleda 2009-2010
 - Dóna un cop de mà per la convivència 2010
 - Millora local social carrer Ample 2010-2011
 - Avaluació participativa del Pla de Barris 2012
- Procés consultiu del carrer Chopitea de Calella 2011
- Procés consultiu *Quin Museu Volem?* 2010

- *Miri Senyor Alcalde* 2010
- Participació al ple a través del twitter 2010-2012
- Noms de carrers de dones 2011
- Pla de Mobilitat Urbana 2011
- Pla Local d'Habitatge 2011
- Pla Estratègic de Desenvolupament Econòmic i Cohesió Social 2012

Els diversos processos participatius es regeixen pels criteris de continuïtat, formació, organització i recursos, legitimitat, integrants, transversalitat, obertura i inclusió, coneixement situat, valors dels resultats i integració. D'altra banda, el Pla de Participació va establir les principals temàtiques on més convé la participació: mobilitat, participació intensa als barris i nuclis de Palafrugell, usos d'equipaments, civisme i policia local, regidors de barri, obres públiques i usuaris de les polítiques.

D'altra banda, el Pla de Participació Ciutadana de Palafrugell, recollia els principals òrgans estables de participació que existeixen en el municipi i on intervenen les diverses àrees de l'Ajuntament²¹:

- Àrea de serveis a les persones:
 - Taula d'Entitats Socials i Consell de la Gent Gran
 - Consell de Participació Juvenil, Consell Municipal d'Entitats, Taula de Coordinació Municipal i Consell Assessor de Polítiques de Joventut
 - Consell escolar municipal
 - Taula municipal de solidaritat i cooperació
 - Taula de mobilitat.
 - Mesa de Salut Jove
- Institut Municipal d'Esports
 - Consell municipal d'esports
- Institut de Promoció Econòmica
 - Junta de Govern de l'Institut de Promoció Econòmica
- Patronat Museu del Suro
 - Comissió assessora del Nou Museu del Suro
- Pla de Barris
 - Comitè d'avaluació i seguiment

²¹ S'han actualitzat els òrgans estables de participació, afegint els que s'han creat en els últims 2 anys i eliminant els que s'han dissolt.

A més dels òrgans estables, el Pla Local de Participació detecta oportunitats puntuals de participació com les jornades del primer any del govern municipal, comissió dels jocs escolars locals, reunions amb l'associació de comerciants, reunions amb associacions de veïns, comissió dinamitzadora de la plaça Can Màrius, programa de participació ciutadana per a la revisió del POUM i altres projectes d'intervenció integral del Pla de Barris.

Al llarg del 2011 i 2012 s'han creat els següents òrgans de participació:

- Consell Econòmic i Social de la vila de Palafrugell
- Consell de gestió i participació de Calella
- Consell de gestió i participació de Llafranc
- Consell de gestió i participació de Tamariu
- Consell de gestió i participació de Llofriu

- **Associacionisme**

A més de la participació formal canalitzada per l'administració pública, existeixen altres vies de participació informals a través de les xarxes associatives del municipi que contribueixen a la intermediació i canalització de les demandes i inquietuds dels ciutadans i ciutadanes. La participació a les entitats i associacions es gestiona a través de les mateixes organitzacions i, en alguns casos, des de les àrees de l'Ajuntament on s'ubiquin.

Segons la Guia d'Entitats del Departament de Justícia, a Palafrugell consten 192 entitats i associacions. La proporció per cada 1.000 habitants és superior a Palafrugell respecte el conjunt de Catalunya. En aquest sentit, es pot dir que Palafrugell compta amb un ampli teixit associatiu.

Taula 99 - Taxa d'entitats i associacions per 1.000 habitants. 2011

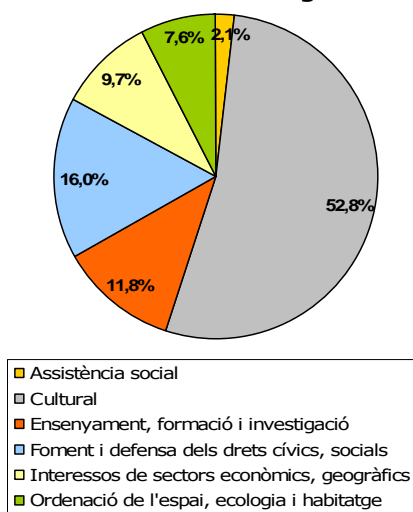
	Palafrugell	Baix Empordà	Catalunya
Nombre d'entitats i associacions (1)	192	1.220	60.766
Habitants 2010	22.622	133.221	7.512.381
Taxa entitats i associacions per 1.000 habitants	8,49	9,16	8,09
(1) Inclou associacions, fundacions privades, col·legis professionals, acadèmies corporatives, entitats religioses i federacions			
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Guia d'Entitats. Departament de Justícia.			

Segons la Guia d'Entitats, el tipus d'entitats i associacions més importants a Palafrugell són de caràcter cultural (52,8%), en segon lloc, de foment i defensa

dels drets cívics i socials (16%). Les associacions d'assistència social, en canvi, són les menys nombroses, representant tan sols el 2,1%.

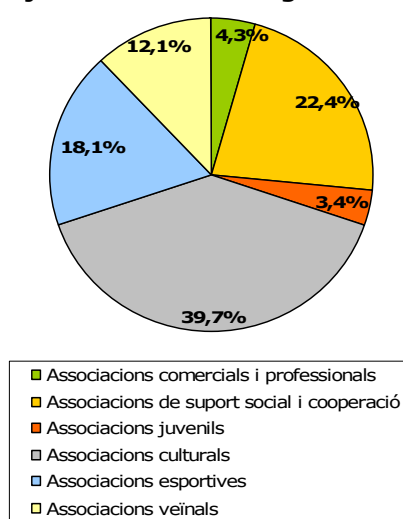
Segons l'Ajuntament de Palafrugell, el municipi compta amb 116 associacions i entitats que estan inscrites al registre municipal. D'aquestes, també destaquen les de caràcter cultural (39,7%), seguit de les de suport social i cooperació (22,4%) que inclou les d'assistència social.

Gràfic 22 . Associacions segons tipus. Guia d'entitats. Palafrugell. 2011

Font: Guia d'entitats. Departament de Justícia

Gràfic 23 . Associacions segons tipus. Ajuntament. Palafrugell. 2011

Font: Ajuntament de Palafrugell

En general, les entitats i associacions del municipi són més o menys diverses. Tot i això, destaquen les associacions de caràcter cultural i social que afavoreixen a la dinamització de la vida associativa i cultural. Les entitats assistencials orientades a l'exclusió social són menys rellevants, però compten amb un ampli recolzament pel paper que desenvolupen en l'atenció dels col·lectius més vulnerables.

- **Conclusions**

De l'anàlisi realitzat se'n desprèn que hi ha un elevat percentatge de població exclosa de les decisions polítiques. Es tracta de població immigrant, sobretot provinent del Marroc, que no tenen la nacionalitat espanyola i, per tant, no tenen dret a vot en cap convocatòria electoral. L'exclusió de la població estrangera del debat polític dificulta la integració d'aquest col·lectiu en la societat alhora que els deixa al marge de les decisions polítiques.

Entre la població amb dret a vot, seguint la tendència general de Catalunya i d'Espanya en els darrers anys, disminueix la participació política per l'augment de la desafecció política entre la ciutadania.

Els espais i processos de participació ciutadana formal no cobreixen la població exclosa de la participació política perquè es duen terme en temàtiques i àmbits allunyats de la realitat dels sectors socials exclosos. El Pla de Barris, que inclou diversos projectes participatius, és el projecte que més respon a les necessitats dels col·lectius més vulnerables.

Segons la memòria del Procés Participatiu de Millora del Barri 2010-2011, el nombre de participants s'ha estabilitzat en les diferents reunions i processos participatius (entre 20 i 25 persones de mitjana) i ha augmentat la diversitat dels assistents, entre les quals hi ha ciutadans del barri i entitats i associacions.

Les entitats i associacions són nombroses a Palafrugell, sobretot les de caràcter cultural i social. Comptar amb una xarxa d'associacions àmplia afavoreix la participació social, organitzant i planificant accions de persones amb interessos comuns. L'associacionisme entre els immigrants ha esdevingut un recurs per a la participació i s'ha convertit en un dels motors més importants per la integració social d'aquests col·lectius.

7. Col·lectius

7.1. Infants

La pobresa i l'exclusió social entre els nens i nenes limita les seves oportunitats futures, en el camp educatiu, relacional, laboral, etc. El risc d'exclusió social dels infants està condicionada pel context familiar i l'entorn quan aquest presenta factors de risc. Per tant, l'exclusió dels infants va més enllà de les situacions de maltractament o negligència.

Des de l'inici de la crisi econòmica, s'ha vist incrementat el risc de pobresa entre els infants i joves menors de 16 anys. La situació actual de les famílies a Catalunya i Espanya repercuteix negativament en els seus fills i s'incrementa el risc que es reproduïxi la situació de pobresa i exclusió dels pares.

A Palafrugell, els infants 0 a 14 anys representen el 17% de la població, una proporció molt superior a la mitjana catalana. Molts dels infants són fills d'immigrants i, per tant, són més susceptibles a la vulnerabilitat.

L'àrea de Serveis Socials rep un volum important de consultes del col·lectiu d'infants, de 0 a 12 anys, sobretot relacionades amb l'aprenentatge i les mancances socials i familiars. Entre aquestes, destaca una proporció important de consultes relatives a negligències per abandonament de fills.

Taula 100 - Evolució persones ateses pels Serveis Socials segons edat (%). Palafrugell

	2007	2008	2009	2010	2011
00 - 03	5,29	11,14	12,98	7,73	7,15
04 - 12	22,03	13,98	12,50	12,35	10,62
13 - 18	4,94	7,58	6,25	6,30	5,88
19 - 24	5,72	6,09	6,46	6,98	6,11
25 - 44	29,75	32,19	31,73	28,11	28,06
45 - 64	11,62	14,25	13,74	15,22	18,23
65 - 74	3,86	3,96	3,97	4,77	3,37
75 - 84	8,72	5,08	6,64	7,36	6,27
85 +	8,07	5,74	5,73	11,17	7,31
Total	100	100	100	100	100

Font: Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell

Per donar resposta a les situacions de risc social detectades, Palafrugell compta amb el Centre Obert Municipal (COM), que atén a nens i nenes de 6 a 12 anys. Es tracta de menors que per circumstàncies personals, familiars i socials, necessiten suport i acompanyament en el procés evolutiu i de maduració. És un recurs fonamentalment preventiu alhora que educatiu i pedagògic que té com a objectiu general evitar el deteriorament d'aquestes situacions de risc social. El nombre de nens i nenes atesos durant el curs 2009/2010 van ser un total de 26.

7.2. Joves

Els joves han deixat de constituir un tram d'edat a ser una categoria social amb unes característiques socials, culturals i econòmiques pròpies que sovint comporten situacions de risc. La prolongació d'aquestes característiques ha augmentat l'edat del col·lectiu que, actualment, es fixa en els 30 anys. A Palafrugell, un 17,3% de la població té entre 15 i 29 anys.

Hi ha un percentatge molt important de joves (36%) que no tenen la nacionalitat espanyola. La meitat són del Marroc (877 joves) seguits del col·lectiu de nacionalitat romanesa (417 joves) i dels de llatinoamèrica (247 joves).

En relació al mercat de treball, la situació dels joves es caracteritza per la precarietat del mercat de treball (sous baixos, contractes temporals i relacions laborals sense contracte) i un volum important d'atur. D'altra banda, l'augment del nivell educatiu dels joves condueix a situacions de subocupació, és a dir, compten amb una categoria laboral inferior a la seva formació. Pels joves amb baixos nivells formatius o que no han completat l'educació obligatòria, l'accés i les condicions del mercat de treball són encara més desfavorables i existeix el risc que es perllonguin en l'edat adulta.

La dificultat per tenir una feina estable i recursos econòmics suficients, dificulten les possibilitats d'emancipació dels joves. En conseqüència, s'allarga l'edat d'emancipació i es roman més temps a casa dels pares. La situació econòmica i laboral, a més a més, impossibilita la compra d'un habitatge, de manera que el lloguer és l'opció més recurrent entre els joves.

Els problemes de salut estan molt relacionats amb els trastorns alimentaris, el consum de tòxics i la sexualitat. Els trastorns alimentaris tenen el seu origen en els models estètics corporals que es projecten als mitjans de comunicació. Quant

al consum de tòxics, destaquen l'alcohol, el tabac, el cànnabis i la cocaïna, que tenen certa acceptació entre la població més jove. Finalment, la vida sexual s'inicia aviat, la qual cosa es pot associar a l'elevada taxa d'interrupcions a l'embaràs entre les noies de 15 a 19 anys a la comarca del Baix Empordà.

En termes de salut, la recentment constituïda Mesa de Salut Jove té com a objectiu prioritari per treballar l'any 2012 l'alimentació dels joves i la seva implicació en temes de salut.

La participació formal en les decisions polítiques dels joves és inferior a la del conjunt de la població. La participació informal en associacions i entitats juvenils es presenta com la fórmula alternativa a la participació i representació en la societat d'aquest col·lectiu. No obstant, aquesta és lliure i està condicionada per la cultura participativa individual, fet que provoca que alguns perfils no hi estiguin representats. El Consell municipal d'entitats juvenils és un òrgan de participació que es reuneix un cop al mes.

Per a la dinamització del col·lectiu de joves de Palafrugell, l'Ajuntament posa a la seva disposició l'Espai Jove (de 12 a 17 anys) que compta amb l'Espai Jove que permet la trobada de joves amb la finalitat d'educar en el lleure; el programa Pandora per joves de 12 a 14 anys en risc d'exclusió social; i el Treball de Carrer que intervé en els diferents barris del municipi per afavorir la comunicació entre la ciutadania, l'administració local i els joves.

De les activitats proposades des de l'àrea de Joventut de l'Ajuntament s'evidencia un esbiaix de participació dels nois respecte a les noies: durant el 2011 han participat un total de 1078 joves del municipi, 765 nois i 313 noies ²². **Hi ha especials dificultats per la participació a l'Espai Jove de les noies marroquines.**

7.3. Dones

El gènere és un factor que condiona el risc d'exclusió social, ja que l'estructura social situa a la dona en una posició de vulnerabilitat major que la dels homes (accés al mercat laboral, càrregues familiars, violència de gènere, etc.). Les dades

²² Seguiment del Pla d'Igualtat 2011 de l'Espai Dona.

de persones ateses per l'Àrea de Serveis Socials posen de manifest que s'atenen a més dones que homes.

Taula 101 -Evolució de les persones ateses pels Serveis Socials segons sexe (%). Palafrugell

	2007	2008	2009	2010	2011
Dona	51,66	52,41	50,90	53,58	51,98
Home	45,50	45,86	47,69	44,76	48,02
Total	100	100	100	100	100

Font: Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell

La posició de les dones al mercat de treball de Palafrugell es caracteritza per una major presència al sector serveis i una elevada taxa de contractes temporals. Abans de la crisi econòmica, l'atur entre les dones era superior a la dels homes, ara bé, donat que l'afectació de la crisi s'ha mantingut més estable al sector serveis, aquesta tendència s'ha invertit. Les diferències salarials també són un factor de discriminació recurrent que té conseqüències en les prestacions d'atur i les pensions, de menor quantia entre les dones.

Quan es tracta de llars monoparentals amb una dona i fills a càrrec el risc d'exclusió social s'agreuja per les dificultats de gestió i econòmiques que es plantegen. Les desigualtats laborals i econòmiques entre homes i dones, i el suport econòmic sovint inadequat per part de les exparelles dificulten encara més la situació.

En l'àmbit familiar la dona continua tenint un paper clau i, en moltes famílies, se li planteja en exclusiva la conciliació de la vida laboral i familiar. La cura dels fills i la gent gran, les responsabilitats domèstiques, etc. recauen principalment en les dones, la qual cosa té conseqüències en el seu desenvolupament personal i professional.

Les dones víctimes de la violència de gènere, ja sigui física o psicològica, tenen un elevat risc d'exclusió social, i impliquen un deteriorament de les xarxes familiars o socials més pròximes, no només dels afectats sinó de l'entorn social i familiar. Així mateix, comporten greus conseqüències psicològiques que deriven a problemes de salut (depressió, ansietat, etc.) i afecten al desenvolupament personal i social.

Arran dels estudis consultats i de les entrevistes fetes, no es pot concloure que hi hagi un perfil homogeni en els casos de violència domèstica: ni nivell formatiu, ni

econòmic, ni territorial. La prevenció, per tant, cal dirigir-la a tota la població i al col·lectiu de joves i adolescents.

En aquest context, el fet de ser dona, de ser una persona immigrada o tenir una determinada edat intensifica la vulnerabilitat de la persona davant les dinàmiques d'exclusió.

7.4. Persones immigrades

Les persones immigrades representen un volum molt important de població a Palafrugell i un dels col·lectius amb més risc d'exclusió social. El perfil principal de població nouvinguda són persones en edat activa, sobretot del sexe masculí i provinents del Marroc. En menor mesura, provenen de Romania i el conjunt dels països del Centre i Sud d'Amèrica. Les causes de la immigració són sobretot per motius econòmics, les esperances de millorar el nivell de vida han conduït a moltes persones a abandonar el seu país i, per tant, parteixen d'una situació desfavorable que es tradueix en el país de destí.

Molta de la població immigrada arriba sense la documentació necessària per poder participar plenament en tots els àmbits de la ciutadania. La manca de permisos de treball i residència els dificulta l'accés al treball. L'atur ha tingut sempre un pes important entre aquest col·lectiu, però amb la crisi econòmica s'ha agreujat per la concentració d'aquests en el treball no qualificat (construcció i agricultura), precari, mal remunerat o en l'economia submergida i, per tant, més inestable i susceptible a les variacions del mercat de treball. En conjunt, la situació laboral d'aquest col·lectiu aboca a situacions de més risc de pobresa.

Les mancances formatives de la població immigrada és un altre dels factors que condiciona l'accés al mercat de treball i les condicions laborals. Aquestes tenen el risc de reproduir-se en els joves i infants que són fills d'immigrants i que es troben actualment en el sistema educatiu. L'èxit escolar és més costós pel desconeixement de la llengua, el sistema educatiu o la cultura de destí. Així mateix, tenen una probabilitat més elevada d'abandonar el sistema educatiu aviat, no superar els estudis obligatoris i tenir un nivell formatiu més baix.

La situació jurídica i legal de moltes persones immigrades els exclou de les decisions polítiques i no són ciutadans de ple dret. L'exclusió de la població estrangera del debat polític dificulta la seva representació i la integració en la

societat. D'altra banda, darrerament hi ha una tendència creixent a la discriminació i intolerància vers la població nouvinguda que també s'ha manifestat en l'agenda i el debat polític.

La immigració a Palafrugell es concentra en els barris més desafavorits, aquells que antigament havien estat ocupats per immigrants espanyols ja que el preu dels habitatges és més assequible. L'opció de lloguer de l'habitatge és més freqüent entre el col·lectiu d'immigrants, ja que la capacitat d'estalvi inicial és molt reduïda. Conseqüentment, s'ha produït una alta concentració de població immigrada en determinades zones del nucli de Palafrugell (Pisos de Sant Martí, Pisos de l'Aniversari, la Sauleda i la Punxa).

El risc de pobresa i exclusió de les persones immigrades, per tant, és encara elevat, fruit de la combinació de prejudicis culturals, marginacions legals, una oferta de llocs de treball que no permeten una vida sense pobresa, i on les persones immigrants es troben sobrerrepresentades.

7.5. Gent gran

Els canvis demogràfics experimentats en els darrers anys i l'augment de l'esperança de vida han provocat un increment significatiu del pes social de les persones grans a Palafrugell. Actualment, el 16% de la població de Palafrugell té més de 65 anys. Aquest increment ha vingut acompanyat d'una major diversitat del col·lectiu de persones grans pel que fa a l'edat, la salut i la situació social.

L'envelliment de la població, però sobretot el sobreenvelliment, incrementa el risc de vulnerabilitat davant les malalties que es contrauen al llarg de tota la vida. L'augment de l'esperança de vida que afecte sobretot a la població femenina fan especialment rellevants les situacions de discapacitat i dependència entre les dones d'edat avançada.

En l'atenció a les discapacitats i la dependència de la gent gran la família adopta un paper clau. Amb el canvi dels models familiars i la participació de la dona al mercat de treball, que històricament s'ha fet càrrec de la família, augmenta el risc de vulnerabilitat. En aquest context, es detecta una tendència creixent de situacions de solitud o aïllament.

Un gruix important de persones grans viu en llars unipersonals, sobretot les dones majors de 65 anys i vídues, però també majors de 85 anys. Les llars unipersonals són formes que aporten més elements de feblesa en la configuració del teixit relacional.

La vellesa molt sovint va acompanyada d'un augment de la feblesa econòmica. La desvinculació del mercat de treball disminueix la capacitat adquisitiva del col·lectiu. La major part de la població té com a únic ingrés la pensió de jubilació i viduïtat, però aquestes no creixen al mateix ritme que els costos de la vida i situa a moltes persones grans en el llindar de la pobresa. D'altra banda, el fet de no haver cotitzat a la seguretat social o de no haver-ho fet el temps suficient, agreuja la vulnerabilitat davant l'exclusió econòmica. Un problema que va en augment i que detecten els tècnics dels Serveis Socials és l'abús econòmic per part dels familiars que pateixen dificultats econòmiques.

En quant a l'habitatge, la gran majoria de gent gran disposa d'habitatge en propietat, normalment al centre del nucli estricte de Palafrugell, però també als Pisos de Sant Martí, Pisos de l'Aniversari i la Sauleda. En aquests casos les principals problemàtiques tenen a veure amb les condicions de l'habitatge, l'accessibilitat i l'estat de deteriorament degut al pas dels anys. Les rendes baixes del col·lectiu de gent gran dificulta fer millores i rehabilitar l'habitatge.

En termes generals, el col·lectiu femení de gent gran, per les circumstàncies demogràfiques i les socioeconòmiques que els envolten al llarg de la vida, tenen un risc més alt d'arribar a la vellesa amb situació de precarietat o pobresa, que s'afegeix als problemes propis de l'edat que contribueixen al deteriorament de la salut, les xarxes familiars i socials, etc.

La gent gran, especialment les dones, representen un grup nombrós entre les persones usuàries dels serveis socials municipals. Els usuaris del servei d'ajuda a domicili han augmentat en els darrers anys. El perfil d'usuaris del SAD són dones d'edat avançada que amb l'augment de les situacions de discapacitat i dependència necessiten ajuda externa per desenvolupar les activitats bàsiques de la vida diària. Així mateix, un gruix important dels beneficiaris de la Llei de Dependència són dones grans. El servei de teleassistència també ha augmentat en els darrers anys. El nombre d'usuaris al servei contempla les altes i les baixes anuals, per tant, la dada fa visible la mobilitat que hi ha hagut en el servei, ja que el nombre d'aparells de teleassistència és fix i sempre hi ha llista d'espera.

D'altra banda, Palafrugell compta amb una residència assistida, Palafrugell Gent Gran, que acull persones amb dependència moderada o severa. La nova residència geriàtrica de Palafrugell va entrar en funcionament l'any 2010 amb 150 places (114 concertades i 36 privades), 105 més que l'any anterior. Amb l'ampliació de la residència es dona cobertura a més pobles del Baix Empordà. Tot i això, continua havent-hi llista d'espera per ingressar a la residència geriàtrica. Concretament, a finals de juliol de 2012 hi ha 260 persones en llista d'espera (25 d'aquestes persones estan ingressades ja en règim privat amb prestació vinculada i 32 estan al centre de dia). La mitjana de temps d'espera és d'un any.

El centre de dia manté les 40 places d'anys anteriors (25 públiques i 15 privades) a ocupar el matí, la tarda i en franges horàries. En aquest cas, també hi ha llista d'espera. A juliol de 2012 hi ha 45 persones en llista d'espera per una plaça pública (de les quals, 4 ja hi són, però en règim privat).

Taula 102 -Evolució dels serveis a la gent gran i dependències. Palafrugell

	2008	2009	2010	2011
Usuaris Serveis Ajuda a Domicili	129	139	159	151
Sol·licituds Llei Dependència	296	242	215	314
Usuaris Serveis de Teleassistència	125	153	202	78
Residència assistida Palafrugell Gent Gran. Persones ateses	59	55	222	199
Centre de dia Palafrugell Gent Gran. Pacients atesos	58	80	73	86

Font: Àrea de Serveis Socials, Ajuntament de Palafrugell i Memòria Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà 2011

8. Reflexions finals

La realitat de la pobresa i l'exclusió social a Palafrugell està canviant ràpidament i, tal i com està passant al conjunt de Catalunya i l'Estat espanyol, estan augmentant el nombre de persones vulnerables, que viuen situacions de pobresa moderada i els que viuen situacions de pobresa severa o extrema. Si ja partíem d'una situació de dificultat objectiva, sobretot en comparació amb el conjunt d'Europa ara, amb tots els canvis que s'estan produint, encara ens estem distanciant més dels estàndards europeus pel que fa a les condicions de vida. A Palafrugell, les dades disponibles a nivell poblacional i les que s'han pogut obtenir dels serveis i projectes de la mateixa administració local així ho reflecteixen.

L'economia palafrugellenca estava més centrada (que la del conjunt de Catalunya) en el sector de la construcció i això està tenint importants conseqüències, sobretot a nivell econòmic i laboral, que s'estenen, a poc a poc, a la resta d'àmbits (salut, formació, habitatge, etc.). La crisi, doncs, també està tenint un clar impacte en les condicions de vida de la població de Palafrugell.

Tal i com s'ha anat comentant al llarg de l'informe, el fet que l'economia de Palafrugell estigués fortament sustentada en la construcció (i en els serveis, especialment el turisme) ha tingut un fort impacte en la població. Així com s'observa en l'evolució de totes les dades d'atur, que ha tingut un fort augment en els darrers temps o també, per exemple, en les dades sobre la **precarització del mercat de treball**. Tot i seguir la tendència general del país, a Palafrugell l'impacte ha estat especialment important, tant sobre la població immigrada com sobre la població autòctona (que ha vist augmentar els seus nivells d'atur de manera gairebé exponencial en els darrers anys).

Aquest procés es reflecteix i s'estén a altres àmbits de la vida quotidiana, com ara l'**habitatge**. Tot i el descens dels preus, s'observa també un impacte negatiu sobre les condicions d'habitabilitat, o sobre les possibilitats de mantenir-ne el seu ús per a molta més gent.

A **nivell educatiu**, tot i la millora dels darrers anys pel que fa a la concentració/segregació i una certa reducció del fracàs escolar (en relació a dades del conjunt de Catalunya), encara són visibles les diferències entre sectors de la

població pel que fa a les necessitats educatives especials (per exemple, entre la població d'origen marroquí i la resta de població immigrada).

La crisi també està accentuant algunes problemàtiques de **salut** del conjunt de la població (depressions, ansietat, nerviosisme, drogoaddicció, etc). Però no només la crisi ha accentuat els problemes de salut, l'envelliment i el sobreenvelliment, sobretot de la població femenina, també ha fet augmentar en els darrers temps el nombre de persones amb discapacitat.

Un altre dels àmbits afectats per la nova situació són les **relacions familiars**. Els canvis en la seva estructura, que a Palafrugell s'ha notat, per exemple, amb l'augment de llars monoparentals o en la degradació substancial de les relacions entre els seus membres, augmentant, per exemple, els nivells de violència intrafamiliar (no només entre les parelles sinó també entre generacions, de pares a fills i a la gent gran). Tot plegat ha debilitat encara més aquesta última xarxa de protecció social tant pròpia de les economies del sud d'Europa: la família nuclear i la família extensa.

Tots aquests impactes estan tenint conseqüències diverses en funció dels sectors socials. D'una banda, s'estan aguditzant les situacions de dificultat dels col·lectius de persones amb més risc de patir situacions de pobresa: les dones, els joves, la població immigrada, la gent gran, els treballadors pobres, etc., que estan patint les conseqüències més directes d'aquest empitjorament general de les condicions de vida. D'altra banda, s'estan afegint a aquesta llista les persones provinents de la popularment coneguda com a classe mitjana, persones que fins ara eren plenament integrades, incloses en el sistema. Treballadors qualificats, persones amb un alt nivell formatiu o autònoms i petits empresaris estan experimentant situacions d'atur i, fins i tot, d'atur de llarga durada.

A més de l'anàlisi global de la població en el seu conjunt i per col·lectius, també s'han intentat presentar algunes dades bàsiques de la realitat social per barris. Tot i la dificultats objectives per poder dur a terme una anàlisi més aprofundida a nivell territorial, s'observen diferències significatives entre barris i nuclis de la població en funció, essencialment, de si aquests són a l'interior del poble estricte o són nuclis allunyats del centre i, en general, més dependents de l'activitat turística. En zones perfectament delimitades del centre de la població s'hi ha instal·lat la majoria de persones provinents de la immigració i la realitat d'aquest

col·lectiu (més vulnerable que el conjunt de la població) que condiona fortament la seva composició i estructura.

Per acabar, s'han recollit en els dos quadres que segueixen les idees claus que han anat sorgint al llarg d'aquest diagnòstic i que ens permeten dibuixar resumidament el perfil que mostra la vulnerabilitat a Palafrugell, tant per àmbits com per col·lectius.

Quadre sinòptic: problemàtiques i perfils de l'exclusió a Palafrugell.

ÀMBIT	FACTORS DE VULNERABILITAT
Econòmic	Més risc de pobresa les dones grans i els/les joves Endeutament Hipoteques Pèrdua de la feina Dependència de protecció social (RMI) Sous baixos
Laboral	Majors de 45 anys Precarietat laboral Atur de llarga durada Estacionalitat de l'oferta laboral
Formatiu	Analfabetisme Desconeixement del català Fracàs escolar Analfabetisme digital Desconeixement noves tecnologies i societat informació Dificultats d'aprenentatge
Social i sanitari	Dependència alcohol i altres tòxics Malaltia mental i altres malalties que aïllen socialment Discapacitat Dependència de subsidis públics Dependència (nostra o d'algú a càrrec nostre) Trastorns adaptatius
Residencial	Amuntegament Desconeixement dels barris Infrahabitatge Desnonaments Zones més degradades
Relacional	Individualisme i solitud Incivisme Xenofòbia
Territorial	Zones més degradades Itineraris poc accessibles Transport públic deficitari
Polític-ciudadà	Poca participació de certs col·lectius (noies marroquines) Dret a vot No organització civil immigrants Poca oferta esportiva d'equip per a dones Desafecció política

PERFILS	COL·LECTIUS MÉS VULNERABLES
Infància/família	Famílies monoparentals Famílies que han perdut poder adquisitiu Caps de família que desconeixen l'idioma Famílies amb relacions deteriorades o violència intrafamiliar Nens i nenes d'incorporació tardana i de NEE
Adolescència/ joventut	Nois i noies amb fracàs escolars Nois i noies amb poca qualificació Adolescents desmotivats cap a la formació (frustració) Joves amb abús d'alcohol i cànnabis Grups de joves fills de la immigració espanyola
Dones	Dona immigrada sense projecte migratori propi Dona amb problemes de conciliació Dona maltractada Dona allunyada del mercat laboral durant un llarg període
Gent gran	Gent gran dependent Gent gran amb mobilitat reduïda Gent gran sola Gent gran sense vida social ni participació
Immigració	Immigrats que desconeixen l'entorn Immigrats sense xarxa social Immigrats amb irregularitat Immigrats que desconeixen l'idioma Població amb actituds xenòfobes i estereotips
Persones amb discapacitat	Discapacitats amb dificultats d'inserció Discapacitats sense participació social i lleure Persones que estigmatitzen la discapacitat Persones amb noves patologies mentals adaptatives
Persones a l'atur	Aturats de llarga durada Majors de 45 anys que es queden sense feina Mestresses de casa que han d'incorporar-se al mercat laboral Joves sobrequalificats Joves que cerquen la primera feina

Cal recordar que no hi ha un patró fix de persones, col·lectius o factors d'exclusió social. L'exclusió és una situació a la qual podem arribar des de múltiples trajectòries vitals i combinació de factors. Pot afectar les persones en qualsevol moment de la seva trajectòria, motivada per trencaments en diferents àmbits de la vida: pèrdua d'una feina, greu problema de salut, separació, pas a la vida adulta, etc.

Com dèiem a la presentació, l'informe que acabem de presentar té la voluntat de ser el punt de partida per a l'elaboració del **Pla d'Inclusió Social**, un pla que ha de permetre establir un treball coordinat i transversal de les diferents àrees de l'administració local amb la participació de tots els agents que intervenen en el territori, per detectar i afeblir els factors d'exclusió social que afecten a la seva ciutadania.

Un cop identificats els factors generadors de vulnerabilitat que incideixen més en el territori i les persones i col·lectius que es troben en situacions de més vulnerabilitat i risc i/o exclusió social a Palafrugell, caldrà conèixer i fer visibles totes les actuacions en clau inclusiva que està duent a terme tant l'ajuntament, com altres agents públics, privats i del tercer sector del municipi (mapa de recursos inclusius).

L'anàlisi conjunta del mapa de la vulnerabilitat que acabem de presentar i del mapa de recursos permet identificar les mancances, els buits i les fortaleeses que han d'orientar la definició dels objectius prioritaris, així com el conjunt d'accions amb les quals el nostre municipi s'ha de comprometre per lluitar contra l'exclusió social i a favor d'una vila més inclusiva, més cohesionada i amb més benestar.

9. Bibliografia

9.1. General

- Ayala, L. (2010) "La pobreza en España: tendencias y factores de cambio" a *Revista Española del Tercer Sector*, núm. 15, Madrid: Fundación Luis Vives.
- Departament de Salut (2006) "Diferencias y desigualdades en salud" a *Informe de salud en Cataluña. Evaluación de los objetivos de salud*, Barcelona: Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.
- EAPN Social Inclusion working group (2009) *Social Cohesion at stake. The Social Impact of the Crisis and of the Recovery Package*. Brussel·les: European Anti Poverty Network.
- Estivill, J. (coord.) (2010) *L'Observatori català de la pobresa, la vulnerabilitat i la inclusió social: fonaments i precedents europeus*, Col. Inclusió Social, núm. 1, Barcelona: Departament de Benestar Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya.
- Feu, J. i X. Besalú (2005) *Pobresa, marginació i exclusió social a la Costa Brava. El cas de Palafrugell i Mont-ras*, Palafrugell: Càritas Palafrugell i Universitat de Girona.
- Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la UAB (2008), *Plans locals d'inclusió social. Guia metodològica*, Col. Documents de Treball, Sèrie Benestar Social, núm. 3, Barcelona: Àrea de Benestar Social, Diputació de Barcelona.
- Vallcorba, M., García, C. i L. Toharia (2009) *Guía Metodológica: Definición, uso e interpretación de los indicadores de los Planes Nacionales de Acción para la Inclusión Social*, Informes, Estudios e Investigación, Madrid: Ministerio de Sanidad y Política Social.
- Subirats, J. (dir.) (2004) *Pobresa i exclusió social. Una anàlisi de la realitat espanyola i europea*, Col. Estudis Socials, núm. 16, Barcelona: Fundació la Caixa.
- Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya (setembre 2011) *Present i futur de la Renda Mínima d'Inserció*, Dossiers del Tercer Sector, núm. 12.

- European Commission (2010) *Combating poverty and social exclusion. A statistical portrait of the European Union 2010*, Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities
- European Commission (2008) *Social protection and social inclusion 2008: EU indicators*, Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities
- Ibern, P., Inoriza, J.M., Carreras, M., Lisbona, J.M., Sánchez, E. i J. Coderch (2010), "2. La despesa sanitària poblacional segons la morbiditat atesa" a *Estudis d'Economia de la Salut (Volum III)*. Departament de Salut, Generalitat de Catalunya

9.2. Local

- Pla Local d'Habitatge 2011-2016
- Pla d'Igualtat d'Oportunitats 2010-2012
- Pla de Joventut 2008-2011, 2012-2015
- Pla de Participació Ciutadana 2009
- Projecte Pla de Barris la Sauleda 2008
- Projecte Educatiu de Ciutat 2007
- Memòria Benestar Social 2010 i 2011
- Memòria Centre de Mediació i Convivència 2010 i 2011
- Memòria Espai dona 2010 2011
- Memòria Projecte Espai Jove curs 2010-2011
- Memòria Esplai Jove curs 2010-2011
- Memòria Treball de Carrer curs 2010-2011
- Memòria Pandora curs 2010-2011
- Memòria Palafrugell Acull 2011
- Projecte del Centre Obert Municipal curs 2010-2011
- Memòria IPEP 2010
- Memòria Tècnica Procés Participatiu de Millora del Barri 2010-2011 (Pla de Barris)
- Memòria Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà 2010
- Informe *Estudi socioeconòmic de la població activa del barri La Sauleda-Carrer Ample*. Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT). Desembre 2011.
- Estudi sobre *La situació de la gent gran de l'àmbit de Pla de Barris de la Sauleda-carrer Ample*. Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida. Desembre 2011.

- Diagnòstic del Pla de Desenvolupament Econòmic i de Cohesió Social (DAFO)

9.3. Fonts de dades

- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)
- Instituto Nacional de Estadística (INE)
- Padró d'habitants. Ajuntament de Palafrugell
- Àrea de Serveis Socials. Ajuntament de Palafrugell
- Indicadors municipals. Ajuntament de Palafrugell
- Observatori del Treball. Departament d'Empresa i Ocupació
- Institut Català d'Assistència i Serveis Socials. Departament de Benestar Social i Família
- Departament de Salut
- Departament d'Educació
- Secretaria d'habitatge. Departament d'Habitatge
- Enquesta de Salut de Catalunya 2006. Departament de Salut
- Consell General del Poder Judicial
- Departament de Governació i Relacions Institucionals
- Guia d'Entitats. Departament de Justícia
- Enquesta d'Alcohol i Drogues a Espanya 2009/10. Ministeri de Sanitat i Consum
- Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà. Hospital de Palamós.